

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ / ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΑΙ Η
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Όνοματεπώνυμο: Χρίστου Ξένια

Επιβλέπων καθηγητής: Χέβας Δημοσθένης

Ιανουάριος 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	4
Ευχαριστίες	5
Εισαγωγή	6
<u>Κεφάλαιο 1: Βιβλιογραφική επισκόπηση σχετικά με την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος και το Σύμφωνο της Βασιλείας</u>	
1.1 Η ιστορική εξέλιξη του ρυθμιστικού πλαισίου της εποπτείας των χρηματαγορών....	7-9
1.2 Μέτρα εποπτείας	9
1.2.1 Ανάκληση Άδειας Πιστωτικού Ιδρύματος	9-10
1.2.2 Δημιουργία και γνωστοποίηση στοιχείων για την κατάσταση των τραπεζών..	10
1.2.3 Πληροφόρηση για την κατάσταση των αγορών.....	10
1.2.4 Δίκτυα προστασίας (Κρατική εγγύηση/ασφάλεια).....	10-11
1.3 Η τραπεζική εποπτεία σήμερα.....	11
1.4 Βιβλιογραφική επισκόπηση	11-16
<u>Κεφάλαιο 2: Το νομοθετικό πλαίσιο του Συμφώνου της Βασιλείας</u>	
2.1 Εισαγωγή.....	17-18
2.2 Στόχοι του Συμφώνου της Βασιλείας.....	18
2.3 Ελλείψεις του Αρχικού Συμφώνου.....	19 -20
<u>Κεφάλαιο 3: Βασιλεία II</u>	
3.1 Εισαγωγή.....	21
3.2 Διάρθρωση του Συμφώνου της Βασιλείας II.....	21-23
3.2.1 Πυλώνας I: Καθορισμός ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων.....	23-27
3.2.2 Πυλώνας II: Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης.....	27
3.2.3 Πυλώνας III: Πειθαρχία της αγοράς.....	28
3.3 Κριτική του αναθεωρημένου Συμφώνου της Βασιλείας II.....	28-30
<u>Κεφάλαιο 4: Βασιλεία III</u>	
4.1 Εισαγωγή.....	31
4.2 Αλλαγές που επιφέρει η Βασιλεία III.....	32-33

Κεφάλαιο 5: Η εφαρμογή του Συμφώνου της Βασιλείας στην ελληνική οικονομία

5.1 Εισαγωγή	34
5.2 Η ενσωμάτωση του Συμφώνου της Βασιλείας στην ελληνική νομοθεσία.....	34-37
5.3 Συνέπειες που επήλθαν από την εφαρμογή του Συμφώνου της Βασιλείας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.....	38-39
5.4 Πώς ανταποκρίθηκαν οι ελληνικές τράπεζες στην Βασιλεία II.....	39-58
5.5 Συμπεράσματα.....	58-59

Κεφάλαιο 6: Η σημερινή παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση

6.1 Εισαγωγή.....	60
6.2 Αίτια της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης.....	60-64
6.3 Επέκταση της οικονομικής κρίσης.....	64-66
6.4 Συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.....	66-67
6.5 Τρόποι αντιμετώπισης της κρίσης	67-68

Κεφάλαιο 7: Ελλάδα και οικονομική κρίση

7.1 Εισαγωγή.....	69
7.2 Αίτια της ελληνικής κρίσης.....	69-70
7.3 Επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης στο ελληνικό σύστημα.....	70-71
7.3.1 Βασικά προβλήματα που δημιούργησε η οικονομική κρίση στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.....	72
7.3.2 Κίνδυνος και ελληνικές τράπεζες.....	72-75
7.4 Μέτρα τα οποία εφάρμοσε η ελληνική κυβέρνηση για αντιμετώπιση της κρίσης.....	75-76
7.4.1 Προτεινόμενοι άξονες για επίλυση του προβλήματος.....	76-77
7.5 Πώς αντιμετωπίζουν την οικονομική κρίση οι ελληνικές τράπεζες.....	77-80
7.5.1 Stress Tests και πώς τα αντιμετώπισαν οι ελληνικές τράπεζες	80-81

Κεφάλαιο 8: Γενικά Συμπεράσματα .....

Βιβλιογραφία .....

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση υποδεικνύει τη σημασία της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την ανάγκη διαρκούς προσαρμογής των μηχανισμών μέτρησης και διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών και των άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ιδίως του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου ρευστότητας.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί μια ουσιαστική ανάλυση του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει το χρηματοπιστωτικό σύστημα και ειδικότερα το Σύμφωνο της Βασιλείας (Βασιλεία I, Βασιλεία II και Βασιλεία III), στην αναγκαιότητα δημιουργίας και στις αδυναμίες του και πώς αυτό διαμορφώθηκε διαμέσου των χρόνων.

Ερμηνεύονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες εμφανίστηκε η οικονομική κρίση στην παγκόσμια αλλά και την ελληνική οικονομία. Εξετάζονται τόσο οι λόγοι που οδήγησαν στην εκδήλωση της κρίσης όσο και τα πολλαπλά αρνητικά αποτελέσματα που απέφερε στην παγκόσμια αλλά και την ελληνική πραγματικότητα.

Η μελέτη αυτή θα συνεισφέρει σημαντικά αποτελέσματα μέσα από τα συμπεράσματά και τις εισηγήσεις, τα οποία θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους φορείς άσκησης οικονομικής πολιτικής και κατ' επέκταση από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για να μπορέσουν να διασφαλίσουν την αποτελεσματικότητα, τη λειτουργικότητα και τη σταθερότητά τους.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του Τμήματος Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου για τις γνώσεις που μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια των σπουδών μου και ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Χέβα Δημοσθένη για την βοήθεια του στην εκπόνηση της μεταπτυχιακής μου εργασίας.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την άμεση συμπαράσταση που μου προσέφερε και μου προσφέρει σε όλη την μέχρι τώρα πορεία μου.

Ξένια Χρίστου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τρέχουσα κρίση ανέδειξε μια σειρά από αδυναμίες της κατεστημένης αρχιτεκτονικής του χρηματοοικονομικού συστήματος. Υπερβολική μόχλευση, ασύδοτη πιστωτική επέκταση, αδύναμοι μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης, υπεραισιόδοξα μοντέλα αποτίμησης κινδύνων, ανεπαρκής διαφάνεια καινοτόμων προϊόντων, αναξιόπιστες εκτιμήσεις των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, προκυκλικότητα των λογιστικών συστημάτων και των μεθόδων υπολογισμού κεφαλαιακής επάρκειας, συνέστησαν ένα εκρηκτικό μείγμα ανεπαρειών με οδυνηρές συνέπειες. **(Σταϊκούρας 2011, ΕΕΤ)**

Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση που ακόμα και σήμερα βρίσκεται σε εξέλιξη έχοντας αποκτήσει ένα νέο χαρακτήρα, αυτόν της δημοσιοοικονομικής κρίσης ή της κρίσης χρέους όπως αλλιώς ονομάζεται.

Η κρίση που ταλανίζει την παγκόσμια οικονομία από το 2007 δεν έχει κοπάσει. Από χρηματοοικονομική κρίση του δυτικού κόσμου μετατράπηκε σε παγκόσμια οικονομική κρίση της πλειονότητας των χωρών του πλανήτη και στη συνέχεια απέκτησε επικίνδυνες μορφές και διαστάσεις μακροπρόθεσμου χαρακτήρα, μία από τις οποίες είναι και η σημερινή εσωτερική πολιτική και οικονομική κρίση στην Ευρωζώνη και το δραματικό αδιέξοδο της ελληνικής οικονομίας **(Χαρδούβελης Α.Γκίκας (2011))**.

Μέσα από την ιστορία αναδεικνύεται το γεγονός ότι οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις οδηγούν συνήθως σε σημαντικές αλλαγές του κανονιστικού πλαισίου του χρηματοοικονομικού τομέα.

Ο κύριος φορέας που επεξεργάζεται σε διεθνές επίπεδο και επιβάλλει κανόνες για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος είναι η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία. Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει επεξεργαστεί και επεξεργάζεται κανόνες που αφορούν την προληπτική εποπτεία των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Το σημαντικότερο όμως έργο της Επιτροπής είναι ο διεθνής συντονισμός των κανονιστικών ρυθμίσεων που αφορούν το πλαίσιο εποπτείας της κεφαλαιακής επάρκειας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Οι οικονομικές εξελίξεις όμως, κατέδειξαν ότι χρειάζεται ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας και αυτό δημιούργησε την ανάγκη για ένα νέο αναθεωρημένο κανονιστικό πλαίσιο, την Βασιλεία III που στόχο έχει να αντιμετωπίσει την κακή διαχείριση της ρευστότητας και να δημιουργήσει ένα πιο ανθεκτικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Βιβλιογραφική επισκόπηση σχετικά με την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος και το Σύμφωνο της Βασιλείας

1.1 Η ιστορική εξέλιξη του ρυθμιστικού πλαισίου της εποπτείας των χρηματαγορών

Στα πλαίσια της σύγχρονης οικονομικής θεωρίας ο πρώτος που περιέγραψε τη σημαντικότητα του ρόλου του ρυθμιστικού πλαισίου είναι ο **Stigler**, ο οποίος το 1971 στο άρθρο του “The theory of Economic Regulation” (Bell Journal of Economics and Management Science, τομ. 2., σελ. 2-19, 1971) διατύπωσε έναν εναλλακτικό ορισμό της κανονιστικοποίησης θέλοντας να ορίσει «κάθε απόφαση πολιτικής, η οποία αλλάζει τα αποτελέσματα της αγοράς μέσω της άσκησης κυβερνητικών πιέσεων», ενώ ταυτόχρονα προσπάθησε να ορίσει το ποιος και κάτω από ποιους κανόνες ωφελείται από ένα καθαρά ορισμένο ρυθμιστικό πλαίσιο.

Την ιδέα του αυστηρού προσδιορισμού του ρυθμιστικού πλαισίου προσπάθησε να προωθήσει και ο **Downs** το 1961 στο άρθρο του “In defence of majority voting” (Journal of Political Economy, σελ. 192 – 199, 1961). Ο Downs πίστευε ότι οι μέχρι τότε πολιτικές διαδικασίες τείνουν να υπέρ -προσφέρονται στο ιδιωτικό συμφέρον και να υπο – προσφέρονται στο δημόσιο συμφέρον.

Διαχρονικά παρουσιάστηκε πλήθος Σχολών με έντονα διαφοροποιημένη θέση μεταξύ ενός ρυθμιστικού πλαισίου που ωθείται από το δημόσιο συμφέρον με στόχο να βελτιώσει την μακροοικονομική σταθερότητα, την χρηματοοικονομική σταθερότητα, την κοινωνικοοικονομική αποτελεσματικότητα κι ενός που «υπηρετεί» το ιδιωτικό συμφέρον.

Ο **Keeler** το 1984 στο άρθρο του “Theories of regulation and deregulation movement” (Public Choice, σελ. 103 – 145, 1984) διατύπωσε μια μέση θέση η οποία βασίζεται στην κοινή συναίνεση και ονόμασε τη θεωρία αυτή “political support maximizing model”.

Ο **Goodhart** στο “Some regulatory concerns” Working Paper, Financial Market Group, London School of Economics, 1996, πρότεινε η εποπτεία να ανατεθεί σε δύο ξεχωριστούς φορείς ανάλογα με το είδος της λειτουργίας τους.

Ο ρόλος του θεσμικού πλαισίου πιο συγκεκριμένα αναφέρεται: (**Συριόπουλος 1999**)

- Στην επίβλεψη της ρευστότητας και της κεφαλαιακής επάρκειας των χρηματοοικονομικών οργανισμών
- Στον προσδιορισμό της δομής και της λειτουργίας των χρηματοοικονομικών οργανισμών
- Στην προστασία των επενδυτών.

Ένα αποτελεσματικό θεσμικό περιβάλλον, δηλαδή ένα πλαίσιο που εκπληρώνει το ρόλο του, θα πρέπει να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένο στο εκάστοτε οικονομικό περιβάλλον και στις ιδιοσυγκρασίες της κάθε κεφαλαιαγοράς.

Η ύπαρξη ρυθμιστικού πλαισίου δεν αποσκοπεί απλά και μόνο στην επιβολή περιορισμών λειτουργίας των οργανισμών και τροχοπέδη στην προσπάθειά τους να διαχειρίζονται τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο, δεν σημαίνει όμως ότι αποδέχεται και κάθε κίνδυνο που μπορεί να οδηγήσει σε συστημική κρίση. Άρα είναι αναγκαίο να προσδιορίζεται το είδος του κινδύνου.

Οι κύριοι στόχοι του θεσμικού πλαισίου είναι: **(Συριόπουλος 1999)**

- Η διατήρηση του ανταγωνισμού στην αγορά
- Η διαρκής αποτίμηση και παρακολούθηση του κινδύνου της αγοράς
- Οι ανωτέρω στόχοι οι οποίοι πρέπει να επιτελούνται αποτελεσματικά.

Σημαντική θέση στους στόχους των εποπτικών αρχών κατέχει η επίβλεψη της ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας των χρηματοοικονομικών οργανισμών λόγω της τάσης της απελευθέρωσης των αγορών. Ο δεύτερος ρόλος, ο προσδιορισμός της δομής και της λειτουργίας των χρηματοοικονομικών οργανισμών, υπό το πρίσμα της σύγχρονης οικονομικής πραγματικότητας και του αυξανόμενου ανταγωνισμού των αγορών, κατέληξε να έχει υψηλό κόστος σε όρους αποτελεσματικότητας και, πιθανά αδυνατεί να συμβάλει στη διατήρηση της συστημικής σταθερότητας όταν δεν καταφέρνει να προσαρμόζεται στις θεμελιώδεις μεταβολές της αγοράς.

Με τις ασυμμετρίες πληροφόρησης που υπάρχουν μεταξύ των χρηματοοικονομικών διαμεσολαβητών και των επενδυτών, η προστασία των επενδυτών αποτελεί έναν από τους βασικότερους ρόλους του θεσμικού πλαισίου.

Για την αποτροπή της εξαπάτησης εις βάρος των επενδυτών και για την αποφυγή του συστημικού κινδύνου σημαντική θέση κατέχει η συχνότητα, η εγκυρότητα και εγκαιρότητα της ροής των πληροφοριών στην αγορά, η απαίτηση για διαφάνεια και γνωστοποίηση των συναλλαγών, καθώς και η συστηματική ροή πληροφοριών.

Επίσης, το θεσμικό πλαίσιο πρέπει να: (Συριόπουλος 1999)

- Προσδιορίζει και να ποσοτικοποιεί τον κίνδυνο
- Υποστηρίζει την ορθολογική λήψη και διαχείριση κινδύνου
- Ελέγχει εάν η κεφαλαιακή απαίτηση και κάθε άλλη μορφή εποπτείας είναι αρκετή για να οδηγήσει σε αποτελεσματική διαχείριση κινδύνου.

1.2 Μέτρα εποπτείας

Η πρόληψη ή η αντιμετώπιση των οικονομικών κρίσεων με τον πλέον ανώδυνο τρόπο για την οικονομία είναι το κυριότερο αντικείμενο της τραπεζικής εποπτείας. Οι εποπτικές αρχές προκειμένου να αποτρέψουν την εμφάνιση κρίσεων έχουν στην διάθεσή τους όλα τα προληπτικά μέτρα εποπτείας. Αυτά τα μέτρα είναι οι προϋποθέσεις για την ίδρυση και τη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων, η επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων για τους αναλαμβανόμενους κινδύνους, ο περιορισμός των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων, η διεξαγωγή ελέγχων, η καταγραφή διαδικασιών και ορίων ανάληψης κ.ο.κ. Μερικά ακόμα μέτρα που μπορούν να εφαρμοστούν από τις εποπτικές αρχές για τη γενικότερη βελτίωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και την πρόληψη εμφάνισης και επέκτασης των κρίσεων αναφέρονται πιο κάτω.

1.2.1 Ανάκληση Άδειας Πιστωτικού Ιδρύματος

Ένας βασικός ρόλος των εποπτικών αρχών είναι η παρακολούθηση της συμμόρφωσης των τραπεζών με τους ισχύοντες κανόνες και η παρέμβασή τους σε περίπτωση που αυτό δεν συμβαίνει. Οι τρόποι παρέμβασης εξαρτώνται από τη νομοθεσία της κάθε χώρας. Άλλες χώρες καθορίζουν λεπτομερώς τα γεγονότα που προκαλούν συγκεκριμένες δράσεις των εποπτικών αρχών, ενώ άλλες τους δίνουν την ευχέρεια να χειριστούν τις προκύπτουσες καταστάσεις. Όταν το πιστωτικό ίδρυμα δεν συμμορφώνεται με τις υποδείξεις των εποπτικών αρχών, τότε αυτές

έχουν το δικαίωμα να παρέμβουν και να λάβουν κατάλληλα μέτρα ώστε να μην κινδυνεύσει συνολικά το τραπεζικό σύστημα.

1.2.2 Δημιουργία και γνωστοποίηση στοιχείων για την κατάσταση των τραπεζών

Οι εποπτικές αρχές μπορούν να συμβάλλουν στη διαφάνεια του τραπεζικού συστήματος, δημοσιοποιώντας αφενός τα στοιχεία που αφορούν την κατάσταση των τραπεζών και αφετέρου να βελτιώσουν την διαθεσιμότητα των στοιχείων για τις τράπεζες, το σύνολο του πιστωτικού συστήματος και την αγορά γενικότερα. Τα στοιχεία που μπορούν να παράσχουν οι εποπτικές αρχές είναι χρήσιμα εφόσον είναι ακριβή και έγκυρα. Η δημοσιοποίηση στοιχείων βέβαια είναι ευκολότερη όταν τα πιστωτικά ιδρύματα είναι γενικά υγιή και οι επενδυτές είναι έμπειροι. Όταν υπάρχει το πρόβλημα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, οι αρχές έχουν μεν την υποχρέωση ενημέρωσης του κοινού, αλλά υπάρχει ο κίνδυνος δημιουργίας πανικού, επομένως ο χειρισμός τέτοιου είδους περιπτώσεων πρέπει να είναι προσεκτικός.

1.2.3 Πληροφόρηση για την κατάσταση των αγορών

Η ύπαρξη στοιχείων για την κατάσταση των αγορών, μπορεί να προλάβει προβλήματα που δημιουργούνται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, λόγω της συγκέντρωσης των χαρτοφυλακίων των τραπεζών σε τομείς της οικονομίας, όπου ενδεχομένως υπάρχουν «φούσκες» (π.χ αγορά ακινήτων, χρηματιστήριο). Αν υπάρχει πληροφόρηση για τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς, τότε οι εποπτικές αρχές μπορεί να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να προλάβουν το πρόβλημα.

1.2.4 Δίκτυα προστασίας (Κρατική εγγύηση/ασφάλεια)

Ένα ακόμη μέτρο που λαμβάνεται για την πρόληψη των κρίσεων στο τραπεζικό σύστημα είναι η εγγύηση των καταθέσεων. Η ύπαρξη εγγύησης καταθέσεων σημαίνει ότι οι καταθέτες παίρνουν όλο τους το κεφάλαιο μέχρι το ποσό που είναι εγγυημένο, ότι και αν συμβεί στην τράπεζά τους. Ένα δεύτερο μέτρο είναι η δυνατότητα των τραπεζών να δανείζονται από την Κεντρική Τράπεζα όταν αντιμετωπίζουν προβλήματα με τις αυξημένες απαιτήσεις των καταθετών τους. Σε άλλες περιπτώσεις τα κεφάλαια προς τα προβληματικά τραπεζικά ιδρύματα παρέχονται από το κράτος. Όμως λόγω αυτής της παροχής εγγύησης παρουσιάζονται διάφορα προβλήματα. Υπάρχει ηθικός

κίνδυνος, λόγω του ότι οι καταθέτες δεν υφίστανται απώλειες στην περίπτωση χρεοκοπίας. Έτσι δεν επιβάλλουν πειθαρχία στις τράπεζες όταν αυτές αναλαμβάνουν υπερβολικούς κινδύνους, με αποτέλεσμα την ανάληψη μεγαλύτερων κινδύνων από τις τράπεζες. Παρουσιάζεται επίσης το πρόβλημα της αντίθετης επιλογής, επειδή οι καταθέτες δεν έχουν λόγο να ελέγξουν τις δραστηριότητες της τράπεζάς τους. Επομένως, αν απουσίαζε η κρατική παρέμβαση, ο χώρος των τραπεζών θα ήταν ιδανικό πεδίο για τις δραστηριότητες απατεώνων που θα μπορούσαν πολύ εύκολα να καλύψουν απάτες και καταχρήσεις.

1.3 Η τραπεζική εποπτεία σήμερα

Οι μεταβολές στον τραπεζικό τομέα λόγω της απορρύθμισης «deregulation» των αγορών, των νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και της ανάπτυξης της τεχνολογίας, αποτελούν προκλήσεις για τις εποπτικές αρχές. Το ζήτημα της τραπεζικής εποπτείας σήμερα είναι πολύ πιο σύνθετο, απ' ό,τι στο πρόσφατο παρελθόν. Η τραπεζική εποπτεία και το γενικότερο πλαίσιο λειτουργίας του πιστωτικού συστήματος, οφείλει να εκσυγχρονισθεί και να παρακολουθήσει αυτές τις μεταβολές. Υπάρχουν πολλά ζητήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι αρχές εκτός από το πλαίσιο εποπτείας, όπως το ζήτημα του τραπεζικού ανταγωνισμού, ο τρόπος εφαρμογής της ρυθμιστικής δραστηριότητας, η στενή διασύνδεση των αγορών χρεογράφων με τις τραπεζικές εργασίες και η συνεργασία των αντίστοιχων αρχών εποπτείας. Παρακάτω παρουσιάζεται η ανάλυση του Συμφώνου της Βασιλείας και η σημασία που έχει η απρόσκοπτη εφαρμογή του για τη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η κρίση του 2008 θα καταγραφεί ως μια κρίση του 21^{ου} αιώνα που ξεκίνησε από τα δάνεια που χορηγούσαν οι αμερικανικές τράπεζες στα χαμηλότερα οικονομικά εισοδήματα για να κατακτήσουν το μερίδιο του αμερικανικού ονείρου που τους αναλογεί και κατέληξε στην οικονομική ασφυξία των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών στην παγκόσμια κοινότητα.

1.4 Βιβλιογραφική επισκόπηση

Τα αίτια της κρίσης σύμφωνα με τον (Χαρδούβελης Γ. και Σαπουντζόγλου Γ. (2010)) ήταν συνδυασμός πολλών και ποικίλων παραγόντων. Ο πρώτος ήταν ο υψηλός ρυθμός της πιστωτικής επέκτασης στις Η.Π.Α, χωρίς να υπάρχει η διασφάλιση σειράς κριτηρίων που αφορούν την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών. Σημαντικές ευθύνες καταλογίζονται στις εποπτικές αρχές των Η.Π.Α, γιατί δεν είχαν αναπτύξει, σωστές εφαρμογές

των διαφόρων προτύπων προληπτικής εποπτείας του συστήματος, ιδίως στο χώρο των επενδυτικών τραπεζών, καθώς και στους εξειδικευμένους φορείς της στεγαστικής πολιτικής. Η αναφορά δεν γίνεται μόνο στα πρότυπα της Βασιλείας I, που αρχικά αφορούσαν τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς.

Σημαντικό μερίδιο ευθύνης σύμφωνα με τον **(Χαρδουβέλη (2010))** αναλογεί και στις επενδυτικές τράπεζες που δημιούργησαν την αγορά και είχαν φτιάξει αυτού του είδους τα πολύπλοκα ομόλογα. Σημειώνεται ότι οι ίδιες οι επενδυτικές τράπεζες, που ως μεσάζουσες δημιουργούσαν τις τιτλοποιήσεις των δανείων, συνήθως διακρατούσαν το μερίδιο με το μεγαλύτερο κίνδυνο και την υψηλότερη απόδοση (equity tranche). Έτσι, όταν ξέσπασε η κρίση στα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στα δομημένα ομόλογα που χρηματοδότησαν τα «κακά» δάνεια, οι επενδυτικές τράπεζες ήταν αυτές που υπέστησαν τις πρώτες μεγάλες απώλειες. Πλήγηκαν περισσότερο με την κρίση οι μεγαλύτεροι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που είχαν μεγάλα τμήματα επενδυτικής τραπεζικής σε Η.Π.Α και Ευρώπη. Οι ασιατικές τράπεζες ήταν πιο συντηρητικές στις επενδύσεις τους και γι' αυτό είχαν και μικρότερες ζημιές.

Σαφώς σημαντικό ρόλο στην πρόσφατη παγκόσμια οικονομική κρίση διαδραμάτισε η ελλιπής και χαλαρή εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Σύμφωνα όμως με τον **(Rodriguez (2002))** παραδοσιακά, ο τομέας των πιστωτικών ιδρυμάτων και των χρηματοοικονομικών οργανισμών τυγχάνει αυστηρότερης επιτήρησης από άλλους τομείς της οικονομίας. Το σημαντικότερο όμως πρόβλημα με την διεθνή εναρμόνιση του τραπεζικού ρυθμιστικού πλαισίου σύμφωνα με τον **(Rodriguez (2002))**, ανεξάρτητα από το αν οι διεθνείς κανονισμοί είναι επαρκής ή όχι, είναι ότι προστατεύει τον ανταγωνισμό ανάμεσα σε διαφορετικά ρυθμιστικά πλαίσια και εμποδίζει την καινοτομία. Επίσης, η διεθνής εναρμόνιση δυσκολεύει την προσαρμογή των διεθνών κανονισμών στα ρυθμιστικά πλαίσια των χωρών. Ένας κανονισμός που μπορεί σήμερα για μια χώρα να μην είναι επαρκής μπορεί να επαρκεί για μια άλλη χώρα ή για την ίδια χώρα αργότερα.

Η επισκόπηση της βιβλιογραφίας αναδεικνύει πολλά κείμενα που εντάσσονται υπέρ της διεθνούς εναρμόνισης του τραπεζικού συστήματος και δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη αποτελεσματικής διαχείρισης των τραπεζικών κινδύνων. Το νέο πλαίσιο της Βασιλείας II σύμφωνα με την **(Lastra (2004))**, ενισχύοντας τα εσωτερικά συστήματα ελέγχου, κατορθώνει να κάνει τα πιστωτικά ιδρύματα πιο αποτελεσματικά και πιο ανταγωνιστικά. Το νέο πλαίσιο δίνει κίνητρα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να επανατοποθετηθούν και να επαναπροσδιοριστούν,

αξιολογώντας εκ νέου τις επιμέρους γραμμές δραστηριοτήτων τους και να δώσουν πιθανώς έμφαση σε διαφορετικούς τομείς, ανάλογα με τον βαθμό κινδύνου που αναλαμβάνουν.

Σύμφωνα με τους **(Benford και Nier (2007))**, η μεγαλύτερη αλλαγή που επιφέρει το Σύμφωνο της Βασιλείας II, είναι ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι πιο στενά συνδεδεμένες με τους υφιστάμενους κινδύνους καθώς χρησιμοποιούνται μοντέλα αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Σύμφωνα με τις νέες διατάξεις όλα τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει τουλάχιστον να χρησιμοποιούν την Τυποποιημένη Μέθοδο. Επιπλέον, τα πιο ανεπτυγμένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν να χρησιμοποιούν τα δικά τους εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης, στα πλαίσια των εσωτερικών μοντέλων διαβάθμισης. Αν και η Βασιλεία II δίνει κίνητρα στα πιστωτικά ιδρύματα για να αντιμετωπίζουν με μεγαλύτερη ευαισθησία τους κινδύνους δυστυχώς μπορεί να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της προκυκλικότητας.

Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και ο **(Altman (2002))**, ο οποίος υποστηρίζει πως στην αλλαγή του νέου αιώνα τα μοντέλα διαβάθμισης του πιστωτικού κινδύνου επαναπροσδιορίστηκαν και δόθηκε σ' αυτά πρωτοφανή σημασία εν αναμονή της έλευσης του Νέου Συμφώνου της Βασιλείας II. Τα πιστωτικά ιδρύματα είτε αναβάθμισαν ή τροποποίησαν τα εσωτερικά μοντέλα μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου είτε πρόσφατα αναπτύσσουν νέες μεθόδους και συστήματα για την καλύτερη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου.

Η αναγκαιότητα της ύπαρξης ενός πλαισίου κανόνων και ρυθμίσεων που διέπουν τη λειτουργία του χρηματοοικονομικού τομέα και των τραπεζικών ιδρυμάτων ειδικότερα, είναι ένα ζήτημα που διχάζει τους οικονομολόγους. Το βασικότερο επιχείρημα υπέρ της ύπαρξης ρυθμιστικού πλαισίου για τη λειτουργία των τραπεζών έγκειται στο γεγονός ότι οι μη ρυθμισμένες ιδιωτικές δραστηριότητες των τραπεζικών ιδρυμάτων δημιουργούν αποτελέσματα που έχουν μεγαλύτερο κοινωνικό παρά ιδιωτικό κόστος **(Matthews and Thompson, 2008, section 12.2)**. Το κοινωνικό οριακό κόστος προκύπτει επειδή η χρεοκοπία μιας τράπεζας έχει επιπτώσεις σε όλη την οικονομία. Αντίθετα το ιδιωτικό οριακό κόστος επιβαρύνει μόνο τους μετόχους και τους εργαζομένους σε μια τράπεζα και είναι πιθανότερο να είναι μικρότερο του κοινωνικού. Όμως η εποπτεία των τραπεζών επιβαρύνει τις τραπεζικές λειτουργίες με άμεσο κόστος συν ένα κόστος συμμόρφωσης και τις υποχρεώνει σε τήρηση αυξημένων εποπτικών κεφαλαίων **(Berger, Demsetz and Strahan, 1999)**.

Ένας άλλος βασικός λόγος που συνηγορεί υπέρ της ύπαρξης ρυθμιστικού πλαισίου είναι ότι οι καταθέτες των οποίων οι καταθέσεις δεν είναι εγγυημένες ενδέχεται να προκαλέσουν μια τραπεζική «πολιορκία» όταν έχουν πληροφορίες για αρνητικές εξελίξεις στα στοιχεία ισολογισμού της τράπεζας τους. Η χρηματοδότηση μακροπρόθεσμων στοιχείων του ενεργητικού (π.χ. δάνεια) από βραχυπρόθεσμες καταθέσεις αποτελεί την αιτία μιας πιθανής ευθραυστότητας των τραπεζών. Οι τράπεζες είναι εκτεθειμένες στην πιθανότητα ότι ένας μεγάλος αριθμός καταθετών τους θα αποφασίσει να αποσύρει τις καταθέσεις τους για λόγους που δεν σχετίζονται με τις ανάγκες ρευστότητας τους. Αυτή η λειτουργία μετασχηματισμού της ρευστότητας κάνει τις τράπεζες ευάλωτες σε τέτοιου είδους «πολιορκίες». Σύμφωνα με το θεωρητικό μοντέλο των **(Diamond and Dybvig (1983))** μια τέτοια τραπεζική «πολιορκία» μπορεί από μόνη της να προκαλέσει την πτώχευση μιας τράπεζας, χωρίς να συντρέχει καμία άλλη αιτία πτώχευσης. Το ενδεχόμενο αυτό αυξάνει το κόστος της τραπεζικής διαμεσολάβησης για τους μεν καταθέτες διότι τους υποχρεώνει να παρακολουθούν τις τράπεζες για τις δε τράπεζες διότι τις υποχρεώνει να διατηρούν υψηλότερα αποθεματικά.

Η ασύμμετρη πληροφόρηση, δηλαδή το γεγονός ότι τα εμπλεκόμενα μέρη σε μια χρηματοοικονομική συναλλαγή δεν έχουν την ίδια πληροφόρηση, αναδεικνύει τα ζητήματα της κακής επιλογής και του ηθικού κινδύνου. Οι τρεις έννοιες που προαναφέρθηκαν διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό την μορφή που παίρνει η εποπτεία και η ρύθμιση των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Υπάρχουν οκτώ βασικές κατηγορίες εποπτικών και ρυθμιστικών παρεμβάσεων στη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων: κυβερνητικό δίκτυ ασφαλείας, περιορισμοί στις αξίες του χαρτοφυλακίου των τραπεζών, κεφαλαιακές απαιτήσεις, αξιολόγηση της διαχείρισης του κινδύνου, δημοσιοποίηση πληροφοριών, πιστοποίηση και εξέταση των τραπεζικών ιδρυμάτων, προστασία του καταναλωτή και περιορισμοί στον ανταγωνισμό **(Mishkin S.F., Eakins G.S., 2009, p.511)**.

Η χρήση του κρατικού δικτύου ασφαλείας και συγκεκριμένα η κρατική εγγύηση των καταθέσεων έχει αποδειχτεί ιδιαίτερα δημοφιλής τακτική τις δύο τελευταίες δεκαετίες αλλά έχει αποδειχτεί ότι δεν βελτιώνει την απόδοση του χρηματοοικονομικού τομέα ούτε προλαμβάνει τις τραπεζικές κρίσεις. Σύμφωνα με έρευνες της Παγκοσμίας Τράπεζας, η απεριφραστη κρατική εγγύηση καταθέσεων συνδέεται με μειωμένη σταθερότητα του τραπεζικού τομέα και με συχνότερη εμφάνιση τραπεζικών κρίσεων ενώ κατά μέσο όρο φαίνεται να συνδέεται με επιβράδυνση της

οικονομικής ανάπτυξης. Οι αρνητικές επιπτώσεις όμως εμφανίζονται μόνο σε χώρες με ασθενή τραπεζικό τομέα όπου παρατηρείται απουσία εφαρμογής του νόμου, αναποτελεσματική ρύθμιση και εποπτεία του τραπεζικού τομέα και αυξημένη διαφθορά (**World Bank, 2001**).

Τα θέματα των περιορισμών στις αξίες χαρτοφυλακίου των τραπεζών, της κεφαλαιακής επάρκειας, της δημοσιοποίησης πληροφοριών και της διαχείρισης του κινδύνου αναπτύσσονται διεξοδικά στην παρουσίαση των Συμφώνων Βασιλείας I, II και III.

Όσον αφορά σε χρηματοοικονομικούς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται διεθνώς, το έργο των εποπτικών και ρυθμιστικών αρχών γίνεται ακόμη πιο δύσκολο. Οι φορείς αυτοί δεν έχουν άλλοτε την ικανότητα και άλλοτε την ξεκάθαρη δικαιοδοσία να παρακολουθούν τις δραστηριότητες στο εξωτερικό, που ασκούν θυγατρικές εταιρίες των εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων. Ομοίως δεν μπορούν να έχουν τον απόλυτο έλεγχο σε παραρτήματα ξένων τραπεζών που λειτουργούν εντός των ορίων δικαιοδοσίας τους.

Η εφαρμογή στην πράξη της ρύθμισης και εποπτείας των δραστηριοτήτων των τραπεζικών ιδρυμάτων δεν σημαίνει ότι πρόκειται για εύκολη υπόθεση και οι λόγοι είναι αρκετοί. Ο βασικότερος είναι ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν ισχυρά κίνητρα για να αποφύγουν τους όποιους ρυθμιστικούς και εποπτικούς περιορισμούς (**Bensako, D., Kanatas, G., 1996**). Οι τράπεζες βρίσκουν διαρκώς νέους τρόπους για να παρακάμψουν τις ρυθμίσεις και τους περιορισμούς, κάτι που αναγκάζει τους εποπτικούς φορείς να τροποποιούν συνεχώς τις δικές τους δραστηριότητες. Το πρόβλημα μπορεί να επιδεινωθεί στην περίπτωση που οι εποπτικοί φορείς δεν έχουν τους πόρους και την εμπειρία να αντεπεξέλθουν σ' αυτό το διαρκές παιχνίδι της γάτας με το ποντίκι με τα τραπεζικά ιδρύματα. Άλλος σημαντικός λόγος είναι ότι σε κάποιες χώρες οι εποπτικοί φορείς μπορεί να είναι ευάλωτοι σε πολιτικές πιέσεις ώστε να μην κάνουν σωστά τη δουλειά τους. Τέλος είναι σημαντικό ότι στο θέμα της εποπτείας και της ρύθμισης οι λεπτομέρειες κάνουν τη διαφορά. Δυσδιάκριτες διαφορές στις λεπτομέρειες των διατάξεων μπορεί να έχουν αθέλητες συνέπειες και να δυσχεραίνουν το έργο των αρχών να περιορίσουν την υπερβολική ανάληψη ρίσκου (**Mishkin S.F., Eakins G.S., 2009, p.524**).

Η επιχειρηματολογία κατά της ρύθμισης και εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων εκφράζεται από τη λεγόμενη σχολή σκέψης της «ελεύθερης τραπεζικής». Βασικό επιχείρημα αποτελεί ότι ο ηθικός κίνδυνος που δημιουργείται από την εγγύηση καταθέσεων θα οδηγήσει ακόμα και συντηρητικές τράπεζες να αναλάβουν περισσότερο ρίσκο, όταν αντιμετωπίζουν ανταγωνισμό

από άλλες τράπεζες οι οποίες αναλαμβάνουν υπερβολικούς κινδύνους (**Matthews and Thompson, 2008, pp.201-6**). Σύμφωνα με την άποψη της «ελεύθερης τραπεζικής», η εγγύηση καταθέσεων έχει σαν αρνητική επίπτωση την ανάγκη ύπαρξης ρύθμισης και εποπτείας. Όταν μια κυβέρνηση έχει δημιουργήσει ένα σύστημα εγγύησης καταθέσεων, είναι πολιτικά αδύνατο να το περιορίσει μόνο σε μια ομάδα τραπεζών που έχουν καλή διαχείριση του κινδύνου. Το μόνο λειτουργικό μέτρο που μπορεί να πάρει είναι να αναγκάσει τις τράπεζες να τηρούν υψηλά κεφαλαιακά αποθέματα για να απορροφούν πιθανές απώλειες. Στην περίπτωση της «ελεύθερης τραπεζικής» και χωρίς την ύπαρξη του δανειστή της τελευταίας προσφυγής, αναμένεται να είναι αυξημένοι οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και αποθεματικών των τραπεζών όπως και τα spreads των επιτοκίων σε σχέση με την περίπτωση της ύπαρξης εποπτείας και ρύθμισης στον τραπεζικό τομέα. Τα χαμηλότερα επιτόκια που θα υπάρχουν στην περίπτωση του ρυθμισμένου τραπεζικού τομέα θα ευνοούν τη ρευστότητα με αντίτιμο όμως τον αυξημένο κίνδυνο και την πιθανότητα μιας τραπεζικής κρίσης.

Σύμφωνα με τους (**Beck, Demirguc-Kunt and Levine (2003)**), η ύπαρξη ισχυρής κρατικής τραπεζικής εποπτείας συνδέεται με την εμφάνιση εμποδίων στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, ενώ όσο αυξάνεται η ανεξαρτησία των εποπτικών αρχών από το κράτος τόσο τα εμπόδια αυτά τείνουν να μειώνονται. Επίσης σε χώρες όπου οι εποπτικές αρχές υποχρεώνουν τις τράπεζες σε δημοσίευση επακριβών πληροφοριών διευκολύνοντας έτσι την παρακολούθηση τους από ιδιώτες επενδυτές και επιχειρηματίες, η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων καθίσταται λιγότερο προβληματική.

Αντίστοιχα οι (**Barth et al (2004)**) ισχυρίζονται ότι ρυθμιστικές και εποπτικές πρακτικές που επιβάλλουν τη δημοσίευση σωστών πληροφοριών, που ενδυναμώνουν τον έλεγχο των τραπεζών από εταιρίες του ιδιωτικού τομέα και δίνουν κίνητρα σε ανεξάρτητους φορείς να ασκούν έλεγχο σε τράπεζες, ευνοούν περισσότερο τη σταθερότητα, ανάπτυξη και απόδοση του τραπεζικού τομέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο :

Το νομοθετικό πλαίσιο του Συμφώνου της Βασιλείας

2.1 Εισαγωγή

Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία ξεκίνησε από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στα τέλη του 2007 και εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη έφερε ξανά στην επιφάνεια την ανάγκη για την ύπαρξη ενός σταθερού και αποτελεσματικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, το οποίο θα διέπετε από ένα αξιόπιστο ρυθμιστικό πλαίσιο. Η Επιτροπή της Βασιλείας ξεκίνησε τη λειτουργία της το 1973 σε μία περίοδο όπου η κατάργηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods σηματοδότησε μια περίοδο από έντονες διακυμάνσεις και ως εκ τούτου οι τράπεζες εκτέθηκαν στον κίνδυνο των επιτοκίων και στον συναλλαγματικό κίνδυνο. Το 1974 η γερμανική τράπεζα Bankhaus I.D Herstatt οδηγήθηκε σε πτώχευση λόγω άστοχων θέσεων σε προθεσμιακές πράξεις συναλλάγματος. Το γεγονός αυτό προκάλεσε αλυσιδωτές αντιδράσεις στο σύστημα και το ενδιαφέρον των οικονομικών αρχών στράφηκε στην αλληλεξάρτηση των επιμέρους εθνικών τραπεζικών συστημάτων. Αυτό οδήγησε στη δημιουργία της Επιτροπής για την Τραπεζική Εποπτεία υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών. Αυτή η Επιτροπή υπήρξε πρόδρομος της Επιτροπής της Βασιλείας. Έτσι το 1974 ιδρύεται η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με τη συμμετοχή 13 χωρών.

Αυτή η "de facto" οργάνωση, προσπαθεί να διασφαλίσει την σταθερότητα και την αποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος πρωτίστως σε διεθνές επίπεδο και κατ' επέκταση μεταξύ των τραπεζών και των εταιρειών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών. Οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της Επιτροπής δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα. Το έργο και κύριο μέλημά της είναι να παρέχει γενικές κατευθυντήριες γραμμές καλής πρακτικής τις οποίες οι εποπτικές αρχές κάθε χώρας να μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν για να καθορίσουν το ρυθμιστικό πλαίσιο που θα ακολουθήσουν. Το ισχύον σύστημα κανόνων της Επιτροπής της Βασιλείας διαμορφώθηκε μέσα από το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια. Μέσα από το Σύμφωνο επιτεύχθηκε η δημιουργία μιας ενιαίας μεθόδου για την αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας. Όμως διαμέσου των χρόνων το Σύμφωνο δεν μπορούσε να ανταποκριθεί

αποτελεσματικά στους κινδύνους που επηρεάζουν τα τραπεζικά ιδρύματα και δημιουργείται η ανάγκη για βελτίωση των μεθόδων για άσκηση αποτελεσματικής, συστηματικής και λειτουργικής εποπτείας.

2.2 Στόχοι του Συμφώνου της Βασιλείας I

Το Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας εστιάζει στον τρόπο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στον πιστωτικό κίνδυνο. Η απελευθέρωση των αγορών, η αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας των κεφαλαίων, η πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών εργαλείων, οδήγησαν στην ανάγκη για διαχείριση κινδύνου και έλεγχο της κεφαλαιακής επάρκειας. Η Βασιλεία I αρχικά αναφερόταν και έδινε κατευθυντήριες και συμβουλευτικές γραμμές μόνο στα μέλη της, αλλά στην πορεία οι κανόνες της υιοθετήθηκαν και από χώρες μη μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας. Οι διατάξεις του Συμφώνου αφορούν δύο συναφή θέματα: τη μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των διεθνών τραπεζών, για την κάλυψη, έναντι της έκθεσής τους στον πιστωτικό κίνδυνο (και τον κίνδυνο χώρας), και τον καθορισμό των στοιχείων των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, με τα οποία οι τράπεζες δικαιούνται να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη, έναντι του πιστωτικού κινδύνου και των κινδύνων αγοράς. Το Σύμφωνο, εστιάζει στον κίνδυνο της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, και ο κίνδυνος αυτός ταξινομείται σε πέντε κατηγορίες (0%, 10%, 20%, 50%, 100%). Συγκεκριμένα, το σύμφωνο αυτό προσδιορίζει τα στοιχεία και την ποιότητα των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών και ομαδοποιεί σε βασικές κατηγορίες τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία τους, ανάλογα με τον τεκμαιρόμενο πιστωτικό κίνδυνο που εμπεριέχουν. Εισήγαγε ένα σύστημα μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου και όρισε ένα ελάχιστο ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας ίσο με 8%, και εναρμόνισε για πρώτη φορά το διεθνές εποπτικό σύστημα.

Η διεθνής αποδοχή του συμφώνου υπήρξε εντυπωσιακή και ειδικά στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον αντίστοιχες διατάξεις ενσωματώθηκαν στο κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο της τραπεζικής εποπτείας, με αποτέλεσμα την αναμφισβήτητη ενίσχυση της φερεγγυότητας των τραπεζών. Το διεθνές τραπεζικό σύστημα επηρεάστηκε θετικά από την εφαρμογή του αρχικού Συμφώνου, όσο αφορά την επάρκεια των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων και τη δημιουργία συνθηκών ισότιμου ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων.

2.3 Ελλείψεις του Αρχικού Συμφώνου

Το 1990 εμφανίστηκαν χρηματοπιστωτικές κρίσεις οι οποίες επέβαλλαν την αναθεώρηση του αρχικού Συμφώνου. Η αποτελεσματικότητά του περιορίστηκε από σημαντικές χρηματοοικονομικές εξελίξεις, αφού βασιζόταν σε μια όχι και τόσο ευέλικτη μεθοδολογία σταθμίσεων πιστωτικού κινδύνου.

Σύμφωνα με **Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Νικολάου Χ. Γκαργκάνα** ορισμένες από τις βασικότερες ελλείψεις και αδυναμίες του αρχικού Συμφώνου είναι:

- Η ομαδοποίηση στις κατηγορίες στάθμισης για τον πιστωτικό κίνδυνο ήταν πολύ συγκεντρωτική με αποτέλεσμα να μην υπάρχει επαρκής διαφοροποίηση με βάση τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο κάθε χρηματοδοτικού ανοίγματος.
- Στο αρχικό Σύμφωνο δεν λαμβάνονταν υπόψη οι λοιποί κίνδυνοι και ειδικότερα, ο λειτουργικός κίνδυνος, δηλαδή κίνδυνος από ανεπάρκεια των πληροφορικών συστημάτων, λάθη κατά τη διεκπεραίωση των συναλλαγών, αλλά εμμέσως θεωρείτο ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό και τον κίνδυνο αγοράς κάλυπταν και τους λοιπούς κινδύνους.
- Η εποπτική αντιμετώπιση ορισμένων τεχνικών και προϊόντων δεν ήταν επαρκώς εξειδικευμένη. Ειδικότερα η ανάπτυξη νέων σύνθετων τραπεζικών προϊόντων, όπως η τιτλοποίηση απαιτήσεων, προκάλεσε ανησυχίες όσον αφορά την επάρκεια του παρόντος εποπτικού πλαισίου.
- Το αρχικό Σύμφωνο όχι μόνο δεν παρείχε κίνητρα στις τράπεζες να αναπτύξουν βελτιωμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αλλά, αντίθετα, αφενός ενθάρρυνε σε ορισμένες περιπτώσεις την τυπική μόνο συμμόρφωση προς τις διατάξεις και, αφετέρου, υποχρέωνε τις τράπεζες που είχαν αξιόπιστα συστήματα υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου και των απαιτούμενων για την κάλυψή του κεφαλαίων να προβαίνουν σε διπλό υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων, ένα για εσωτερική χρήση και ένα για συμμόρφωση με τις εποπτικές διατάξεις.

Η συνειδητοποίηση των αδυναμιών του συμφώνου της Βασιλείας I, αλλά και η πίεση της αγοράς οδήγησε στην έναρξη των εργασιών για την αναθεώρησή του από την Επιτροπή Τραπεζικής

Εποπτείας της Βασιλείας και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία όφειλε να αναθεωρήσει τις οδηγίες περί κεφαλαιακής επάρκειας, οι οποίες σε αντίθεση με τις συστάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας είναι υποχρεωτικές. Έτσι η Επιτροπή της Βασιλείας προχώρησε σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις από το 1999 και το 2004 προέβηκε σε αντικατάσταση του Αρχικού Συμφώνου από το τελικό αναθεωρημένο πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια το οποίο έγινε γνωστό ως Βασιλεία II.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Το αναθεωρημένο ρυθμιστικό πλαίσιο (Βασιλεία II)

3.1 Εισαγωγή

Η ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και η εφαρμογή ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί πάγιο στόχο της Επιτροπής της Βασιλείας. Σκοπός της αναθεώρησης του αρχικού συμφώνου είναι η εναρμόνισή του με τις νέες πρακτικές των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για την διαχείριση των κινδύνων. Κατά κύριο λόγο, η Βασιλεία II αναβαθμίζει σημαντικά τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου και εισάγει την έννοια του λειτουργικού κινδύνου. Η Βασιλεία II σκοπεύει να βελτιώσει την ασφάλεια και την αρτιότητα του οικονομικού συστήματος αφού δίνει περισσότερη έμφαση στον εσωτερικό έλεγχο των ιδρυμάτων, τη διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης και την πειθαρχία της αγοράς. Σημαντική καινοτομία του νέου συμφώνου είναι η αποδοχή των εσωτερικών μεθόδων που χρησιμοποιούν τα πιστωτικά ιδρύματα για την εκτίμηση των κινδύνων. Επίσης, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του αναθεωρημένου αυτού ρυθμιστικού πλαισίου είναι η ευελιξία την επιλογή του τρόπου υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η ευελιξία αυτή δεν αναφέρεται μόνο στην επιλογή της μεθόδου υπολογισμού, αλλά και στο βαθμό ελευθερίας των εθνικών εποπτικών αρχών για την προσαρμογή των απαιτήσεων στα χαρακτηριστικά της τοπικής αγοράς, με την προϋπόθεση ότι διασφαλίζεται η συνέπεια της εφαρμογής.

3.2 Διάρθρωση του Συμφώνου της Βασιλείας II

Το αναθεωρημένο Σύμφωνο προέβλεπε μια προσέγγιση περισσότερο προσαρμοσμένη στη φύση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, προάγοντας έτσι την ενισχυμένη διαχείριση του κινδύνου από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, πράγμα το οποίο θα συνέβαλε στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, θα ενέπνεε εμπιστοσύνη στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και θα ενίσχυε την προστασία του καταναλωτή. Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με το νέο Σύμφωνο (Βασιλεία II) διακρίνονται σε τρεις πυλώνες:

Πυλώνας I:

Ο υπολογισμός ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, με την προσθήκη απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του λειτουργικού κινδύνου και την προστασία των καταθετών. Στο νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας προβλέπονται εναλλακτικές μέθοδοι υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων πιο ευαίσθητες ως προς τον κίνδυνο, επιτυγχάνοντας σύγκλιση μεταξύ του εποπτικού και του οικονομικού κεφαλαίου. Η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει ουσιαστικά δύο εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού των εποπτικών κεφαλαίων για τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου:

- την τυποποιημένη προσέγγιση (standardized approach), και
- την προσέγγιση των εσωτερικών διαβαθμίσεων (internal ratings based (IRB) approach).

Η τελευταία παρέχει δύο εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού, ανάλογα με το βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου:

- τη θεμελιώδη μέθοδο (foundation approach), και
- την προηγμένη μέθοδο (advanced approach).

Πυλώνας II:

Η διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης της επάρκειας των εσωτερικών συστημάτων μέτρησης και ελέγχου των κινδύνων των τραπεζών. Καθορίζονται οι αρχές, τα κριτήρια και η διαδικασία με την οποία τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα και ακολούθως η εποπτική αρχή αξιολογούν την επάρκεια των κεφαλαίων και των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου κάθε πιστωτικού ιδρύματος ξεχωριστά σε σχέση με τους κινδύνους στους οποίους αυτό εκτίθεται ή ενδέχεται να εκτεθεί.

Πυλώνας III:

Η ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της καθιέρωσης κανόνων δημοσιοποίησης πληροφοριών με στόχο την αυξημένη διαφάνεια των ισολογισμών. Έτσι παρέχεται στα πιστωτικά ιδρύματα η δυνατότητα σύγκρισης τόσο της πολιτικής για τη διαχείριση κινδύνων, όσο και των μεθόδων και των πρακτικών που εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές.

Οι τρεις αυτοί πυλώνες του Συμφώνου είναι αλληλένδετοι. Αδιαμφισβήτητα, η αποτελεσματικότητα των κανόνων του πρώτου πυλώνα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την

ικανότητα των εποπτικών αρχών να ελέγχουν την ορθή εφαρμογή τους μέσω των εξουσιών του δεύτερου πυλώνα. Επίσης, οι αυξημένες υποχρεώσεις γνωστοποίησης του τρίτου πυλώνα διαμορφώνουν τα κατάλληλα κίνητρα για την βελτίωση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων που εφαρμόζουν τα τραπεζικά ιδρύματα. Το νέο Σύμφωνο είναι λιγότερο ρυθμιστικό από το αρχικό αλλά μέσα από αυτό προσφέρονται διαφορετικά είδη προσεγγίσεων για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, και τα θέτει ικανά να χρησιμοποιήσουν πιο αναλυτικές μεθοδολογίες με μεγαλύτερη ευαισθησία στον κίνδυνο.

3.2.1 Πυλώνας I: Καθορισμός ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων

Στον πρώτο Πυλώνα, ορίζονται το εποπτικό κεφάλαιο ενός τραπεζικού ιδρύματος και το σταθμισμένο ενεργητικό της και αναλύονται οι προσεγγίσεις της Επιτροπής για τον υπολογισμό του πιστωτικού κινδύνου.

Για την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου έχουμε δύο εναλλακτικές μεθόδους:

- **Την τυποποιημένη μέθοδο (Standardized Approach)**, όπου προσδιορίζονται οι συντελεστές στάθμισης κινδύνου με βάση τις διαβαθμίσεις οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Η τυποποιημένη μέθοδος είναι η απλούστερη από τις νέες προσεγγίσεις για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Στη συγκεκριμένη μέθοδο οι συντελεστές στάθμισης καθορίζονται με βάση τις διαβαθμίσεις οργανισμών πιστοληπτικής ικανότητας.
- **Την μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων (Internal Rating Based Approach)**, με την οποία τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν με βάση την εξέλιξη των εσωτερικών τους συστημάτων διαβάθμισης να εκτιμήσουν τον πιστωτικό κίνδυνο. Υπάρχουν δύο εναλλακτικές μέθοδοι υπολογισμού ανάλογα με το βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών τους συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου:
  - τη θεμελιώδη μέθοδο,
  - και την προηγμένη μέθοδο,

έτσι το εύρος των σταθμίσεων του κινδύνου είναι μεγαλύτερο από αυτό της τυποποιημένης προσέγγισης και έχουμε ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη ευαισθησία στον κίνδυνο. Η συγκεκριμένη μέθοδος βασίζεται στην εσωτερική αξιολόγηση των ομολόγων και των εκθέσεων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Η ομοιότητα ανάμεσα στις δύο μεθόδους, την τυποποιημένη μέθοδο και την μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων, έγκειται στο γεγονός ότι και οι δύο υπολογίζουν τα σταθμισμένα περιουσιακά στοιχεία του πιστωτικού ιδρύματος. Η κύρια διαφορά των δύο μεθόδων βασίζεται στον τρόπο υπολογισμού των σταθμισμένων περιουσιακών στοιχείων. Κάθε πιστωτικό ίδρυμα αποφασίζει ποια από τις δύο μεθόδους θα επιλέξει σύμφωνα με την εκτίμησή της για την καλύτερη και με χαμηλό περικόστος κάλυψης των αναγκών της, για τις υποχρεώσεις της σε κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Εκτός από τον πιστωτικό κίνδυνο το νέο πλαίσιο απαιτεί ελάχιστα κεφάλαια και για το λειτουργικό κίνδυνο που αντιμετωπίζει μια τράπεζα. Ο λειτουργικός κίνδυνος ορίζεται ως ο κίνδυνος εμφάνισης ζημιών που οφείλονται σε μη αποτελεσματικές διαδικασίες, μη αποτελεσματικά συστήματα, τον ανθρώπινο παράγοντα καθώς και εξωτερικά γεγονότα. Ο λειτουργικός κίνδυνος επηρεάζει κυρίως τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που παρουσιάζουν μεγάλο όγκο συναλλαγών, πολυπλοκότητα και μεγάλες διαρθρωτικές αλλαγές. Η διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου είναι αναγκαία για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς ο λειτουργικός κίνδυνος είναι συνυφασμένος με όλο το φάσμα των καθηκόντων ενός χρηματοοικονομικού ομίλου.

Για τον προσδιορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του Λειτουργικού Κινδύνου καθιερώθηκαν τρεις εναλλακτικές μέθοδοι υπολογισμού:

- **Η μέθοδος του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach)**

Σύμφωνα με την μέθοδο του Βασικού Δείκτη, τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διακρατούν το 15% του μέσου όρου του κύκλου εργασιών των τελευταίων τριών μηνών ως εποπτικά κεφάλαια έναντι του λειτουργικού κινδύνου. Τα πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούν αυτή την μέθοδο θα πρέπει να υπολογίζουν εποπτικά κεφάλαια ως ποσοστό του gross income με βάση τον παρακάτω τύπο:

$$KBIA = GI * a$$

όπου **KBIA** είναι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις στην Basic Indicator Approach για τον λειτουργικό κίνδυνο,

a = 15% (η Επιτροπή μελετά την τελική τιμή αυτού του συντελεστή)

και **GI** είναι ο μέσος όρος του gross income των τριών τελευταίων χρόνων.

Για τον ορισμό του **gross income** έχει δοθεί ο παρακάτω τύπος:

GI= net interest income + net result of fees and commissions + net result of financial operations + other income excluding extraordinary or irregular items and profits/losses from sales of securities in banking book

Η συγκεκριμένη μέθοδος είναι η πιο απλή και εφαρμόζεται ευκολότερα από τα μικρά πιστωτικά ιδρύματα. Ο οικονομικός δείκτης είναι αντιπροσωπευτικός της δραστηριότητας του τραπεζικού ιδρύματος και συνεπώς της αντίστοιχης έκθεσης στον λειτουργικό κίνδυνο.

- **Η μέθοδος της Τυποποιημένης Προσέγγισης (Standardized Approach)**

Η προσέγγιση αυτή διαφοροποιείται ανάλογα με τον τομέα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης. Τα τραπεζικά ιδρύματα χωρίζουν τις δραστηριότητες τους σε οκτώ βασικές κατηγορίες (business lines). Τα εποπτικά κεφάλαια για τον λειτουργικό κίνδυνο υπολογίζονται ως ποσοστό του gross income για κάθε business line με βάση τον παρακάτω τύπο:

$$KTSA = \Sigma (GI_{1-8} * \beta_{1-8})$$

όπου **KTSA** είναι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις στην τυποποιημένη προσέγγιση (Standardized Approach)

b1-8 = ποσοστό για κάθε business line

και **GI1-8** = ο μέσος όρος του gross income των τριών τελευταίων χρόνων για κάθε business line

Προβλέπονται τα παρακάτω business lines και συντελεστές b1-8: **(Προβόπουλος Γ. και Γκόρτσος Χ., 2004)**

1. Εταιρική Χρηματοδότηση - Corporate Finance (18%)
2. Αγοραπωλησία Τίτλων - Trading & Sales (18%)

3. Λιανική Τραπεζική - Retail Banking (12%)
4. Εμπορική Τραπεζική - Commercial banking (15%)
5. Πληρωμές και Διακανονισμοί - Payment and Settlement (18%)
6. Υπηρεσίες αντιπροσώπευσης - Agency Services (15%)
7. Διαχείριση περιουσιακών στοιχείων - Asset Management (12%)
8. Λιανική χρηματομεσιτεία - Retail Brokerage (12%)

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν υποχρέωση να αναπτύξουν και να τεκμηριώσουν γραπτώς συγκεκριμένες πολιτικές και κριτήρια για την ταξινόμηση των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων στις πιο πάνω κατηγορίες.

- **Η μέθοδος της Προηγμένης Μέτρησης ή Εξελιγμένη Μέθοδος**

Η μέθοδος της προηγμένης μέτρησης ή εξελιγμένη μέθοδος, σε αντίθεση με τις δύο προηγούμενες μεθόδους, είναι περισσότερο επικεντρωμένη στις ανάγκες και τον χαρακτήρα του πιστωτικού ιδρύματος, καθώς βασίζεται στην χρήση εσωτερικών και εξωτερικών βάσεων δεδομένων ιστορικών ζημιών, στα σενάρια ανάλυσης και στις τεχνικές. Ανάλογα με τους εσωτερικούς τους κανονισμούς και διαδικασίες, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιλέγουν την κατάλληλη μέθοδο αξιολόγησης του λειτουργικού κινδύνου. Οι Τράπεζες σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, υπολογίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις με βάση την δική τους μεθοδολογία αποτίμησης λειτουργικών κινδύνων.

Για να εφαρμοστεί η μεθοδολογία θα πρέπει να εκπληρώνονται μια σειρά από ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια. Οι Τράπεζες που θα ακολουθήσουν αυτή την εναλλακτική λύση θα πρέπει να υπολογίζουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις λαμβάνοντας υπ' όψιν τον τρόπο κατανομής των τραπεζικών δραστηριοτήτων σύμφωνα με την προηγούμενη μέθοδο, υπολογίζει από ιστορικά δεδομένα και για συγκεκριμένες παραμέτρους την πιθανότητα να συμβούν ανάλογες περιπτώσεις σε κάποιο βάθος χρόνου και τη μέση απώλεια ανά περίπτωση. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών που εφαρμόζουν αυτή τη λύση δεν μπορούν να είναι μικρότερες από το 75% των κεφαλαιακών απαιτήσεων που θα υπολογίζονταν σύμφωνα με την Standardized μέθοδο.

Όσον αφορά τις τράπεζες, αυτές επιλέγουν μέθοδο αξιολόγησης του λειτουργικού κινδύνου ανάλογα με τις εσωτερικές τους διαδικασίες και τα τεχνολογικά μέσα που διαθέτουν. Όμως, ενθαρρύνονται να κινηθούν προς την υιοθέτηση των περισσότερο εξελιγμένων μεθόδων όσο περισσότερο αναβαθμίζουν τις εσωτερικές τους διαδικασίες και τα συστήματα αποτίμησης λειτουργικού κινδύνου. Η μέθοδος που θα επιλέγεται θα πρέπει να αντιστοιχεί στη συνθετότητα των δραστηριοτήτων τους. Και τέλος, επιτρέπεται η χρησιμοποίηση διαφορετικών μεθόδων για διαφορετικές μονάδες δραστηριότητας.

3.2.2 Πυλώνας II: Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης

Στον δεύτερο Πυλώνα του Συμφώνου της Βασιλείας αναφέρεται εκτενέστερα το θέμα του εποπτικού ελέγχου και εισάγονται τέσσερις γενικές αρχές ώστε να διασφαλίζεται η κεφαλαιακή επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων, πέραν των μηχανισμών του πρώτου πυλώνα. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να διαθέτουν συστήματα εκτίμησης κεφαλαιακής επάρκειας και να καθορίζουν τα κεφάλαια που απαιτούνται για την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν.

Οι τέσσερις γενικές αρχές που διαμορφώνουν το μέρος αυτό του πλαισίου είναι:

- η διαδικασία εκτίμησης της συνολικής κεφαλαιακής επάρκειας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, σε σχέση με τους κινδύνους που αναλαμβάνουν και την στρατηγική την οποία ακολουθούν .
- η αξιολόγηση των εσωτερικών εκτιμήσεων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από τις εποπτικές αρχές αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια και την στρατηγική που ακολουθούν για την διαχείριση των κινδύνων.
- η δυνατότητα επιβολής μέτρων από την αρμόδια εποπτική αρχή στα πιστωτικά ιδρύματα για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου και
- η δυνατότητα παρέμβασης των εποπτικών αρχών όταν δεν υπάρχει έγκαιρη συμμόρφωση των πιστωτικών ιδρυμάτων και υπάρχει επιδείνωση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας.

Μέσα από τον δεύτερο Πυλώνα ενθαρρύνεται η τήρηση υψηλών προδιαγραφών όσον αφορά την διαφάνεια και την παρουσίαση πιστωτικών κινδύνων. Δίνει τη δυνατότητα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αναπτύξουν εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου σε διάφορα επίπεδα πολυπλοκότητας. Η διαδικασία της εποπτικής εξέτασης του νέου αυτού πλαισίου αποτελεί μία από τις βασικότερες καινοτομίες του αναθεωρημένου συμφώνου.

3.2.3 Πυλώνας III: Πειθαρχία της αγοράς

Ο τρίτος Πυλώνας ορίζει την υποχρέωση των τραπεζικών ιδρυμάτων να γνωστοποιούν αξιόπιστα στοιχεία και έγκυρες πληροφορίες, τα οποία κρίνονται αναγκαία από την Επιτροπή της Βασιλείας για να μπορέσει να εκτιμηθεί η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών σε συνάρτηση με το είδος και το ύψος των αναλαμβανόμενων κινδύνων. Μέσω της διαφάνειας ενισχύεται η πειθαρχία της αγοράς που είναι και ο στόχος του Πυλώνα III.

Τα στοιχεία τα οποία υποχρεούνται τα τραπεζικά ιδρύματα να δημοσιοποιούν είναι:

- Γενικές πληροφορίες σχετικά με το ίδρυμα και τις δραστηριότητές του,
- Πληροφορίες για τα Ίδια Κεφάλαια και για την μέθοδο που εφαρμόζει το ίδρυμα για την εκτίμηση της κεφαλαιακής επάρκειας των Ιδίων Κεφαλαίων,
- Πληροφορίες και αξιολόγηση των πιστωτικών κινδύνων στους οποίους είναι εκτεθειμένο το ίδρυμα, όπως είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο λειτουργικός κίνδυνος και ο κίνδυνος αγοράς.

Η γνωστοποίηση αυτών των στοιχείων, δίνει τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους επενδυτές να διαμορφώσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα της κεφαλαιακής επάρκειας, της χρηματοοικονομικής κατάστασης του κάθε τραπεζικού ιδρύματος και τους κινδύνους στους οποίους εκτίθεται, έτσι ώστε να μπορούν να εκτιμήσουν την αποδοτικότητα που θα έχουν τα μελλοντικά τους σχέδια. Έτσι με τον Πυλώνα III συμπληρώνονται τα θέματα κεφαλαιακής επάρκειας του Πυλώνα I και τα θέματα εποπτείας του Πυλώνα II.

Οι διατάξεις του νέου πλαισίου της Βασιλείας II εξασφαλίζουν ως ένα βαθμό την σταθερότητα και την εύρυθμη λειτουργία του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

3.3 Κριτική του αναθεωρημένου Συμφώνου της Βασιλείας

Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο έχει ως στόχο να μειώσει τις αυθαίρετες ρυθμίσεις των απαραίτητων κεφαλαίων κεφαλαιακής επάρκειας (το λεγόμενο regulatory arbitrage). Η Βασιλεία II εκμεταλλεύεται αποτελεσματικά πληροφορίες για την πιστωτική αξιοπιστία των δανειστών της, η οποία είναι γνωστή εσωτερικά στις τράπεζες, επιτρέποντας στα πιστωτικά ιδρύματα που πληρούν κάποιες απαιτήσεις να εφαρμόζουν την μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων. (**Tanaka, 2007**)

Οι πέντε πιο σημαντικές κριτικές που αποδίδονται στην Βασιλεία II σύμφωνα με τον Andrew Crockett είναι οι εξής:

- Είναι πολύπλοκη
  - Ενισχύει την προκυκλικότητα του οικονομικού συστήματος
  - Δίνει μεγάλη βαρύτητα στην αξιολόγηση των Εξωτερικών Οργανισμών Πιστοληπτικής Αξιολόγησης (Ε.Ο.Π.Α).
  - «Τιμωρεί» τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις
  - Δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τις ανησυχίες των αναδυόμενων χωρών. **(Crockett , 2002).**
- Η απάντηση στην πρώτη κριτική είναι ότι η ίδια η τραπεζική έγινε πιο περίπλοκη. Η διαχείριση κινδύνου είναι πολύ περίπλοκη και η αντιμετώπιση ότι όλα τα δάνεια έχουν τον ίδιο συντελεστή κινδύνου, σύμφωνα με την Βασιλεία I, έγινε μη ρεαλιστική. Σύμφωνα με τον πυλώνα I της Βασιλείας II οι κεφαλαιακές απαιτήσεις υπολογίζονται στην βάση πιο διαφοροποιημένων εκτιμήσεων του κινδύνου των ανοιγμάτων.
- Η δεύτερη κριτική είναι ότι η Βασιλεία II ίσως ενισχύει την προκυκλικότητα του οικονομικού συστήματος. Αν οι κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι πιο ευαίσθητες στην μέτρηση του κινδύνου και ο μετρούμενος κίνδυνος τείνει να ανεβαίνει στις οικονομικές πτώσεις οι τράπεζες μπορεί να ενθαρρυνθούν να σταματήσουν τον δανεισμό ακριβώς την στιγμή που η οικονομία είναι πιο ευάλωτη. Μια πρώτη απάντηση σε αυτήν την κριτική είναι ότι αυτή η προκυκλική συμπεριφορά είναι ενδημική (endemic) στα οικονομικά συστήματα και όχι απλά το αποτέλεσμα των εποπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων. Οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν επαρκή κεφάλαια για κάθε περίπτωση. Αναμένεται λοιπόν να δημιουργήσουν ένα απόθεμα κεφαλαίου τις καλές οικονομικές περιόδους το οποίο να χρησιμοποιήσουν ως απόθεμα ασφαλείας στις κακές οικονομικές περιόδους. Δεν θα πρέπει οι κεφαλαιακές απαιτήσεις κάτω από τον πυλώνα I να εφαρμόζονται τυφλά ή μηχανικά. Ο πυλώνας II, η Εποπτική Επίβλεψη και ο πυλώνας III ,η πειθαρχία της αγοράς είναι εξίσου σημαντικά για να εκτιμήσουμε την κεφαλαιακή θέση μιας τράπεζας ενισχύοντας το κίνητρο να διατηρούν ένα απόθεμα κεφαλαίου πάνω από το ελάχιστο. Τέλος, είναι επιθυμητό να χρησιμοποιούνται μέτρα μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου που δεν είναι εξαιρετικά «ευάλωτα» σε βραχυπρόθεσμες αναθεωρήσεις. **(Crockett, 2002)**
- Όσον αφορά την κριτική για τον ρόλο των Ε.Ο.Π.Α. πολλά αναδυόμενα κράτη εστιάζουν στην περιορισμένη διείσδυση της διαβάθμισης στις οικονομίες τους και εκφράζουν ανησυχίες για την ποιότητα των αξιολογήσεων τους. Στον βαθμό που το καινούργιο

πλαίσιο ενθαρρύνει την ανάπτυξη πιο εύρωστων εσωτερικών διαβαθμίσεων πιστωτικού κινδύνου κάνει καλό.

- Αναφορικά με την κριτική ότι τιμωρεί τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις πάλι υπάρχει μια δόση υπερβολής. Καταρχήν ο στόχος του νέου πλαισίου ήταν να «ευθυγραμμίσει» τα κεφαλαιακά διαθέσιμα με τον κίνδυνο και όχι να προωθήσει συγκεκριμένο τομέα της οικονομίας. Η Επιτροπή της Βασιλείας ανταποκρίθηκε στις αντιδράσεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με αποτέλεσμα να τροποποιήσει αρκετά την αρχική της πρόταση που αφορούσε τον δανεισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Τέλος όσον αφορά την πέμπτη κριτική ότι η Βασιλεία II επικεντρώνεται περισσότερο στις βιομηχανοποιημένες χώρες και δεν δίνει αρκετή σημασία στις συνθήκες των αναδυόμενων οικονομιών ο Andrew Crockett αναγνωρίζει κάποια αλήθεια σε αυτό καθώς η Βασιλεία I δημιουργήθηκε αρχικά με σκοπό να εφαρμοστεί στις διεθνώς δραστηριοποιημένες τράπεζες της ομάδας των G10 κρατών. Είναι οι βασικές αρχές της τραπεζικής εποπτείας που αναπτύχθηκε το 1997 από μια αντιπροσωπευτική ομάδα βιομηχανοποιημένων και αναδυόμενων αγορών οικονομιών που αντιπροσωπεύει την βάση της τραπεζικής εποπτείας της Βασιλείας πιο γενικά. Παρόλα αυτά είναι γεγονός ότι οι κατευθύνσεις της Βασιλείας έχουν αξιοσημείωτη δύναμη και για αυτό θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανησυχίες όλων των κρατών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Βασιλεία III

4.1 Εισαγωγή

Το αναθεωρημένο ρυθμιστικό πλαίσιο (Βασιλεία II) επέφερε αξιοσημείωτες αλλαγές στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, όμως με την πρόσφατη κρίση και αναταραχή που διανύουμε, αναδείχτηκαν κενά όσον αφορά τον τομέα πρόληψης και αυτό οδήγησε στην ανάγκη αναθεώρησης του. Οι πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις κατέδειξαν ότι χρειάζεται ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας και διαμόρφωση ενός ρυθμιστικού πλαισίου για τη διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας των τραπεζών. Έτσι, δημιουργήθηκε η ανάγκη για ένα νέο αναθεωρημένο κανονιστικό πλαίσιο, την Βασιλεία III. Η συνθήκη της Βασιλείας III ενσωματώνει την Βασιλεία II και δεν την αντικαθιστά. Η Βασιλεία III στόχο έχει να αντιμετωπίσει την κακή διαχείριση της ρευστότητας και να δημιουργήσει ένα πιο ανθεκτικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Με την χρηματοοικονομική κρίση ο τραπεζικός τομέας αποδυναμώνεται και αυτό είχε επιπτώσεις και στην πραγματική οικονομία, με μαζική συρρίκνωση της ρευστότητας και της πιστωτικής διαθεσιμότητας. Η αρνητική επίδραση σε τράπεζες, χρηματοοικονομικά συστήματα και οικονομίες που βρίσκονται στο επίκεντρο της κρίσης ήταν άμεση, και αυτό συνέτεινε στην εξάπλωση της κρίσης και σε ένα μεγαλύτερο κύκλο χωρών παγκόσμια. Η χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία διανύουμε, αλλά και παλαιότερες κρίσεις, έθεσαν το ζήτημα στις χώρες ανά την υφήλιο, της ενίσχυσης του τραπεζικού τους τομέα για να μπορούν να αντιμετωπίζουν όλα τα είδη οικονομικών κραδασμών.

4.2 Αλλαγές που επιφέρει η Βασιλεία III

Στις 16 Δεκεμβρίου 2010 η Επιτροπή της Βασιλείας υιοθέτησε και δημοσίευσε δύο σημαντικές εκθέσεις με τίτλο:

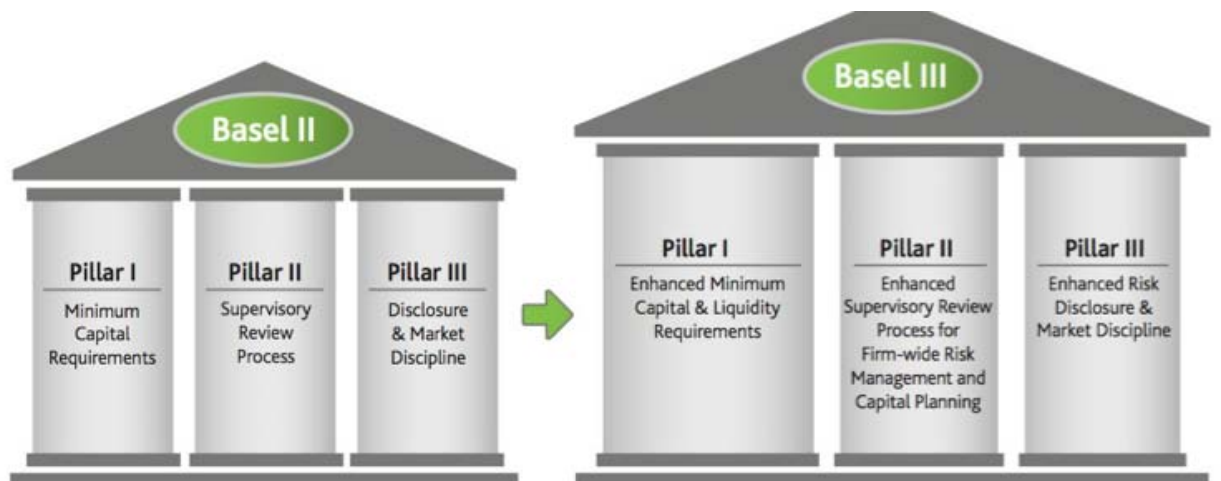
- Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems και

- Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring.

Όλες οι διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου θα αρχίσουν να εφαρμόζονται σταδιακά, από την 1^η Ιανουαρίου 2013 μέχρι την 1^η Ιανουαρίου 2019 (καταληκτική ημερομηνία εφαρμογής). Σκοπός των μεταρρυθμίσεων είναι η βελτίωση της ικανότητας του τραπεζικού συστήματος να απορροφά τους κραδασμούς που προκύπτουν από τη χρηματοπιστωτική και οικονομική πίεση, ανεξαρτήτως πηγής, μειώνοντας έτσι τον κίνδυνο κατάχρησης από τον χρηματοπιστωτικό τομέα της πραγματικής οικονομίας. Η Βασιλεία III κινείται στο ίδιο ρυθμιστικό πλαίσιο με τις δύο προηγούμενες Συμφωνίες όσον αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια, εντοπίζει τα προβλήματα που σενέβαλαν ή προέκυψαν κατά την οικονομική κρίση και θεσπίζει νέους και πιο λεπτομερείς κανονισμούς με σκοπό να εκλείψουν οι επαναλήψεις νέων προβλημάτων. Οι σημαντικότερες αλλαγές που θα επιφέρει το νέο εποπτικό πλαίσιο της Βασιλείας III παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω (**Ζάκκα, 2010**):

- Αύξηση της ποιότητας, της συνέπειας και της διαφάνειας των κεφαλαιακών απαιτήσεων.
- Εισαγωγή παγκόσμιου ελάχιστου επίπεδου δείκτη ρευστότητας για τις τράπεζες με διεθνή δραστηριότητα.
- Εισαγωγή ενός ποσοστού μόχλευσης και μηχανισμών παρακολούθησης για όλες τις ενεργές τράπεζες σε διεθνή επίπεδο.
- Ενίσχυση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο.
- Εισαγωγή μέτρων τα οποία θα ενθαρρύνουν τα τραπεζικά ιδρύματα στην δημιουργία πυλώνων ασφαλείας, σε περιόδους χωρίς εντάσεις, έτσι ώστε να μπορέσει να στηριχτεί το σύστημα σε κρίσιμες περιόδους.

Basel III strengthens the three Basel II pillars, especially pillar 1 with enhanced minimum capital and liquidity requirements.

SOURCE: MOODY'S

Πηγή: Moody's

Τα νέα μέτρα που θέτει η Βασιλεία III, θα έχουν θετικό αντίκτυπο όσον αφορά την μείωση της αβεβαιότητας για το σύνολο των ευρωπαϊκών τραπεζών. Η αγορά αναμένεται να αντιδράσει θετικά στα νέα μέτρα και έτσι βραχυπρόθεσμα ο τραπεζικός τομέας θα οδηγηθεί σε υψηλότερα επίπεδα. Οι αλλαγές που προωθεί η Βασιλεία III θα συμβάλουν στη σταθεροποίηση του συστήματος. Η περίπτωση της Ελλάδας και η ιδιαίτερα δυσμενής οικονομική συγκυρία που βιώνουν οι ελληνικές τράπεζες θα πρέπει να επισημανθεί από τις εθνικές εποπτικές αρχές και να τύχει μιας πιο επιεικούς αντιμετώπισης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο **Αντζουλάτος (2011)** «για τις όποιες αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο, θα πρέπει να υπάρχει περιθώριο προσαρμογής στις ιδιαίτερες συνθήκες της χώρας. Ένας κώδικας οδικής κυκλοφορίας - γιατί το θεσμικό πλαίσιο είναι ο κώδικας οδικής κυκλοφορίας του χρηματοοικονομικού συστήματος -, όσο καλός και αν είναι, δεν μπορεί να είναι εξίσου κατάλληλος για όλες τις χώρες».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Η εφαρμογή του Συμφώνου της Βασιλείας στην ελληνική οικονομία

5.1 Εισαγωγή

Η εφαρμογή του Συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας II αποβλέπει στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της τραπεζικής εποπτείας για τη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας. Η θέσπιση από το νόμο εποπτείας των τραπεζών αποσκοπεί στη διασφάλιση της λειτουργικής ικανότητας του πιστωτικού συστήματος, τη σταθερότητα και αποτελεσματικότητά του, αλλά και στην προστασία των δανειστών των τραπεζών από πιθανές ζημιές. Καμία άλλη διεθνής ρυθμιστική παρέμβαση δεν είχε στο παρελθόν τέτοιας έκτασης επίπτωση και ανάγκη προσαρμογών σε θεσμικό και λειτουργικό επίπεδο για την άσκηση της εποπτείας ή στην οργάνωση και στη διαχείριση κινδύνων από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα, όσο η νέα προσέγγιση στο θέμα της κεφαλαιακής επάρκειας σύμφωνα με το πλαίσιο της Βασιλείας II και της Οδηγίας 2006/48. Αυτό γίνεται γιατί για πρώτη φορά οι ρυθμίσεις είναι τόσο άμεσα προσανατολισμένες στις πρακτικές των ίδιων των τραπεζών. Συνέπεια αυτού του χαρακτηριστικού είναι ότι οι εποπτικές αρχές οφείλουν να δημιουργούν ευέλικτα πρότυπα που να αντανακλούν εντονότερα το επίπεδο διαφοροποίησης, όχι μόνον ανάλογα με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των συναλλαγών, αλλά και της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνων και μηχανισμών ελέγχου κάθε τράπεζας χωριστά.

5.2 Η ενσωμάτωση του Συμφώνου της Βασιλείας στην ελληνική νομοθεσία

Οι εποπτικές αρχές οφείλουν να δημιουργούν ευέλικτα πρότυπα, που να αντανακλούν εντονότερα το επίπεδο διαφοροποίησης όχι μόνο ανάλογα με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των συναλλαγών, αλλά και της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνων και μηχανισμών ελέγχου κάθε τράπεζας χωριστά. Καμία άλλη διεθνής ρυθμιστική παρέμβαση δεν είχε στο παρελθόν τέτοιας έκτασης επίπτωση και ανάγκη προσαρμογών σε θεσμικό και λειτουργικό επίπεδο για την άσκηση της εποπτείας ή στην οργάνωση και στη διαχείριση κινδύνων από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα όσο η νέα προσέγγιση στο θέμα της κεφαλαιακής επάρκειας σύμφωνα με

το πλαίσιο της Βασιλείας II και της Οδηγίας 2006/48. Αυτό συμβαίνει γιατί για πρώτη φορά οι ρυθμίσεις είναι τόσο άμεσα προσανατολισμένες στις πρακτικές των ίδιων των τραπεζών.

Συνέπεια αυτού του χαρακτηριστικού είναι ότι οι εποπτικές αρχές οφείλουν να δημιουργούν ευέλικτα πρότυπα που να αντανακλούν εντονότερα το επίπεδο διαφοροποίησης όχι μόνο ανάλογα με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των συναλλαγών, αλλά και της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνων και μηχανισμών ελέγχου κάθε τράπεζας χωριστά.

Η ενσωμάτωση της Βασιλείας II στο ελληνικό τραπεζικό δίκαιο ξεκίνησε με την πράξη του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος 2438 του 1998 η οποία αναφέρεται στα συστήματα εσωτερικού ελέγχου. Το διάταγμα αυτό περιλαμβάνει πλήρως τους κανόνες που διέπουν τόσο την Βασιλεία II όσο και τα κείμενα που αφορούν τον Εσωτερικό Έλεγχο. Συγκεκριμένα ο στόχος του ΠΔΤΕ 2438 είναι:

- Η διαμόρφωση ενός εσωτερικού περιβάλλοντος στις τράπεζες, το οποίο να αναγνωρίζει τη σημασία της ελεγκτικής λειτουργίας καθώς και μιας οργανωτικής δομής που να διευκολύνει την αποτελεσματική λειτουργία των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.
- Η στοχοθεσία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να γίνεται με βάση το είδος και το ύψος των κινδύνων που θα μπορούν να αναλάβουν, η διαμόρφωση ρεαλιστικών προγραμμάτων υλοποίησης των στόχων καθώς και ουσιαστική συμμετοχή των ενδιαφερομένων.
- Η πλήρης εφαρμογή των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου σε όλα τα μήκη και πλάτη του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Επιπλέον, η ενσωμάτωση της κοινοτικής Οδηγίας 2006/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και το Συμβούλιο για την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και της οδηγίας 2006/49/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την επάρκεια των Ιδίων Κεφαλαίων των επιχειρήσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων ολοκληρώθηκε το 2007 με την ψήφιση του νόμου " Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων και πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις". Η Γενική Γραμματεία της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στην νομοπαρασκευαστική διαδικασία υποβάλλοντας σημαντικές παρατηρήσεις και ενστάσεις στον εν λόγω νόμο, τόσο κατά τον σχεδιασμό του όσο και στην ολοκλήρωσή του. Για το λόγο αυτό προχώρησε σε σύνταξη

κειμένων – παρατηρήσεων επί όλων των Πράξεων του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος. Συγκεκριμένα διαμορφώθηκαν κείμενα επί των εξής σχεδίων ΠΔΤΕ:

- Τυποποιημένη προσέγγιση υπολογισμού των σταθμισμένων κατά πιστωτικό κίνδυνο ανοιγμάτων: Το συγκεκριμένο ΠΔΤΕ περιλαμβάνει τις διατάξεις της οδηγίας 2006/48/EK σχετικά με την εφαρμογή της Τυποποιημένης Προσέγγισης για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων (**Οδηγία 2006/48/EK, άρθρα 78 – 83 και παράρτημα IV**). Στο ίδιο σχέδιο περιλαμβάνονται οι διατάξεις που αφορούν τις τεχνικές μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που εφαρμόζουν την Τυποποιημένη Προσέγγιση.
- Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι λειτουργικού κινδύνου: Σε αυτό το σχέδιο περιλαμβάνονται οι διατάξεις της Οδηγίας 2006/48/EK σχετικά με τον υπολογισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου (**Οδηγία 2006/48/EK, άρθρα 102 – 105 και παράρτημα X**). Στο εν λόγω ΠΔΤΕ ορίζεται ο τρόπος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων με τη μέθοδο του Βασικού Δείκτη, την Τυποποιημένη Μέθοδο και τις Εξελιγμένες Μεθόδους μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου.
- Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων για τον υπολογισμό των σταθμισμένων κατά πιστωτικό κίνδυνο ανοιγμάτων: Το εν λόγω ΠΔΤΕ αναφέρεται στην εφαρμογή της Προσέγγισης Εσωτερικών Διαβαθμίσεων για τον υπολογισμό των σταθμισμένων κατά πιστωτικό κίνδυνο ανοιγμάτων και στις διατάξεις που αφορούν τις τεχνικές μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, οι οποίες μπορούν να εφαρμοστούν στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης.
- Ίδια Κεφάλαια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων: Το συγκεκριμένο ΠΔΤΕ αναφέρεται στον ορισμό των Ιδίων Κεφαλαίων που απαιτούνται για την κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Σε αυτό το ΠΔΤΕ ενσωματώνονται οι διατάξεις των οδηγιών 2006/48/EK και 2006/49/EK σχετικά με τα Ίδια Κεφάλαια.
- Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων για τον κίνδυνο αγοράς του χαρτοφυλακίου συναλλαγών: Το εν λόγω ΠΔΤΕ ενσωματώνει τις διατάξεις της οδηγίας 2006/49/EK αναφορικά με τις Απαιτήσεις Κεφαλαιακής Επάρκειας για τους κινδύνους αγοράς του χαρτοφυλακίου συναλλαγών. Οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας των στοιχείων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών δεν τροποποιήθηκαν με αφορμή το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής

επάρκειας της Επιτροπής της Βασιλείας. Οι βασικότερες αλλαγές που επήλθαν αφορούν: τον ορισμό του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, τη διαμόρφωση ειδικού πλαισίου για τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων για τις θέσεις σε Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ) στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, και την τροποποίηση του πλαισίου για τον ειδικό κίνδυνο θέσης προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με τις αλλαγές που επήλθαν στο πλαίσιο διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου.

- Υπολογισμός Σταθμισμένων Ανοιγμάτων για θέσεις σε Τιτλοποίηση: Στο έκτο ΠΔΤΕ ενσωματώνονται οι διατάξεις της Οδηγίας 2006/48/ΕΚ αναφορικά με τον υπολογισμό Κεφαλαιακών Απαιτήσεων Ανοιγμάτων με τη μορφή θέσεων σε Τιτλοποίηση. Επισημαίνεται ότι με το εν λόγω ΠΔΤΕ διαμορφώνεται για πρώτη φορά ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για τον υπολογισμό Κεφαλαιακών Απαιτήσεων για Χρηματοδοτικά Ανοίγματα.
- Δημοσιοποίηση από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στοιχείων και πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν καθώς και την διαχείρισή τους.
- Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων για τον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου: Τα ο εν λόγω ΠΔΤΕ αναφέρεται στον υπολογισμό ανοιγμάτων έναντι συναλλαγών που δημιουργούν πιστωτικό κίνδυνο αντισυμβαλλομένου. Η συγκεκριμένη πράξη εισάγει δύο νέες μεθόδους για τον υπολογισμό ανοιγμάτων έναντι συναλλαγών που δημιουργούν πιστωτικό κίνδυνο αντισυμβαλλομένου, την Τυποποιημένη Μέθοδο (Standardized Method) και τη μέθοδο του Εσωτερικού Υποδείγματος (Internal Model Method). Η μέθοδος του Αρχικού Ανοίγματος (Original Exposure Method) και η Μέθοδος σμε βάση τις Τρέχουσες τιμές της αγοράς (Mark to Market Method) ισχύουν κανονικά.
- Διαδικασία Εποπτικής Εξέτασης: Η Τράπεζα της Ελλάδος δημοσίευσε συμπληρωματικό ΠΔΤΕ για την Πράξη ΠΔΤΕ 2577/9.3.2006. Συγκεκριμένα η Πράξη αυτή του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος διέπει το πλαίσιο των αρχών λειτουργίας και των κριτηρίων αξιολόγησης της οργάνωσης, των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων καθώς επίσης και τις σχετικές αρμοδιότητες των διοικητικών τους οργάνων.

5.3 Συνέπειες που επήλθαν από την εφαρμογή του Συμφώνου της Βασιλείας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ενσωμάτωσε σε σημαντικό βαθμό τους κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας καθώς και με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η προσαρμογή των ελληνικών τραπεζών, είχε ως συνέπεια σημαντικό κόστος για τα τραπεζικά ιδρύματα.

Το κόστος συμμόρφωσης αφορά:

- την προσαρμογή πληροφοριακών συστημάτων,
- τη συλλογή των αναγκαίων δεδομένων,
- το σχεδιασμό ή την αναβάθμιση του συστήματος εσωτερικής αξιολόγησης,
- την εκπαίδευση στελεχών,
- και τη διαμόρφωση συστήματος υποβολής στοιχείων.

Το Νέο Πλαίσιο, λειτούργησε και σαν ευκαιρία αναβάθμισης των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων των τραπεζικών ιδρυμάτων. Οι κανόνες κεφαλαιακών απαιτήσεων επηρεάζουν την τελική τιμολόγηση των δανειακών προϊόντων. Η επίπτωση της εφαρμογής του νέου πλαισίου στην τιμολόγηση τραπεζικών υπηρεσιών είναι αποτέλεσμα μεγαλύτερης ευαισθησίας των συντελεστών στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου. Όσο μεγαλύτερη είναι η πιστοληπτική διαβάθμιση του αντισυμβαλλομένου της τράπεζας, τόσο χαμηλότερος είναι ο συντελεστής κινδύνου.

Επιπλέον με το νέο πλαίσιο , αποκτήθηκε ενεργότερος ρόλος από τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές. Μέσα από τις προσαρμογές του ευνοήθηκε η ανάπτυξη συνεργασίας τραπεζών και επιχειρήσεων, και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που αποτελούν σημαντικό κομμάτι της ελληνικής οικονομίας. Επίσης η στάθμιση των χορηγήσεων έναντι των μικρομεσαίων επιχειρήσεων έγινε ευνοϊκότερη , είτε με βάση την τυποποιημένη μέθοδο, είτε με βάση τη μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων. Παρέχεται ευρύτερη αναγνώριση των εξασφαλίσεων και εγγυήσεων, που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Η πρόσβαση σε φθηνή τραπεζική χρηματοδότηση, από μέρους των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, εξαρτάται

από τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους, και από την αποδοτικότητά τους. Είναι αναγκαία η συνεργασία με τις τράπεζες για την παροχή όλων των αναγκαίων πληροφοριών για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής τους ικανότητας.

Στην περίπτωση της λιανικής τραπεζικής, η αύξηση της ευαισθησίας των νέων μεθόδων μέτρησης των κινδύνων απέναντι στον κίνδυνο, έχει ως αποτέλεσμα τη διαφοροποίηση του κόστους του τραπεζικού δανεισμού, ανάλογα με τη φερεγγυότητα και την αξιοπιστία του αντισυμβαλλομένου, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της συναλλαγής και το βέλτιστο σχηματισμό προβλέψεων έναντι επισφαλών απαιτήσεων των τραπεζών.

5.4 Πώς ανταποκρίθηκαν οι ελληνικές τράπεζες στην Βασιλεία II

Οι τραπεζικοί οργανισμοί, από την φύση των δραστηριοτήτων που είναι υποχρεωμένοι να πραγματοποιούν και των υπηρεσιών που προσφέρουν είναι αδύνατον να λειτουργήσουν χωρίς να αναλάβουν κάποιο κίνδυνο. Από την άλλη πλευρά όμως δεν παύουν να είναι οργανισμοί οι οποίοι έχουν αναπτύξει πολιτικές διαχείρισης κινδύνων όπως για τον πιστωτικό, τον κίνδυνο αγοράς και τον λειτουργικό κίνδυνο και μέσα από διάφορες νέες τεχνολογίες αλλά και εργαλεία καταφέρνουν να έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Γενικότερα, η διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων αποτελεί μία συνεχώς εξελισσόμενη και μεταβαλλόμενη διαδικασία που καθορίζεται από διάφορους παράγοντες είτε εσωτερικούς, όπως οι στόχοι του οργανισμού, είτε εξωτερικούς, όπως οι οικονομικές τάσεις αλλά και οι κυβερνήσεις.

Στη συνέχεια θα δούμε πώς, πέντε από τις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες και συγκεκριμένα η Alpha Bank, η Eurobank EFG, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η Αγροτική Τράπεζα και η Τράπεζα Κύπρου, αντιμετωπίζουν τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς και τον λειτουργικό κίνδυνο. Οι τράπεζες αυτές δημοσιοποιούν κάθε χρόνο στοιχεία για την διαχείριση των κινδύνων με βάση τον Πυλώνα III του αναθεωρημένου συμφώνου της Βασιλείας II. Οι πληροφορίες προέκυψαν από τις ετήσιες εκθέσεις των πιο πάνω τραπεζών.

ALPHA BANK

Ο Όμιλος της Alpha Bank από την 1^η Ιανουαρίου 2008, εποπτεύεται όπως και όλα τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα, από την Τράπεζα της Ελλάδος σε σχέση με την εφαρμογή των κανόνων που έχει θέσει η Βασιλεία II. Αυτός είναι και ο πιο ουσιαστικός λόγος που έχει θεσπίσει ένα

συστηματικό αλλά και αυστηρό Πλαίσιο Διαχείρισης Κινδύνων. Η ενεργός διαχείριση άλλωστε των κινδύνων αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα του χρηματοπιστωτικού οργανισμού, που στις σημερινές συνθήκες της διεθνούς οικονομικής κρίσεως αποκτά ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα.

Το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων έχει διπλό στόχο. Η αξιόπιστη μέτρηση των χρηματοοικονομικών κινδύνων είναι ο πρώτος στόχος, ενώ, η ελαχιστοποίηση των ενδεχόμενων αρνητικών συνεπειών που προκαλούνται από τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους αποτελεί το δεύτερο στόχο. Για να επιτευχθούν οι πιο πάνω στόχοι αλλά και για τον έλεγχο και την σωστή εφαρμογή του πλαισίου έχει οριστεί μια Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, η οποία λογοδοτεί κατευθείαν στο Διοικητικό Συμβούλιο της τράπεζας και συνεδριάζει κάθε τρίμηνο ενώ η αποτελεσματικότητα του επανεξετάζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Κρίνεται αναγκαίο και απαραίτητο να ακολουθείται μια συγκεκριμένη πολιτική, από ολόκληρο τον όμιλο, τόσο ως προς την ανάληψη κινδύνων όσο και ως προς την διαχείριση κινδύνων. Πιο κάτω θα δούμε τις μεθόδους και τα εργαλεία που χρησιμοποιεί ο όμιλος για την σωστή διαχείριση των τριών βασικών κατηγοριών κινδύνων που μπορεί να αντιμετωπίσει ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός, τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς και τον λειτουργικό κίνδυνο.

Πιστωτικός Κίνδυνος

Στον πιστωτικό κίνδυνο, την πιο σημαντική πηγή κινδύνου για τις τράπεζες, η Alpha Bank υιοθετεί τον ορισμό που έχει δώσει η Τράπεζα της Ελλάδος. Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό είναι αρκετό να συμβεί τουλάχιστον ένα από τα δύο γεγονότα που θα αναφερθούν στην συνέχεια έτσι ώστε το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα να θεωρήσει μια οποιαδήποτε απαίτηση ότι βρίσκεται σε καθυστέρηση και επομένως διέπεται από τον πιστωτικό κίνδυνο. Τα δύο αυτά γεγονότα είναι:

- Όταν η τράπεζα θεωρεί για οποιοδήποτε λόγο ότι ο πιστούχος της είναι πολύ πιθανό να μην εκπληρώσει στο σύνολο τις υποχρεώσεις του προς μια τουλάχιστον εταιρεία του ομίλου.
- Όταν ο πιστούχος έχει εμφανίσει καθυστέρηση πάνω από 90 ημέρες ως προς την αποπληρωμή κάποιας υποχρέωσής του προς μια τουλάχιστον εταιρεία του ομίλου.

Προκειμένου να αντιμετωπίσει και να ελαχιστοποιήσει τις πιθανότητες να συμβούν αυτά τα δύο ενδεχόμενα, ο οργανισμός διεξάγει διαρκή και συνεχή έλεγχο των χρηματοδοτήσεών του,

είτε σε ατομικό είτε σε επίπεδο χαρτοφυλακίου, πράγμα το οποίο αποτελεί και το ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα. Την διαδικασία του ελέγχου μπορούμε να την διακρίνουμε σε δύο στάδια.

Το πρώτο στάδιο για να γίνει σωστός έλεγχος είναι να γίνει μια κατηγοριοποίηση των δανείων που έχει εκταμιεύσει η τράπεζα σε σχέση με το αν αυτά υπόκεινται σε μεμονωμένη αξιολόγηση, δηλαδή έλεγχο, ή αν υπόκεινται σε συλλογική αξιολόγηση. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι τα όρια αυτής της κατηγοριοποίησης βασίζεται στην ίδια κατηγοριοποίηση που αναφέρει το πλαίσιο της Βασιλείας II. Η κατηγοριοποίηση γίνεται ως εξής:

- Μεμονωμένη Αξιολόγηση: Όλα τα δάνεια που ανήκουν σε όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες εκτός από την κατηγορία της λιανικής.
- Συλλογική Αξιολόγηση: Όλα τα δάνεια που ανήκουν στην κατηγορία της λιανικής και τα οποία τα ομαδοποιούμε ακολουθώντας κάποιους κανόνες.

Στο δεύτερο στάδιο, θα πρέπει το αρμόδιο τμήμα της τράπεζας, να αποφασίσει ποια δάνεια θα συμπεριληφθούν στην αξιολόγηση. Τα πιο επικίνδυνα δάνεια, είναι κυρίως τα δάνεια που παρουσίασαν καθυστερήσεις πάνω από 90 μέρες. Αυτά διατηρούν και προτεραιότητα στην διαδικασία. Υπάρχουν όμως και άλλα γεγονότα (π.χ ρύθμιση μετά από απαίτηση του πελάτη με δυσμενείς όρους για την τράπεζα, δυσκολία του πελάτη για την αποπληρωμή υποχρεώσεων σε τρίτους, σημαντικές αρνητικές αλλαγές στην οικονομική κατάσταση του πελάτη) που όταν παρουσιάζονται η τράπεζα πρέπει να τα προσθέσει στην διαδικασία του ελέγχου.

Στην συνέχεια θα δούμε ποιες είναι οι μεθοδολογίες και τα συστήματα για την διαχείριση και την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου που χρησιμοποιεί η Alpha Bank. Στην λιανική τραπεζική έχουν αναπτυχθεί δυο διαφορετικές μέθοδοι για τον λόγο αυτό, τα υποδείγματα βαθμολογήσεως πιστοληπτικής ικανότητας βάσει στοιχείων αιτήσεως και συμπεριφοράς (application και behavioral scorecards) καθώς και τα μοντέλα εκτιμήσεως των εποπτικών παραμέτρων σύμφωνα με την A-IRB (PD, LGD, EAD). Τα συγκεκριμένα μοντέλα έχουν ενσωματωθεί τόσο στην εγκριτική διαδικασία όσο και στις λοιπές διαδικασίες διαχείρισεως του πιστωτικού κινδύνου.

Κεντρικό άξονα στη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου, αποτελούν τα συστήματα διαβαθμίσεως πιστωτικού κινδύνου των αντισυμβαλλομένων, τα οποία χρησιμοποιούν ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια αξιολογήσεως. Αυτό έρχεται σε συνδυασμό και με κάποια κριτήρια συναλλακτικής συμπεριφοράς ώστε να εξάγονται στατιστικά διακριτές πιθανότητες αθετήσεως των πιστούχων. Αυτά τα υποδείγματα εξελίσσονται συνεχώς. Η κλίμακα διαβαθμίσεως που χρησιμοποιείται

αποτελείται από εννέα βασικές βαθμίδες, ενώ στη διευρυμένη της μορφή αποτελείται από δεκαεπτά βαθμίδες. Πολύ συχνά, ως συμπληρωματικά και βοηθητικά χρησιμοποιούνται και οι διαβαθμίσεις των διεθνών οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης.

Κίνδυνος Αγοράς

Συνεχίζοντας, την ανάλυσή για την Alpha Bank, θα περιγράψουμε με ποιον τρόπο ο τραπεζικός όμιλος διαχειρίζεται τον κίνδυνο αγοράς. Αρχικά, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο όμιλος έχει ορίσει, αναπτύξει και εφαρμόσει κάποιες συγκεκριμένες και ενιαίες πολιτικές και διαδικασίες. Σε αυτήν την περίπτωση λαμβάνουν μέρος δύο διαφορετικές επιτροπές. Η Επιτροπή Διαχείρισεως Κινδύνων του ομίλου είναι η πρώτη επιτροπή που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην διαδικασία. Ο ρόλος της είναι πολύπλευρος και εστιάζεται στα εξής:

- Είναι υπεύθυνη για την υποστήριξη και την εποπτεία του πλαισίου διαχείρισεως Κινδύνου Αγοράς και
- υπεύθυνη για την διασφάλιση της εφαρμογής όλων των απαραίτητων μέτρων που βοηθούν στην αναγνώριση, στην εκτίμηση, στην παρακολούθηση και στον έλεγχο του κινδύνου.

Από την άλλη πλευρά, η Επιτροπή Διαχείρισεως Στοιχείων Ενεργητικού /Παθητικού, η οποία είναι και γνωστή ως ALCO, είναι η δεύτερη επιτροπή και έχει πιο συγκεκριμένο ρόλο. Είναι υπεύθυνη για την έγκριση των κατευθυντήριων γραμμών, της στρατηγικής και της οργανωτικής δομής αναφορικά με τη διαχείριση του κινδύνου αγοράς.

Στην συνέχεια θα δούμε ποιες είναι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται από το αρμόδιο τμήμα για την διαχείριση του κινδύνου. Θα ξεκινήσουμε με μία μέθοδο που θεωρείται από τις πιο σημαντικές από όλους τους επιστήμονες και τους ερευνητές. Η μέθοδος αυτή είναι η μεθοδολογία υπολογισμού της Αξίας σε Κίνδυνο (Value at Risk) και χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαίων για τον κίνδυνο αγοράς. Είναι ουσιαστικά η μέθοδος ιστορικής προσομοιώσεως. Για να πραγματοποιηθεί η μεθοδολογία ο τραπεζικός όμιλος χρησιμοποιεί περίοδο διακράτησης μίας αλλά και δέκα ημερών. Αυτό εξαρτάται από το χρόνο που απαιτείται για τη ρευστοποίηση του εκάστοτε χαρτοφυλακίου. Αξίζει να τονιστεί ότι στον υπολογισμό που γίνεται στην μία ημέρα η τράπεζα χρησιμοποιεί στις περίοδο μεταβλητότητας δύο ετών και διάστημα εμπιστοσύνης 99%.

Η δεύτερη τεχνική που χρησιμοποιείται είναι η τεχνική των ακραίων καταστάσεων (Stress Testing). Ελέγχεται η συμπεριφορά του κινδύνου αγοράς (σενάρια), καθώς και σε ακραίες μεταβολές τους που παρατηρήθηκαν στο παρελθόν. Οι υπεύθυνοι πηγαίνουν ένα βήμα πιο μπροστά την τεχνική και εξετάζουν και την ταυτόχρονη μεταβολή πολλών διαφορετικών παραμέτρων. Για παράδειγμα, η μεταβολή της καμπύλης επιτοκίων, η μεταβολή των τιμών των μετοχών, η μεταβολή της μεταβλητότητας και τέλος η μεταβολή των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Τέλος, όπως προκύπτει από τις δημοσιεύσεις του ομίλου της Alpha Bank, σε ημερήσια βάση χρησιμοποιείται μια μέθοδος αυτή του Backtesting. Με την διαδικασία αυτή επιτυγχάνουν τον έλεγχο και την επικύρωση της ακρίβειας και της συνέπειας του υπολογισμού της Αξίας σε Κίνδυνο.

Είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στο γεγονός της πλήρους συμμόρφωσης του ομίλου με τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε σχέση πάντα με τα συστήματα και τους ελέγχους που προσφέρουν αξιόπιστες εκτιμήσεις.

Λειτουργικός κίνδυνος

Ο τραπεζικός όμιλος της Alpha Bank, έχει ορίσει διαδικασίες και τεχνικές ελέγχου και για τον λειτουργικό κίνδυνο, δηλαδή για τις πιθανές ζημιές που μπορούν να προκύψουν από την ανεπάρκεια ή την αποτυχία των εσωτερικών διαδικασιών, ατόμων αλλά και συστημάτων.

Το πιο βασικό σημείο στην διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου είναι ότι η επιτροπή διαχείρισεως κινδύνων του ομίλου. Είναι υπεύθυνη για την υποστήριξη και την εποπτεία του πλαισίου διαχείρισεως του εν λόγω κινδύνου και για την διασφάλιση της αναγνώρισης, της εκτίμησης και του ελέγχου του κινδύνου.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει και σε αυτήν την περίπτωση μια πιο ειδική επιτροπή, η επιτροπή διαχείρισεως του λειτουργικού κινδύνου, η οποία είναι υπεύθυνη για την έγκριση των κατευθυντήριων γραμμών, της στρατηγικής και της οργανωτικής δομής.

Τέλος, θα πρέπει να τονίσουμε ότι ο όμιλος, ακόμα και σε επίπεδο χωρών, εφαρμόζει την τεχνική της τυποποιημένης προσεγγίσεως προκειμένου να διατηρήσει και να διασφαλίσει τις απαραίτητες από την Βασιλεία II κεφαλαιακές απαιτήσεις.

EUROBANK EFG

Ο όμιλος της Eurobank EFG, λόγω της διαφοροποίησης της φύσης των διαφόρων δραστηριοτήτων που εκτελεί, εκτίθεται συνεχώς σε διάφορες κατηγορίες χρηματοοικονομικών κινδύνων. Έχει υιοθετηθεί μια γενική πολιτική διαχείρισης κινδύνου από ολόκληρο τον όμιλο, η οποία εστιάζει κυρίως στην αυξημένη αβεβαιότητα των χρηματοοικονομικών αγορών και θεσπίζεται από την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων του Ομίλου η οποία ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο. Ως βασικό σκοπό έχει την ελαχιστοποίηση των πιθανών αρνητικών επιπτώσεων στις αποδόσεις, στην κατάσταση και στις ταμειακές ροές του Ομίλου. Η πολιτική αναθεωρείται κάθε χρόνο για να μπορούν να προσαρμόζονται στις οικονομικές εξελίξεις και στις αλλαγές.

Η αποτελεσματική διαχείριση αυτών των κινδύνων αποτελεί βασική προτεραιότητα αφού η επιτυχία σε αυτό το σημείο αποτελεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του ομίλου. Για αυτό τον λόγο έχει διαθέσει αρκετούς πόρους, τόσο ανθρώπινους όσο και υλικούς, για να επιτύχει την αναβάθμιση της ενιαίας πολιτικής, των μεθόδων και των υποδομών της. Παράλληλα, με τον τρόπο αυτό μπόρεσε να συμμορφωθεί με τις οδηγίες που έχει θέσει η Επιτροπή της Βασιλείας.

Πιστωτικός κίνδυνος

Ο όμιλος έχει χωρίσει σε τρία διαφορετικά βήματα την διαδικασία ελέγχου, αντιμετώπισης και διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου καθώς και των υποομάδων του. Τα στάδια αυτά είναι η διαδικασία της έγκρισης, του ελέγχου και της συλλογής. Η έγκριση πιστώσεων και η διαδικασία ελέγχου του πιστωτικού κινδύνου γίνεται κεντροποιημένα τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Νοτιανατολική Ευρώπη όπου και επεκτείνεται τα τελευταία χρόνια ο οργανισμός. Η Eurobank έχει επιλέξει να χωρίσει το χαρτοφυλάκιο της σε τρία διαφορετικά τμήματα, ανάλογα με την ειδικότητα των πελατών που εξυπηρετούν αλλά και τον λόγο της δανειοδότησης. Έτσι, έχουμε τις εταιρείες και τις επιχειρήσεις, τους καταναλωτές και τους λήπτες καταναλωτικών δανείων. Για κάθε κατηγορία χρησιμοποιεί και διαφορετική μέθοδο διαχείρισης κινδύνων.

Όσο αφορά τις εταιρείες και τις επιχειρήσεις, από το 2004, η τράπεζα αναλύει την πιστοληπτική ικανότητά τους, για το μεγαλύτερο τουλάχιστον μέρος του χαρτοφυλακίου, χρησιμοποιώντας το μοντέλο της Moody's Risk Advisor (MRA). Με το συγκεκριμένο μοντέλο κατηγοριοποιούνται οι πελάτες με την βοήθεια μίας κλίμακας διαβάθμισης με 11 βαθμούς. Από το 2007, η συνολική αξιολόγηση των πελατών της χονδρικής βασίζεται σε ένα σύστημα

διαβάθμισης με 14 βαθμίδες, στην οποία λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά τόσο του οφειλέτη όσο και η ασφάλεια που υπάρχει αλλά και οι εγγυήσεις που δίνονται από τον πελάτη. Ενώ για τις υπόλοιπες επιχειρήσεις η αξιολόγηση των πελατών γίνεται με αναλύσεις των οικονομικών καταστάσεων, το ιστορικό της επιχείρησης, την παλαιότερη αλλά και την υπάρχουσα σχέση της με την τράπεζα, καθώς και την χρήση της γνωστής στατιστικής μεθόδου, scorecard. Περνώντας τώρα στα καταναλωτικά δάνεια, η τράπεζα χρησιμοποιεί την μέθοδο του Behavioral credit scoring καθώς και την καταγραφή των κριτηρίων που βασίζονται στην παρακολούθηση και την ανάλυση δεδομένων.

Τέλος, και στα στεγαστικά δάνεια η τράπεζα διαθέτει μια διαδικασία έγκρισης η οποία είναι κεντροποιημένη και κυρίως βασίζεται στην συνολική εικόνα του πελάτη, στο εισόδημά του αλλά και την αξία του ακινήτου ή ακόμη και στην εικόνα του εγγυητή. Η τράπεζα εφαρμόζει ένα σύστημα το οποίο βασίζεται στην καταγραφή κριτηρίων τα οποία τα επεξεργάζονται με ένα στατιστικό πρότυπο και τελικά γίνεται η αξιολόγηση των νέων αιτήσεων.

Κίνδυνος αγοράς

Ο κίνδυνος αγοράς είναι η πιθανή απώλεια που επέρχεται από τις μεταβολές των επιτοκίων και των συναλλαγματικών ισοτιμιών, των μετοχών και των τιμών των εμπορευμάτων όπως επίσης και τις γενικές μεταβλητότητες της αγοράς. Προκειμένου να διασφαλιστεί από τον τραπεζικό όμιλο η αποτελεσματική παρακολούθηση των κινδύνων αγοράς ορίστηκε μια σειρά αρχών και μια συγκεκριμένη κοινή πολιτική που ακολουθείται από ολόκληρο τον όμιλο. Οι βασικές πολιτικές είναι οι εξής:

- Καθιερώνει μια αποτελεσματική παρακολούθηση του κινδύνου αγοράς καθώς και το πλαίσιο διαχείρισης του εν λόγω κινδύνου.
- Διασφαλίζει την συμμόρφωση ολόκληρου του ομίλου προς τους κανονισμούς.
- Δημιουργεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα με την επίτευξη της ακριβέστερης εκτίμησης των κινδύνων που αναλαμβάνει ο όμιλος.

Ο τραπεζικός όμιλος της Eurobank για να διαχειριστεί και να περιορίσει τον κίνδυνο αγοράς και τις κατηγορίες του, τον κίνδυνο επιτοκίου και τον κίνδυνο συναλλάγματος, χρησιμοποιεί την μέθοδο VaR –Value at Risk, την μέθοδο του Stress Testing και για τον έλεγχο την μέθοδο Back Testing.

Η τράπεζα χρησιμοποιεί το δικό της εσωτερικό υπόδειγμα της μεθόδου VaR για να μπορέσει να

υπολογίσει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις σε σχέση με τον κίνδυνο αγοράς. Όπως γνωρίζουμε η VaR είναι μια στατιστική μέθοδος για την μέτρηση της μέγιστης απώλειας από τον κίνδυνο που μπορεί να υποστεί η τράπεζα σε κανονικές συνθήκες αλλά και σε συγκεκριμένο διάστημα εμπιστοσύνης. Το επίπεδο εμπιστοσύνης που χρησιμοποιείται είναι 99% και για χρονική περίοδο μίας ημέρας. Η τράπεζα εφαρμόζει αυτήν την μέθοδο σε καθημερινή βάση σε Ελλάδα, Κύπρο και Πολωνία και προετοιμάζει όλο το κατάλληλο υπόβαθρο για να το καθιερώσει σε όλες τις θυγατρικές εταιρείες του.

Ο όμιλος πρέπει να εφαρμόσει και τα γνωστά τεστ αντοχής (Stress Testing), δεδομένου ότι η προσέγγιση VaR δεν καλύπτει ακραίες συνθήκες της αγοράς, για να προσομοιώσει τις επιδράσεις διάφορων αλλαγών και να γίνει και η συσχέτιση με ιστορικά στοιχεία και καταγεγραμμένα γεγονότα. Τα τεστ αντοχής μπορούν να έχουν διάφορους τύπους. Η τράπεζα έχει επιλέξει τρία διαφορετικά είδη από αυτά:

1. Historical Stress Test
2. Subjective Stress Test και
3. Sensitivity Tests.

Τέλος, η τράπεζα διεξάγει ελέγχους Back Testing προκειμένου να ελεγχθεί η βαθμολόγηση που έχει γίνει και η δυνατότητα πρόβλεψης του εσωτερικού υποδείγματος της μεθόδου VaR. Η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται καθημερινά. Διεξάγεται σύγκριση των ημερήσιων αποτιμήσεων της VaR και της πραγματικής μεταβολής της αξίας του χαρτοφυλακίου.

Λειτουργικός κίνδυνος

Είναι γνωστό το γεγονός ότι ο λειτουργικός κίνδυνος μπορεί να προκύψει σε κάθε διαφορετική επιχειρηματική δραστηριότητα του χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Αυτό σημαίνει ότι είναι υποχρεωτικό το πλαίσιο κινδύνων που έχει οριστεί από το Διοικητικό Συμβούλιο να εφαρμόζεται σε όλα τα διαφορετικά επίπεδα της ιεραρχίας της Eurobank, από τα υψηλά στελέχη έως τους υπαλλήλους των retail καταστημάτων. Παράλληλα, ορίζεται και για κάθε θυγατρική εταιρεία του Ομίλου μια Μονάδα Λειτουργικού Κινδύνου, οι οποίες συνολικά παρακολουθούνται από την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων.

Το Διοικητικό Συμβούλιο παρακολουθεί, μέσα από την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, το επίπεδο και το προφίλ του λειτουργικού κινδύνου το οποίο περιέχει το επίπεδο των λειτουργικών

ζημιών, τη συχνότητά τους και τη σοβαρότητά τους καθώς και την κατάσταση του λειτουργικού κινδύνου που σχετίζεται με θέματα εσωτερικού ελέγχου. Από την άλλη πλευρά η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, εκτός από την αξιολόγηση των κινδύνων που προκύπτουν, διασφαλίζει ότι σε κάθε διαφορετικό τμήμα του ομίλου εφαρμόζεται η κατάλληλη πολιτική και διαδικασίες και τέλος είναι σε θέση να λάβει άμεσα διορθωτικά μέτρα όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο.

Το πλαίσιο του λειτουργικού κινδύνου που εφαρμόζει ολόκληρος ο όμιλος έχει διαμορφωθεί βασισμένο σε τέσσερα στοιχεία:

1. Στις αρχές
2. Στις κυβερνήσεις και στους οργανισμούς
3. Στις διεργασίες
4. Στην υποδομή.

Οι διαδικασίες που εφαρμόζει ο όμιλος ως προς τον λειτουργικό κίνδυνο εστιάζονται στον εντοπισμό του κινδύνου, την αξιολόγησή του, την διαχείριση, τον έλεγχο και την συγγραφή αναφορών για την βελτίωσή του. Οι παραπάνω διαδικασίες για να στεφτούν με επιτυχία υποστηρίζονται από διάφορα εργαλεία κατά του λειτουργικού κινδύνου. Μερικά από αυτά τα εργαλεία είναι:

- Risk & Control Self Assessment (RCSA): Είναι μια τεχνική που έχει στόχο να εντοπίσει, να αξιολογήσει και τελικά να περιορίσει τον λειτουργικό κίνδυνο. Οι κίνδυνοι αρχικά αξιολογούνται με βάση την συγκεκριμένη μεθοδολογία και στην συνέχεια κατατάσσονται, διαχωρίζονται οι περιοχές των κινδύνων, δημιουργείται κάποιο προφίλ του λειτουργικού κινδύνου και τέλος παρέχεται στήριξη στον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας. Η RCSA διεξάγεται κάθε χρόνο. Υπάρχει όμως και η δυνατότητα σε περίπτωση που συμβούν στην αγορά σημαντικές αλλαγές η RCSA να διεξάγεται πιο συχνά.
- Δείκτες Λειτουργικών Κινδύνων: Με βάση αυτούς τους δείκτες γίνονται μετρήσεις που βασίζονται σε ιστορικά δεδομένα που βασίζονται σε συγκεκριμένες μετρήσεις και δραστηριότητες και αναφέρονται σε διάφορα ανοίγματα του λειτουργικού κινδύνου. Οι δείκτες αυτοί εκφράζονται ως ένα ποσοστό ή μια αναλογία.

- Ανάλυση Σεναρίων: Είναι μια συγκεκριμένη δομή στην οποία έχουν καθοριστεί τα σενάρια, έχουν τεκμηριωθεί και έχουν επιλεγεί για την ανάλυση και για την μέτρηση των αποτελεσμάτων.
- Αναφορά Λειτουργικών Κινδύνων: Οι αναφορές αυτές χρησιμοποιούνται κυρίως για να παραχθούν ή για να τροποποιηθούν οι εσωτερικοί ρυθμιστικοί κανόνες.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, έχοντας ως στόχο την σωστή και έγκαιρη εκτίμηση, την ανάλυση και την παρακολούθηση των χρηματοοικονομικών κινδύνων που απορρέουν όπως είναι αναμενόμενο από τις δραστηριότητές της, έχει συστήσει την Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων της Τράπεζας αλλά και του Ομίλου («ΔΔΚΤΟ») της οποίας βασικές αρμοδιότητές είναι οι εξής:

- Η ανάλυση, μέτρηση, παρακολούθηση, έλεγχος και αναφορά προς τη Διοίκηση των αναλαμβανόμενων κινδύνων.
- Η εισήγηση για την πολιτική διαχείρισης του λειτουργικού και του κινδύνου αγοράς.
- Ο υπολογισμός του Κανονιστικού κεφαλαίου, του Οικονομικού κεφαλαίου και των σχετικών Δεικτών.
- Ο καθαρισμός του πλαισίου ευχερειών ανάληψης κινδύνων.
- Ο τακτικός χειρισμός συναφών θεμάτων με τον κίνδυνο.

Η διάρθρωση της συγκεκριμένης διεύθυνσης διακρίνεται σε πέντε διαφορετικές υποδιευθύνσεις, ανάλογα με την κατηγορία του αναλαμβανόμενου κινδύνου (Κινδύνου Αγοράς, Πιστωτικού Κινδύνου, Λειτουργικού Κινδύνου, Κεφαλαιακής Ανάλυσης, Εποπτείας Κινδύνων θυγατρικών του ομίλου).

Πιστωτικός κίνδυνος

Ο τραπεζικός όμιλος δραστηριοποιείται παράλληλα στην επιχειρηματική τραπεζική και στην λιανική τραπεζική. Προκειμένου λοιπόν να καταφέρει έναν πιο ουσιαστικό έλεγχο ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο δημιουργήθηκαν δύο διαφορετικές Πιστωτικές Πολιτικές, μια για κάθε κατηγορία.

Η Πιστωτική Πολιτική για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο έχει ως βασικό στόχο να εκπαιδεύσει τους ίδιους τους υπαλλήλους του ομίλου έτσι ώστε να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν, να μετρούν, να εγκρίνουν, να παρακολουθούν και να γράφουν αναφορές του πιστωτικού κινδύνου. Η πολιτική ανταποκρίνεται σε όλα τα πρότυπα και τα κανονιστικά πλαίσια. Έχει εγκριθεί από την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων του Διοικητικού Συμβουλίου και έχει τη δυνατότητα για κάποιες εξαιρέσεις, λόγω των δυναμικών εξελίξεων της αγοράς, οι οποίες πρέπει να καταγράφονται και να έχουν δηλωμένη ημερομηνία λήξης ή ημερομηνία αναθεώρησης.

Από την άλλη πλευρά, η Πιστωτική Πολιτική για το χαρτοφυλάκιο λιανικής τραπεζικής έχει διπλό στόχο και σκοπό. Αρχικά, καθορίζει τα πιστοδοτικά κριτήρια και το πλαίσιο χορηγητικών προϊόντων Λιανικής Τραπεζικής. Επίσης, φροντίζει την ενίσχυση, την κατεύθυνση, την επίβλεψη για τη σωστή και επαρκή διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου και τέλος για την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ κινδύνου και απόδοσης (risk award). Σημαντικό επίσης θεωρείται ότι η ίδια επιτροπή, η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων του Διοικητικού Συμβουλίου, εγκρίνει και αυτήν την πολιτική με την οποία τελικά καταφέρνει ο όμιλος να πετύχει μια σφαιρική θεώρηση των πιστωτικών κινδύνων που αναλαμβάνει και πετυχαίνει μια σωστή παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εφαρμοζόμενων τακτικών. Η πιστωτική πολιτική αναθεωρείται κάθε χρόνο για να μπορέσει να προσαρμόζεται στις εξελίξεις.

Ο τραπεζικός όμιλος δίνει ιδιαίτερη σημασία στη βέλτιστη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου. Δύο είναι οι βασικές μέθοδοι που έχει υιοθετήσει για τον λόγο αυτό, την Τυποποιημένη Προσέγγιση και την Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων.

Η τυποποιημένη προσέγγιση για να εφαρμοστεί χρειάζονται οι Εξωτερικοί Οργανισμοί Πιστοληπτικής Αξιολόγησης (Ε.Ο.Π.Α). Οι οργανισμοί που χρησιμοποιούνται από τον όμιλο είναι οι ακόλουθοι:

1. Standard & Poor's
2. Moody's
3. Fitch

Οι παραπάνω οργανισμοί δημοσιοποιούν αξιολογήσεις που γίνονται για τα ανοίγματα στην τράπεζα έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και τραπεζών, τοπικών αυτοδιοικήσεων και

περιφερειακών κυβερνήσεων, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, επιχειρήσεων και πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης. Για κάθε μια διαφορετική κατηγορία από τις προαναφερθείσες χρησιμοποιείται διαφορετική βαθμίδα πιστωτικής ποιότητας. Παρόλα αυτά όλες περιλαμβάνουν βαθμολογίες από το ένα μέχρι το έξι.

Η δεύτερη μέθοδος και η πιο ουσιαστική είναι η Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων, χρησιμοποιεί δηλαδή, συστήματα αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου. Ένα χαρακτηριστικό είναι ότι τα συστήματα είναι διαφορετικά και επιλέγονται με βάση το χαρτοφυλάκιο. Πιο συγκεκριμένα, έχει αναπτύξει ένα σύστημα εσωτερικής διαβάθμισης για τα ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων και για τις απαιτήσεις απέναντι στα Στεγαστικά δάνεια.

Το σύστημα διαβάθμισης επιχειρηματικών πιστοδοτήσεων βοηθάει την τράπεζα να εκτιμήσει την πιθανότητα αθέτησης. Έχουν οριστεί και επικυρωθεί τρία υποδείγματα για τον συγκεκριμένο λόγο:

1. Μοντέλο Αξιολόγησης Επιχειρηματικών Πιστοδοτήσεων (ΜΑΕΠ)
2. Εμπειρικό Υπόδειγμα Ταξινόμησης (expert judgment)
3. Υπόδειγμα με την Μορφή Ερωτηματολογίου (slotting criteria models)

Τέλος, για τα στεγαστικά δάνεια, η τράπεζα χρησιμοποιεί δύο συστήματα διαβάθμισης τα οποία βοηθούν στην απεικόνιση του κινδύνου του πιστούχου και της πιστοδότησης. Εκτιμούν δηλαδή, τόσο την πιθανότητα αθέτησης όσο και την ποσοστιαία ζημία σε περίπτωση αθέτησης.

Κίνδυνος αγοράς

Για να πραγματοποιηθεί μια σωστή εκτίμηση και αποτελεσματική παρακολούθηση του κινδύνου αγοράς, η Εθνική Τράπεζα υπολογίζει σε καθημερινή βάση τη Μέγιστη Δυνητική Ζημία για το σύνολο του εμπορικού και του διαθέσιμου προς πώληση χαρτοφυλάκιο. Η Εθνική Τράπεζα χρησιμοποιεί για τον υπολογισμό αυτό, το σύστημα RiskWatch της εταιρείας Algorithmics, το οποίο το έχει υιοθετήσει το 2005 μετά από έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος, και υπολογίζεται για χρονικό διάστημα μιας ημέρας και επίπεδο εμπιστοσύνης 99%.

Έχουν οριστεί μια σειρά από κανόνες και αρχές που ακολουθούν όλες τις συναλλαγές οι οποίες μπορεί να έχουν τον κίνδυνο αγοράς, όπως και ένα πλαίσιο εκτίμησης, παρακολούθησης και διαχείρισης του κινδύνου. Όλα τα παραπάνω βρίσκονται στην Πολιτική Ανάλυσης και

Διαχείρισης Κινδύνου Αγοράς της Τράπεζας η οποία έχει πάρει έγκριση από την ΕΔΚΔΣ και αναθεωρείται συνεχώς.

Η Πολιτική Ανάλυσης και Διαχείρισης Κινδύνου Αγοράς της Τράπεζας περιλαμβάνει τρία διαφορετικά εργαλεία που βοηθούν στην διαχείριση του κινδύνου αγοράς, τα οποία είναι οι εκτιμήσεις της Μέγιστης Δυνητικής Ζημιάς, η μέθοδος Προσομοίωσης Καταστάσεων Κρίσης (stress testing) και η μέθοδος του Δοκιμαστικού εκ των Υστέρων Ελέγχου.

Το πρώτο εργαλείο, οι εκτιμήσεις της Μέγιστης Δυνητικής Ζημιάς, χρησιμοποιείται όχι μόνο για την διαχείριση των κινδύνων αλλά και για να εκπληρώσει τους σκοπούς της Κεφαλαιακής Επάρκειας. Για τον ημερήσιο υπολογισμό της ΜΔΖ, για το συνολικό χαρτοφυλάκιο της, χρησιμοποιείται η μέθοδος Διακύμανσης/Συνδιακύμανσης με 75 σταθμισμένες παρατηρήσεις. Λαμβάνει, επίσης, υπόψη και το μη συστημικό κίνδυνο.

Η Εθνική Τράπεζα διεξάγει σε εβδομαδιαία βάση πρόγραμμα Προσομοίωσης Καταστάσεων Κρίσης (Stress Testing). Τα σενάρια που εφαρμόζονται επιλέγονται με βάση τις υποδείξεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και αφορούν όλες τις υποκατηγορίες του κινδύνου αγοράς.

Τέλος, για λόγους κυρίως διασφάλισης της αξιοπιστίας του εσωτερικού υποδείγματος μέτρησης του κινδύνου αγοράς, η Εθνική Τράπεζα εφαρμόζει πρόγραμμα εκ των υστέρων δοκιμαστικού ελέγχου (Back Testing). Με αυτόν τον έλεγχο πετυχαίνει την σύγκριση της ΜΔΖ, που έχει υπολογιστεί με το υπόδειγμα, με την αντίστοιχη μεταβολή στην αξία του χαρτοφυλακίου λόγω των πραγματικών μεταβολών στις τιμές των παραγόντων κινδύνου για το ίδιο πάντα χρονικό διάστημα.

Λειτουργικός κίνδυνος

Ο λειτουργικός κίνδυνος είναι ο τρίτος κατά σειρά σημαντικός κίνδυνος που μπορεί να πλήξει ένα τραπεζικό ίδρυμα. Συγκεκριμένα, για τον όμιλο της Εθνικής Τράπεζας, η οποία έχει υιοθετήσει τον ορισμό της Βασιλεία II, μέσα στον λειτουργικό κίνδυνο περιλαμβάνονται και ο νομικός κίνδυνος και ο κίνδυνος κανονιστικής συμμόρφωσης. Από το 2005 ο όμιλος έχει εφαρμόσει σε όλα τα επίπεδα ιεραρχίας της εταιρείας ένα ενιαίο πλαίσιο διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου, το οποίο όπως είναι αναμενόμενο μετά από την προηγούμενη ανάλυση, έχει εγκριθεί από την ΕΔΚΔΣ. Τα βασικά στοιχεία που συμπεριλαμβάνονται στο πλαίσιο αυτό είναι:

- Η διαδικασία αυτοαξιολόγησης των κινδύνων και του περιβάλλοντος ελέγχου
- Η θέσπιση και η τήρηση της διαδικασίας συλλογής ζημιογόνων γεγονότων
- Η κατάρτιση και η επικαιροποίηση Σχεδίων Δράσης
- Ο ορισμός και η παρακολούθηση βασικών δεικτών κινδύνων

Η Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardized Approach) είναι η μέθοδος που έχει επιλέξει ο όμιλος για τον υπολογισμό του εποπτικού κεφαλαίου έναντι του Λειτουργικού Κινδύνου. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζει τόσο την επάρκεια των κεφαλαίων όσο και τη συμμόρφωσή της με τις εποπτικές απαιτήσεις. Παρόλα αυτά, εξαιτίας των συνεχώς ζημιογόνων γεγονότων που παρατηρούνται στην οικονομία είναι σε θέση η τράπεζα να εξετάσει και την περίπτωση υιοθέτησης της μεθόδου της Εξελιγμένης Προσέγγισης υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων (Advanced Measurement Approach).

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η επιχειρηματική δραστηριότητα, όπως είναι αναμενόμενο, αλλά και η κερδοφορία ολόκληρου του ομίλου είναι άμεσα συνυφασμένα με την ανάληψη των χρηματοοικονομικών κινδύνων. Η διαχείριση των κινδύνων του ομίλου αφορά κυρίως:

- Τη συμμόρφωση με τις κεφαλαιακές και τις υπόλοιπες απαιτήσεις
- Τη διασφάλιση της δυνατότητας της Τράπεζας να συνεχίσει την επιχειρηματική της δραστηριότητα
- Τη διατήρηση μιας ισχυρής κεφαλαιακής βάσης

Η Αγροτική τράπεζα έχει καθορίσει για τον όμιλό της ένα πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων το οποίο αναφέρει ότι για την σωστή διαχείριση των κινδύνων συμμετέχουν το Διοικητικό Συμβούλιο, η Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού - Παθητικού (ALCO) και τέλος η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων.

Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει τη συνολική ευθύνη για τον καθορισμό της πολιτικής που θα ακολουθήσει ο οργανισμός για την ανάληψη αλλά και την διαχείριση των κινδύνων. Παράλληλα, από αυτό έχουν οριστεί και συσταθεί και οι δύο επιτροπές που αναφέραμε.

Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων είναι αρμόδια για την εφαρμογή των αρχών και την εποπτεία της πολιτικής διαχείρισης των χρηματοοικονομικών κινδύνων σύμφωνα με τον πυλώνα III της Βασιλείας II.

Συγχρόνως όμως με τον έλεγχο του εξωτερικού περιβάλλοντος ο όμιλος θέλησε να δημιουργήσει και ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Στα πλαίσια αυτού του συστήματος έχει συσταθεί η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων η οποία είναι μια ανεξάρτητη μονάδα αλλά δέχεται τις οδηγίες του Διοικητικού Συμβουλίου και της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων.

Πιστωτικός Κίνδυνος

Η συνολική έκθεση της Αγροτικής τράπεζας στον πιστωτικό κίνδυνο προέρχεται κατά κύριο λόγο από τα εγκεκριμένα πιστωτικά όρια και τις πιστοδοτήσεις (επιχειρηματικής και ιδιωτικής πίστης). Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι επενδυτικές και οι συναλλακτικές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα οι πράξεις διαπραγμάτευσης στην αγορά παραγώγων και τέλος ο διακανονισμός των διάφορων χρεογράφων.

Για την πιο αποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου έχουν αναπτυχθεί τυποποιημένες διαδικασίες που έχουν χωριστεί σε τρεις κατηγορίες:

- Αξιολόγηση και προσδιορισμός του πιστωτικού κινδύνου σε ανώτερο επίπεδο.
- Αξιολόγηση και μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου στο στάδιο της αξιολογητικής - εγκριτικής διαδικασίας.
- Παρακολούθηση πιστωτικού κινδύνου κατά τη διάρκεια της πιστοδότησης.

Ο πιστωτικός κίνδυνος με βάση τον όμιλο της Αγροτικής Τράπεζας, συμπεριλαμβάνει τους κινδύνους του αντισυμβαλλόμενου, και των καλυμμάτων/ εξασφαλίσεων του προϊόντος. Για την διαχείρισή τους χρησιμοποιούνται τρεις διαφορετικές μέθοδοι, η μέθοδος αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, ο υπολογισμός της αναμενόμενης ζημιάς και η μέθοδος των προσομοιώσεων σε κατάσταση κρίσης.

Βασικό στοιχείο της εγκριτικής διαδικασίας των πιστοδοτήσεων αποτελεί η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλόμενου όπως επίσης και η εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου που θα προκύψει από την συγκεκριμένη πιστοδότηση. Για την αξιολόγηση των πιστούχων χρησιμοποιείται ένα σύστημα κατάταξης με 11 βαθμίδες, το οποίο έχει διαμορφωθεί με βάση το νέο πλαίσιο που έχει ορισθεί, της πολιτικής πιστοδοτήσεων. Το συγκεκριμένο

σύστημα εγκρίθηκε το 2000 και έχει δημιουργηθεί έτσι ώστε να είναι σε online σύνδεση με το βασικό μηχανογραφικό σύστημα του ομίλου. Το πιο ξεχωριστό του χαρακτηριστικό είναι όμως ότι χρησιμοποιεί διαφορετικές μεθόδους αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστούχων ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ταξινομούνται:

1. Πιστωτική Βαθμολόγηση Αγροτών (Credit Scoring)
2. Πιστωτική Βαθμολόγηση ιδιωτών (Credit Scoring)
3. Πιστωτική Διαβάθμιση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (Credit Rating)
4. Πιστωτική Διαβάθμιση Μεγάλων επιχειρήσεων (Credit Rating)

Τα συγκεκριμένα υποδείγματα ονομάζονται μεικτά υποδείγματα γιατί δεν εξετάζουν μόνο τα στοιχεία του πιστούχου τη στιγμή της αίτησης αλλά και τη συμπεριφορά του. Παρόλο που τα υποδείγματα είναι αρκετά ανεπτυγμένα, η Αγροτική Τράπεζα έχει αποφασίσει να εφαρμόσει για την λιανική τραπεζική μια πιο σύνθετη αξιολόγηση που θα περιλαμβάνει την μέθοδο του application scoring και του behavioral scoring.

Περνώντας τώρα στην μέθοδο της αναμενόμενης ζημιάς (expected loss) θα πρέπει να επισημάνουμε ότι εμφανίζεται στο σύστημα on line-real time. Βασίζεται στην εκτίμηση της πιθανότητας αθέτησης της υποχρέωσης από την πλευρά του πελάτη κατά τη διάρκεια της συνεργασίας και σε άλλα διάφορα χαρακτηριστικά της συναλλαγής.

Τέλος, για την πιο σωστή και επιτυχημένη διαχείριση των κινδύνων πραγματοποιούνται οι γνωστές πλέον και πολυσυζητημένες ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Ο στόχος είναι ο υπολογισμός των μεταβολών στην εκτιμώμενη ζημία και στην κεφαλαιακή επάρκεια του ομίλου στην περίπτωση που υπάρχουν δυσμενείς συνθήκες ή ακραίες μεταβολές. Ο όμιλος, όπως καθορίζουν οι γνωστές οδηγίες από την Τράπεζα της Ελλάδος, διενεργεί ετήσιες δοκιμές προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης (stress test).

Κίνδυνος Αγοράς

Ο κίνδυνος αγοράς προκύπτει από τη φύση των συναλλαγών του τραπεζικού ιδρύματος και γι' αυτό τον λόγο έχει καθοριστεί η πολιτική ανάληψης κινδύνων και εφαρμόζονται διάφορες τεχνικές που επιτρέπουν την συνεχή παρακολούθηση, όπως είναι η αποδεκτή μέθοδος για την μέτρηση του κινδύνου αγοράς, η Αξία σε Κίνδυνο (Value at Risk-VaR).

Η αποτίμηση της Αξίας σε Κίνδυνο υπολογίζει, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Αγροτικής τράπεζας, και εκτιμά την μεγαλύτερη πιθανή μείωση στην καθαρή τρέχουσα αξία του χαρτοφυλακίου που μπορεί να συμβεί σε ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα και για ένα συγκεκριμένο επίπεδο εμπιστοσύνης. Δεν μπορεί όμως να καλύψει την εκτίμηση των οικονομικών απωλειών που μπορούν να συμβούν από ασυνήθιστες μεταβολές που χαρακτηρίζονται από οικονομική φύση.

Το χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών του ομίλου αφορά κυρίως ομόλογα, μετοχές και παράγωγα. Η μέθοδος για την αποτίμηση της Αξίας σε Κίνδυνο υπολογίζεται για ολόκληρο το χαρτοφυλάκιο. Η μέθοδος υπολογισμού της VaR που χρησιμοποιεί τη μέθοδο Monte Carlo με επίπεδο εμπιστοσύνης 99% και χρονικό διάστημα μιας ημέρας. Επίσης, ο όμιλος εφαρμόζει και την μέθοδο του Back Testing για να τις εκτιμήσεις του μεγέθους της Αξίας σε Κίνδυνο. Ουσιαστικά πραγματοποιείται σύγκριση της Αξίας σε Κίνδυνο με την πραγματική μεταβολή της αξίας του χαρτοφυλακίου συναλλαγών λόγω της μεταβολής των τιμών της αγοράς.

Λειτουργικός Κίνδυνος

Ο όμιλος έχει αναπτύξει ένα Πλαίσιο Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου το οποίο εναρμονίζεται με τις αρχές και καλύπτει τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις που ορίζονται από το Σύμφωνο της Βασιλείας, τις βέλτιστες Πρακτικές Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου, καθώς και από τις ρυθμίσεις της Τράπεζα της Ελλάδος. Το πλαίσιο περιλαμβάνεται στον κανονισμό λειτουργίας της Αγροτικής. Υλοποιείται κυρίως από το Τμήμα Λειτουργικού Κινδύνου της Διεύθυνσης Διαχείρισης Κινδύνων και ελέγχεται από τη Διεύθυνση Εσωτερικής Επιθεώρησης. Για να πετύχει καλύτερη διαχείριση του κινδύνου η Αγροτική Τράπεζα έχει διαχωρίσει τέσσερις διαφορετικές περιοχές, την Λειτουργία/Οργάνωση, την Τεχνολογία/Συστήματα, το Ανθρώπινο Δυναμικό και τους Εξωτερικούς κινδύνους. Οι αναφορές και οι αξιολογήσεις διαμορφώνονται με βάση το εξειδικευμένο πληροφοριακό σύστημα που έχει στην διάθεσή της η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων και περιέχει ετήσια αποτελέσματα με ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία, συγκρίσεις και προτάσεις για τη σωστή διαχείριση.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ

Οι πιο σημαντικοί χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι στους οποίους καθημερινά βρίσκεται εκτεθειμένος ο όμιλος και καλείται να τους διαχειριστεί προκειμένου να πετύχει και να διατηρήσει την κερδοφορία είναι κυρίως ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος αγοράς και ο

λειτουργικός κίνδυνος.

Πιστωτικός Κίνδυνος

Το συγκρότημα, εκτίθεται συνεχώς στον πιστωτικό κίνδυνο. Υπάρχουν διάφοροι μηχανισμοί που βοηθούν στην παρακολούθησή του. Τελικός σκοπός είναι να μην συσσωρεύονται πολλοί κίνδυνοι και να γίνεται σωστή τιμολόγηση των προϊόντων και των υπηρεσιών της τράπεζας.

Έχει συσταθεί μια συγκεκριμένη υπηρεσία μέσα στον όμιλο, η Υπηρεσία Πιστωτικού Κινδύνου Συγκροτήματος, η οποία έχει διπλό ρόλο. Αρχικά, καθορίζει τις αρχές χρηματοδότησης σε σχέση με τον πιστωτικό κίνδυνο και ελέγχει την τήρησή τους σε κάθε κατηγορία πελατών, δηλαδή των ιδιωτών, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των μεγάλων επιχειρήσεων, και συγχρόνως σε κάθε γεωγραφική θέση. Ο έλεγχος του κινδύνου γίνεται σε ενοποιημένη βάση. Ο δεύτερος ρόλος της υπηρεσίας είναι να επιβάλει στόχους και όρια σε σχέση με την ποιότητα και το περιεχόμενο του χαρτοφυλακίου δανείων. Παράλληλα παρακολουθεί τις απαιτήσεις που έχουν οι πελάτες αλλά και την τήρησή τους.

Δύο είναι τα βασικά εργαλεία που εφαρμόζει ο οργανισμός για να πετύχει την σωστή αξιολόγηση του δανειακού χαρτοφυλακίου τα οποία είναι ουσιαστικά δύο εργαλεία για την εσωτερική διαβάθμιση του πιστωτικού κινδύνου, το credit rating και το credit scoring. Με αυτές τις μεθόδους αναλύεται το χαρτοφυλάκιο με βάση τους υπολογισμούς και τις εκτιμήσεις για τη αξιοπιστία των πελατών, για την οικονομικές εξελίξεις και την δραστηριότητα των πελατών.

Συγχρόνως, το συγκρότημα της Τράπεζας Κύπρου, επειδή η μητρική εταιρεία έχει έδρα στην Κύπρο, θα πρέπει να ακολουθούνται οι αρχές που η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου έχει θεσπίσει. Αυτές οι αρχές θέτουν κάποιους περιορισμούς ως προς τη συγκέντρωση του πιστωτικού κινδύνου και ως επακόλουθο, οι τράπεζες δεν μπορούν να δανείσουν πάνω από το 25% της κεφαλαιακής τους βάσης και επίσης η συνολική δανειοδότηση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10% της κεφαλαιακής βάσης. Το συγκρότημα έχει υιοθετήσει ένα εσωτερικό σύστημα αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών. Πιο συγκεκριμένα υπάρχουν τρεις διαφορετικές κατηγορίες στις οποίες κατατάσσονται οι πελάτες:

- Κατηγορία 1: Δεν υπάρχει καθυστέρηση ή υπέρβαση του ορίου τους δώδεκα τελευταίους μήνες.
- Κατηγορία 2: Καθυστέρηση ή υπέρβαση του ορίου μέχρι και τριάντα μέρες συνεχόμενα μέσα στο πρώτο εξάμηνο του χρόνου ή μέχρι και δεκαπέντε μέρες στο δεύτερο εξάμηνο

του έτους.

- Κατηγορία 3: Καθυστέρηση ή υπέρβαση του ορίου πάνω από τριάντα μέρες συνεχόμενα μέσα στο πρώτο εξάμηνο του χρόνου ή πάνω από δεκαπέντε μέρες στο δεύτερο εξάμηνο του έτους.

Κίνδυνος Αγοράς

Ο όμιλος της Τράπεζας Κύπρου δεν κάνει πλήρη ανάλυση για τον κίνδυνο αγοράς αλλά περνάει κατευθείαν στους επιμέρους κινδύνους τους οποίου περιλαμβάνει. Έχουν καθοριστεί διάφορες πολιτικές και διαδικασίες για την διαχείριση του κινδύνου αγοράς και υπάρχει και η Υπηρεσία Διαχείρισης Κινδύνων Αγοράς του Συγκροτήματος η οποία ελέγχει τη σωστή εφαρμογή αυτών. Στην συνέχεια θα παρουσιάσουμε τις μεθόδους διαχείρισης χρηματοοικονομικών κινδύνων που χρησιμοποιεί το συγκρότημα για τα επιμέρους είδη κινδύνων του κινδύνου αγοράς δηλαδή με τον κίνδυνο επιτοκίων, τον συναλλαγματικό κίνδυνο και τον κίνδυνο τιμών.

Ο κίνδυνος επιτοκίων για να αντιμετωπιστεί από την Τράπεζα Κύπρου χρησιμοποιούνται δύο πολύ γνωστά εργαλεία, δοκιμασμένα και κοινώς αναγνωρισμένα, η μέθοδος ανάλυσης ευαισθησίας του ανοίγματος (sensitivity gap analysis) και η μέθοδος της μέγιστης ζημίας.

Η μέθοδος της ανάλυσης ευαισθησίας του ανοίγματος υπολογίζει τη διαφορά των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων τα επιτόκια των οποίων καθορίζονται σε κάθε χρονική ζώνη αλλά και για κάθε νόμισμα. Τέλος, μέσα από μια επιπλέον διαδικασία υπολογίζουμε την επίδραση της ετήσιας μεταβολής στα καθαρά έσοδα από τόκους του ομίλου. Από την άλλη πλευρά, έχουν οριστεί μέγιστα όρια ζημίας που μπορούν να προκύψουν από τις μεταβολές των επιτοκίων. Σημαντικό είναι ότι υπάρχουν διαφορετικά όρια για κάθε διαφορετικό νόμισμα.

Για την σωστή διαχείριση του κινδύνου συναλλάγματος έχουν εγκριθεί συγκεκριμένα όρια ανοικτής συναλλαγματικής θέσης είτε κατά νόμισμα είτε κατά ομάδα νομισμάτων, όπως επίσης και όρια για την συνολική ανοιχτή συναλλαγματική θέση.

Τέλος, για τον κίνδυνο τιμών έχουν τεθεί μέγιστα όρια σχετικά με τα ποσά που μπορούν να επενδυθούν σε μετοχές, με το μέγιστο ποσοστό επένδυσης σε συγκεκριμένο εκδότη σε συγκεκριμένο τομέα.

Λειτουργικός Κίνδυνος

Έχει δημιουργηθεί ένα πλαίσιο διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου το οποίο έχει πρωταρχικό ρόλο την πρόληψη του λειτουργικού κινδύνου παρά την αντιμετώπιση των προβλημάτων που θα

προκαλέσει. Πρώτος στόχος δηλαδή είναι η αποτελεσματική και έγκαιρη διαχείριση του κινδύνου για λόγους πρόληψης. Ο δεύτερος στόχος είναι η αξιολόγησή του και η μέτρησή του. Εφαρμόζονται μεθοδολογίες και εργαλεία για την διαχείριση του εν λόγω κινδύνου οι οποίες βασίζονται σε διεθνής βέλτιστες πρακτικές. Μια βασική μέθοδος είναι η καταγραφή των ζημιών στο Σύστημα Καταγραφής Ζημιών. Με αυτόν τον τρόπο μαζεύονται πληροφορίες οι οποίες αναλύονται στην συνέχεια για να πετύχουμε τον έγκαιρο εντοπισμό των αιτιών, την λήψη διορθωτικών λύσεων αλλά χρησιμοποιούνται για να εξηγηθούν στατιστικούς στόχους.

Συμπληρωματικά, χρησιμοποιούνται μέθοδοι αυτοαξιολόγησης κινδύνων και δείκτες αναφοράς για την αντιμετώπιση των κινδύνων. Σημαντικό επίσης είναι ότι όλοι οι υπάλληλοι είναι συνεχώς ενημερωμένοι σε σχέση με το τι συμβαίνει για την διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου μέσα από συνεχείς εκπαιδεύσεις και σεμινάρια.

5.5 Συμπεράσματα

Οι μέθοδοι διαχείρισης των κινδύνων και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται από τις ελληνικές τράπεζες για να προστατευθούν από τους πιθανούς κινδύνους παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία. Είναι πολύ σημαντικό για τις τράπεζες να εφαρμόζουν το κατάλληλο εργαλείο και την κατάλληλη μέθοδο για τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο, αφού το καθένα έχει δημιουργηθεί για να αντιμετωπίσει διαφορετικούς κινδύνους και καταστάσεις.

Ξεκινώντας από τον πιο θεμελιώδη κίνδυνο στα πιστωτικά ιδρύματα, τον πιστωτικό κίνδυνο, παρατηρούμε ότι η πιο διαδεδομένη μέθοδος είναι αυτή του Credit Scoring. Όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο, δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο εργαλείο που να το χρησιμοποιούν και να το υποστηρίζουν και οι πέντε τραπεζικοί όμιλοι. Από το γεγονός αυτό προκύπτει και το συμπέρασμα ότι ο πιστωτικός κίνδυνος είναι τόσο ιδιαίτερος και πολύπλευρος που κάθε διαφορετικός οργανισμός πρέπει να επιλέξει από την μεγάλη ποικιλία μεθόδων που υπάρχουν για την διαχείρισή του, το οποίο θα ταιριάζει στις δικές του ξεχωριστές ανάγκες.

Όσο αφορά τον κίνδυνο αγοράς κάθε τραπεζικό ίδρυμα τον ανέλυε με διαφορετικό τρόπο, είτε περιλαμβάνοντας και τις υποομάδες του είτε δίνοντας μια πιο γενική ανάλυση. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται πιο συχνά και ίσως να είναι περισσότερο αποδεκτή είναι η μέθοδος του Back Testing.

Ο λειτουργικός κίνδυνος είναι ο τελευταίος κίνδυνος που όλες οι τράπεζες τον μελετούν και προσπαθούν να τον διαχειριστούν όσο πιο αποτελεσματικά γίνεται. Η Τυποποιημένη Μέθοδος αποτελεί την πιο διαδεδομένη μέθοδο για διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου.

Επίσης, σημαντικό μέλημα αποτελεί η σωστή στελέχωση των τμημάτων διαχείρισης κινδύνων αλλά και η εκπαίδευση ολόκληρου του προσωπικού για την αναγνώριση και την συμμετοχή στην διαδικασία.

Όλες οι τράπεζες ακολουθούν πιστά τους κανόνες που έχουν ορισθεί από την Συμφωνία της Βασιλείας, έχουν προσαρμοσθεί στις υποχρεώσεις τους απέναντι στην Τράπεζα της Ελλάδος και αναπτύσσουν συνεχώς το τμήμα της διαχείρισης κινδύνων που διαθέτουν.

Η ανάλυση που προηγήθηκε μας έδειξε ότι οι βασικοί χρηματοπιστωτικοί κίνδυνοι με τους οποίους ασχολούνται όλα τα τραπεζικά ιδρύματα είναι τρεις, ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος αγοράς και ο λειτουργικός κίνδυνος. Έχουν αναπτυχθεί συγκεκριμένες πολιτικές αλλά και τμήματα μέσα στο οργανόγραμμα που διαθέτουν έμπειρα και εξειδικευμένα στελέχη για την αντιμετώπισή τους. Για τον κάθε ένα από αυτούς τους κινδύνους χρησιμοποιούνται ένα ή και περισσότερα ειδικά εργαλεία. Η διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων αποτελεί συνεχώς εξελισσόμενο κλάδο αφού καλείται να προσαρμοστεί στις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες του οικονομικού περιβάλλοντος. Συνεχώς υπάρχει η ανάγκη για νέες μεθόδους οι οποίες θα πρέπει να υιοθετούνται άμεσα από τα τραπεζικά ιδρύματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η σημερινή παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση

6.1 Εισαγωγή

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση που άρχισε τον Αύγουστο του 2007 προκάλεσε μεγάλες ζημιές και ανέτρεψε την οικονομική κατάσταση των μεγαλύτερων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων παγκοσμίως, αλλά έλαβε υπέρμετρα μεγάλες διαστάσεις και εξελίχθηκε σε βαθιά παγκόσμια οικονομική κρίση από τον Σεπτέμβριο του 2008. Το μέγεθος της κρίσης αυτής, καθώς και οι συνολικές επιπτώσεις της παραμένουν ακόμα αβέβαιες, αν και όλοι πλέον θεωρούν ότι πρόκειται για τη μεγαλύτερη χρηματοπιστωτική κρίση μετά το «κραχ» του 1929. Η κρίση αυτή κινητοποίησε τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να αποφύγουν την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος. Το ενδεχόμενο επέκτασης της κρίσης έγινε αντιληπτό όταν με το ξέσπασμα της τον Αύγουστο 2007 διαπιστώθηκε ότι γεωγραφικά διασπαρμένοι και επιχειρηματικά διαφοροποιημένοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί επηρεάζονταν αρνητικά από την έκθεση τους στην αγορά τιτλοποιημένων στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης των Η.Π.Α.

6.2 Αίτια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης

Η κατάρρευση της Lehman Brothers, τέταρτης μεγαλύτερης επενδυτικής τράπεζας των Η.Π.Α, την 15η Σεπτεμβρίου 2008, σηματοδότησε τη μεγαλύτερη μεταπολεμική παγκόσμια οικονομική κρίση. Τα αίτια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης που διανύουμε είναι:

- Η τεράστια χρήση της τιτλοποίησης στεγαστικών δανείων

Με τη μείωση των επιτοκίων των στεγαστικών δανείων στις Η.Π.Α., στη Μεγάλη Βρετανία και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σημειώθηκε μια τεράστια αύξηση στις χορηγήσεις στεγαστικών δανείων ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (με χρηματοδότηση μέχρι και του 120% της αξίας των ακινήτων αλλά και δανεισμού πολιτών που δεν διαθέτουν τα οικονομικά στοιχεία για να δανειοδοτηθούν). Πίστευαν, ότι η οικονομική δραστηριότητα επεκτεινόταν συνεχώς και η αύξηση της κατανάλωσης θα ήταν πρωταρχικό στοιχείο ανόδου της οικονομίας των Ηνωμένων

Πολιτειών Αμερικής. Έτσι το ρίσκο μεταφέρθηκε από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και τους επενδυτές μέσω τιτλοποιήσεων, από τους οποίους αρκετοί αγνοούσαν το ύψος του κινδύνου και υπήρξαν επιρρεπείς στις τότε υψηλές αποδόσεις. Η μεταφορά αυτή του ρίσκου επέτρεπε στις τράπεζες να δανείζουν άφοβα σε μη φερέγγυους δανειολήπτες και στη συνέχεια να αποκτούν ρευστότητα για επιπλέον δανειοδοτήσεις, χωρίς να χρειάζεται να βρουν νέους καταθέτες. Οι τιτλοποιήσεις έγιναν μηχανές παραγωγής χρήματος.

- Η πτώση της αξίας των κατοικιών στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής μετά το σπάσιμο της «φούσκας» των ακινήτων

Η μεγάλη προσφορά ακινήτων στις Η.Π.Α., λόγω των χαμηλών στεγαστικών επιτοκίων και της μεγάλης ρευστότητας που προσέφεραν οι τράπεζες είχαν σαν αποτέλεσμα την πτώση της αξίας των κατοικιών. Η «φούσκα» στις τιμές των ακινήτων σε πολλές περιοχές των Η.Π.Α, διευκόλυne την υπέρ-κατανάλωση. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι τιμές των ακινήτων ξεκίνησαν μια ανοδική πορεία η οποία αν και προβλημάτισε πολλούς αναλυτές, εντούτοις δεν παρεμποδίστηκε (**Χαρδούβελης, 2009**). Στη χρονική περίοδο 2000-2006, οι τιμές των κατοικιών αυξήθηκαν πάνω από 100%, αλλά έκτοτε έχουν σταθεροποιηθεί και από το 2007 μειωθεί κατά περίπου 13%, ενώ η πτώση συνεχίζεται.

- Η υπερβολική χρήση δανειακών κεφαλαίων από επιχειρήσεις και νοικοκυριά

Τα χαμηλά επιτόκια και η υπερβάλλουσα ρευστότητα λόγω της πολιτικής της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των Η.Π.Α., αύξησε υπερβολικά τον δανεισμό των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων και μείωσε υπερβολικά την αποταμίευση.

Η ραγδαία εξάπλωση στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου (subprime), από 9% των συνολικών στεγαστικών το 2003 σε 24% το 2007, δηλαδή μια ασταμάτητη πιστωτική επέκταση σε κατηγορίες νοικοκυριών που υπό κανονικές συνθήκες δεν θα έπρεπε να έχουν δανειοδοτηθεί. Οι τράπεζες παρείχαν δάνεια με μοναδική εγγύηση την αναμενόμενη αύξηση στην τιμή της κατοικίας, ενώ διευκόλυναν τα νοικοκυριά με ελκυστικά χαμηλά επιτόκια στα πρώτα χρόνια, τα οποία όμως θα αναπροσαρμόζονταν στη συνέχεια. Ο **Rajan (2010)**, θεωρεί ότι η μεγάλη αύξηση του τραπεζικού δανεισμού ενθαρρύνθηκε από τους πολιτικούς στις Η.Π.Α ως αντίδοτο στη διευρυνόμενη ανισοκατανομή του εισοδήματος και οικονομική στασιμότητα και αποδυνάμωση της μεσαίας τάξης.

- Οι ατέλειες του συστήματος εποπτείας

Η τρέχουσα κρίση αποκάλυψε σοβαρά προβλήματα ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών, τόσο σε διασυνοριακό επίπεδο όσο και μέσα σε κάθε χώρα (**Τράπεζα της Ελλάδος, 2009**).

- Η έλλειψη αυστηρού νομοθετικού πλαισίου για έλεγχο του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Από τις σοβαρότερες αιτίες της χρηματοοικονομικής κρίσης που οδήγησε σε κρίση της πραγματικής οικονομίας, είναι η έλλειψη αυστηρών νομοθετικών ρυθμίσεων για έλεγχο του χρηματοοικονομικού τομέα .

Ένας βασικός κανόνας που ίσχυε στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των Η.Π.Α., ήταν ο κανόνας Glass and Steagall Act, που θεσμοθετήθηκε το 1933 (μετά το «κραχ» του 1929) και καταργήθηκε το Νοέμβριο του 1999, υπό την προεδρία του Κλίντον και του προέδρου της Ομοσπονδιακής Τράπεζας Alan Greenspan. Ο κανόνας αυτός απαγόρευσε τη συνεργασία εμπορικών επενδυτικών τραπεζών προκειμένου να προστατεύονται οι επενδυτές. Από τον νόμο αυτό, το μόνο που παρέμεινε μέχρι σήμερα είναι η κρατική εταιρεία FDIC (Federal Deposit Insurance Corporation) στις Η.Π.Α., που εγγυάται τις καταθέσεις αποταμιευτών στις εμπορικές τράπεζες (μέχρι 100.000. δολάρια ανά τράπεζα). Το ταμείο αυτό προστατεύει τους αποταμιευτές από χρεοκοπίες Εμπορικών Τραπεζών, δεν αφορά όμως προϊόντα επενδυτικών τραπεζών, όπως την προστασία των επενδυτών της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers.

Γενικά , η πλήρης απελευθέρωση του νομοθετικού πλαισίου του χρηματοοικονομικού τομέα, είχε σαν αποτέλεσμα να υπάρχουν φαινόμενα χρεοκοπίας Τραπεζικών ιδρυμάτων με τεράστιες συνέπειες για την παγκόσμια οικονομία.

- Η παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς οικονομίας

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας σε συνδυασμό με άλλους κανόνες απελευθέρωσης της αγοράς επηρέασε αρνητικά την παγκόσμια οικονομία.

Μερικοί από τους κανόνες απελευθέρωσης είναι :

- Η ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων ανά την υφήλιο.

- Η πώληση σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων από ασφαλιστικές εταιρείες , που η γνώση τους ήταν δύσκολη ακόμη και από τους πλέον ικανούς οικονομολόγους
- Η πώληση από τις εμπορικές τράπεζες προϊόντων Επενδυτικών Τραπεζών που σε πολλές περιπτώσεις αναφέρονται σαν προϊόντα εγγυημένου κεφαλαίου.
- Η δυνατότητα των ασφαλιστικών ταμείων της κοινωνικής ασφάλισης να επενδύουν σε μετοχές αλλά και σύνθετα προϊόντα παραγώγων .
- Οι επενδύσεις σε κάθε είδους οικοδομική δραστηριότητα από funds που δεν δίνουν στοιχεία των οικονομικών καταστάσεών τους .

Υπήρχε μεγάλος αριθμός «τοξικών» ομολόγων που δεν εξυπηρετούνταν, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν πολλές τράπεζες και ενώπιον του κινδύνου χρεοκοπίας να ζητούν κρατική ενίσχυση. Τα «τοξικά» τιτλοποιημένα ομόλογα μολύνουν τα χαρτοφυλάκια πολλών ευρωπαϊκών τραπεζών με αποτέλεσμα να διαγράφονται επισφάλειες και να ζητείται κρατική συνδρομή με τη μορφή κρατικών εγγυήσεων. Η χρηματοπιστωτική κρίση στις Η.Π.Α. μεταδόθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο και οι τράπεζες διέκοψαν τις χρηματοδοτήσεις σε ιδιώτες και επιχειρήσεις.

Η κρίση μετατράπηκε σε βρόγχο για χιλιάδες επιχειρήσεις. Επηρέασε σε μεγάλο βαθμό όλους τους κλάδους της οικονομίας, με δυσάρεστα αποτελέσματα όπως:

- μεγάλη αύξηση της ανεργίας,
- συγχωνεύσεις επιχειρήσεων και χρεοκοπίες,
- επιβράδυνση της ανάπτυξης ή και αρνητική ανάπτυξη σε πολλές χώρες,
- το ΑΕΠ μικραίνει,
- ο δανεισμός πολλών κρατών γίνεται πολύ ακριβός ή αδύνατος και αυτό αυξάνει το δημόσιο χρέος.

- Η διαβάθμιση επενδυτικών προϊόντων τραπεζών και επιχειρήσεων από τους αρμόδιους οίκους πιστοληπτικής ικανότητας

Στην Διεθνή οικονομική σκηνή υπάρχουν διεθνείς οίκοι αξιολόγησης όπως Standard & Poor's Rating Service, Moody's οι οποίοι αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα εταιρειών (Τραπεζών, Ασφαλιστικών εταιρειών, αμοιβαίων Κεφαλαίων, Επενδυτικών Τραπεζών), τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, αλλά και την πιστοληπτική ικανότητα των κρατών. Οι διεθνείς αυτοί οίκοι αξιολογούσαν τα νέα και πολυσύνθετα παράγωγα προϊόντα εξομοιώνοντας τα με τα κρατικά ομόλογα υψηλής διαβάθμισης, με συνέπεια οι επενδυτές να υποεκτιμούν τον κίνδυνο

(Τράπεζα της Ελλάδος, 2009). Οι οίκοι αξιολόγηση κατηγορήθηκαν για ανεπάρκεια και μεροληψία, αφού οι εκδότες των τίτλων ήταν αυτοί που πλήρωναν για την αξιολόγηση. Οι οίκοι αυτοί άρνησαν να καταλάβουν το μέγεθος του προβλήματος, αφού ήταν επηρεασμένοι από την κερδοφορία που έφερναν οι αξιολογήσεις των τιτλοποιήσεων.

- Οι τεράστιες αμοιβές των στελεχών του χρηματοοικονομικού τομέα

Τα στελέχη των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών του χρηματοοικονομικού τομέα όπως Τράπεζες, Ασφαλιστικές εταιρείες, λαμβάνουν τεράστιες αμοιβές με την μορφή πρόσθετων παροχών (Bonus) για τα οικονομικά αποτελέσματα που επιτύγχαναν στις εταιρείες τους. Επειδή όμως, τα στελέχη είχαν κίνητρο άμεσου πλουτισμού δεν ενδιαφέρονταν για τα μακροπρόθεσμα οικονομικά αποτελέσματα αλλά μόνο για τα βραχυπρόθεσμα. Αυτή η πρακτική ήταν συνδεδεμένη με την επικράτηση της αντίληψης περί αποτελεσματικότητας της αγοράς και ορθολογικών προσδοκιών (Cai, Cherny & Milbourn, 2010).

Η συνύπαρξη των πιο πάνω παραγόντων, αιτίων, χωρίς αμφιβολία συνέτεινε στο να φτάσουμε στη σημερινή πραγματικότητα. Οι συνέπειες αυτής της συνύπαρξης είχε πολλαπλάσιες επιπτώσεις και με μεγαλύτερη ένταση από ότι θα προκαλούσε ο κάθε παράγοντας μεμονωμένα και ξεχωριστά. Το αποτέλεσμα αυτής της συνύπαρξης ήταν η δημιουργία μιας σειράς από τεράστιες «φούσκες» σε διάφορες αγορές φυσικού αλλά και χρηματοοικονομικού κεφαλαίου.

6.3 Επέκταση της οικονομικής κρίσης

Η χρηματοοικονομική κρίση γρήγορα μετασηματίστηκε σε οικονομική κρίση και επηρέασε όλες τις χώρες του πλανήτη. Επηρεάστηκαν όλες οι χώρες, ανεξάρτητα από την οικονομική πολιτική που στο παρελθόν είχαν ακολουθήσει, διότι όλες οι οικονομίες είναι διεθνοποιημένες. Η μεταφορά της κρίσης στην πραγματική οικονομία έγινε μέσω της απομόχλευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Τα προβλήματα φερεγγυότητας από τις κεφαλαιακές απώλειες οδήγησαν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε προσπάθεια τόνωσης της κεφαλαιακής τους βάσης ή/και μείωσης του μεγέθους του ενεργητικού τους. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα στάδια που οδήγησαν στην εξάπλωση της κρίσης:

- Τα σύνθετα ομόλογα ήταν διασκορπισμένα σε όλο το χρηματοοικονομικό σύστημα στα hedge funds, στις ασφαλιστικές εταιρείες, στις επενδυτικές τράπεζες εντός και εκτός των ΗΠΑ. Αυτοί οι οικονομικοί φορείς διακρατούσαν και το τμήμα του τίτλου με το μεγαλύτερο ρίσκο, το αποκαλούμενο equity portion, προφανώς για να απολαμβάνουν τις υψηλότερες αποδόσεις.
- Τα σύνθετα ομόλογα ήταν τόσο πολύπλοκα ώστε στην περίπτωση χρεοκοπίας κανείς δεν γνώριζε με σαφήνεια την ακριβή κατανομή των απωλειών. Κατά συνέπεια υπήρχε δισταγμός στο δανεισμό αντισυμβαλλομένων τραπεζών, ιδιαίτερα για μακρά χρονικά διαστήματα, επειδή υπήρχε έλλειμμα πληροφορίας για την έκθεσή του στα ομόλογα αυτά. Η ρευστότητα στη διατραπεζική αγορά περιορίστηκε και σχεδόν μηδενίστηκε.
- Οι τίτλοι αυτοί χρησιμοποιούνταν και ως ενέχυρο για περαιτέρω δανεισμό. Όταν η αξία του ενέχυρου μειώνεται, ο δανειζόμενος καλείται να αναπληρώσει την απώλεια (margin call) με την καταβολή μετρητών. Εμφανίστηκε έντονη η ανάγκη μετρητών, ιδιαίτερα επειδή οι παραπάνω χρηματοοικονομικοί ενδιάμεσοι είχαν υψηλούς συντελεστές μόχλευσης. Η έλλειψη μετρητών οδηγεί στην αναγκαστική πώληση των θέσεων των επενδυτών, γεγονός που πιέζει τις τιμές προς τα κάτω. Ορισμένοι οργανισμοί εμφάνισαν και θέματα όχι απλώς ρευστότητας, αλλά και φερεγγυότητας, π.χ. Bear-Stearns.
- Κατ' επέκταση, οι αξιολογικοί οίκοι αισθάνθηκαν την πίεση για την αστοχία τους στις προηγούμενες αξιολογήσεις, και έγιναν ελαφρώς αυστηρότεροι, υποβαθμίζοντας ορισμένα προϊόντα και επιτείνοντας την πτώση των τιμών.
- Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα επιβάλλουν στις τράπεζες την αποτίμηση του ισολογισμού τους με τιμές αγοράς, γεγονός που επιδεινώνει την εικόνα τους προς τους επενδυτές και οδηγεί σε περαιτέρω πωλήσεις των μετοχών τους .

Έτσι, ένα χρόνο μετά τα πρώτα κρούσματα πτωχεύσεων στα στεγαστικά δάνεια υψηλού κινδύνου και την άνοδο του κόστους ασφάλισής τους, η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση συνεχίζεται, παρά τις πολλαπλές παρεμβάσεις των κεντρικών τραπεζών με παροχή ρευστότητας και άλλες διευκολύνσεις δανεισμού. Αναγκαστικά στη διάρκεια του 2008, οι τράπεζες θα

προβούν σε αυξήσεις κεφαλαίου, καθώς και σε μείωση του ενεργητικού τους, μια πράξη στην οποία οι κεντρικές τράπεζες αδυνατούν να βοηθήσουν, αφού η παροχή φτηνής ρευστότητας βοηθά στην αύξηση, όχι τη μείωση του ενεργητικού των εμπορικών τραπεζών. Οι επενδυτές από την άλλη πλευρά έγιναν πιο συντηρητικοί στις αποτιμήσεις τους, απαιτώντας υψηλότερα ασφάλιστρα κινδύνου. Το ίδιο συντηρητικοί για να επιβιώσουν έγιναν και οι αξιολογικοί οίκοι και οι εποπτικές αρχές. Η κρίση αν και πρωτοπαρουσιάστηκε στις αγορές των ΗΠΑ σε σύντομο χρονικό διάστημα άρχισε να επηρεάζει όλες τις παγκόσμιες αγορές. Αυτό δείχνει το πόσο στενά συνδεδεμένες είναι οι παγκόσμιες αγορές.

6.4 Συνέπειες παγκόσμιας οικονομικής κρίσης

Το μέγεθος της κρίσης αυτής και οι συνολικές επιπτώσεις της παραμένουν ακόμα αβέβαιες, αν και όλοι πλέον θεωρούν ότι πρόκειται για τη μεγαλύτερη χρηματοπιστωτική κρίση, μετά το «κραχ» του 1929. Σαν συνέπεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, η ύφεση που ξεκίνησε στις ΗΠΑ επεκτάθηκε και στον υπόλοιπο κόσμο. Οι τράπεζες έχουν μειώσει σημαντικά το δανεισμό τους και οι ιδιώτες καταναλωτές, δεν μπορούν να συνεχίσουν να καταναλώνουν με την ίδια ταχύτητα. Παρά τις συντονισμένες προσπάθειες των Κεντρικών Τραπεζών για αύξηση της ρευστότητας στις αγορές και για μείωση των επιτοκίων, υπήρξαν αλυσιδωτές αρνητικές επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία που οδήγησαν αρκετές δυτικές οικονομίες βίαια σε ύφεση, χιλιάδες θέσεις εργασίας και αρκετές επενδύσεις στον ιδιωτικό τομέα χάθηκαν. Την ίδια στιγμή, οι απλοί πολίτες διακατέχονται από έντονο φόβο και αγωνία μη χάσουν το σπίτι, την εργασία, τις αποταμιεύσεις και τις συντάξεις τους.

Η οικονομική κρίση είχε τεράστιες επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία όπως:

- Μείωση του ΑΕΠ και αρνητικό ΑΕΠ για πολλές χώρες.
- Αύξηση της ανεργίας σε ολόκληρο τον πλανήτη και σε ορισμένες χώρες μάλιστα με εκρηκτικές διαστάσεις.
- Μείωση των χορηγούμενων πιστώσεων από τις τράπεζες προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.
- Αύξηση του κόστους δανειοδότησης των κρατών, ιδιαίτερα των χωρών που παρουσιάζουν υψηλό δημόσιο χρέος.

- Αύξηση του δημόσιου χρέους των χωρών λόγω των υψηλών επιτοκίων και κρατικών ομολόγων.
- Χρεοκοπία πολλών επιχειρήσεων με δυσμενή αποτελέσματα για την οικονομία των χωρών.
- Συγχωνεύσεις πολλών επιχειρήσεων ή μεταφορά των δραστηριοτήτων τους σε άλλες περιοχές του πλανήτη με διόγκωση ακόμη περισσότερο της ανεργίας.
- Κατάργηση όλων των κοινωνικών παρεμβάσεων με τη δικαιολογία της διατήρησης των θέσεων εργασίας.
- Έκρηξη των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων με δυσάρεστες συνέπειες.

6.5 Τρόποι αντιμετώπισης της κρίσης

Η πρόσφατη διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση αιφνιδίασε κυβερνήσεις, κεντρικές τράπεζες και διεθνείς οργανισμούς όμως παρόλα αυτά οι αρχές αντέδρασαν άμεσα. Οι κεντρικές τράπεζες προέβησαν σε μειώσεις επιτοκίων και ενέσεις ρευστότητας. . Οι προσπάθειες κυβερνήσεων και κεντρικών τραπεζών συντονίστηκαν μέσω των G-20 και του αναβαθμισμένου Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Προσπάθησαν να μην χτίσουν νέα τείχη προστατευτισμού και να ακολουθήσουν μια κοινή πολιτική εξόδου από την κρίση. Μια μεγαλύτερη σε μέγεθος και διάρκεια παγκόσμια ύφεση αποφεύχθηκε χάρη στην επεκτατική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική. Τα επιτόκια μειώθηκαν δραστικά και υιοθετήθηκαν μεγάλα δημοσιονομικά πακέτα αναζωογόνησης της οικονομίας. Η ύπαρξη ενός συστήματος εγγύησης καταθέσεων είναι ένας από τους πιο διαδεδομένους τρόπους για να μην επηρεαστεί η σταθερότητα ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος, όταν υπάρχουν εποχές με χαμηλή ρευστότητα (**Χαρδούβελης 2009**).

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η παρούσα οικονομική κρίση είναι μια σημαντική στιγμή για το μέλλον της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Θα έχει αρκετές και σημαντικές επιπτώσεις κυρίως στις δομές της παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης χωρίς όμως να αλλάζει δραματικά το διεθνές σκηνικό, ενώ όσο αφορά το περιεχόμενο των διαφαινόμενων

αλλαγών, αυτές συνιστούν μάλλον μια διόρθωση επιμέρους προβλημάτων και αλλαγής ορισμένων προτεραιοτήτων που στοχεύουν κυρίως στην μετρίαση της κυριαρχίας των αγορών, οι οποίες όμως δεν συνιστούν απαραίτητα ριζική αλλαγή της οικονομικής διακυβέρνησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

7.1 Εισαγωγή

Η Ελλάδα βρίσκεται στη δίνη μιας διεθνούς οικονομικής κρίσης. Διανύουμε μια δύσκολη εποχή. Η διεθνής κοινότητα αντιμετωπίζει σήμερα την πιο μεγάλη οικονομική κρίση της μεταπολεμικής περιόδου. Βιώνουμε ένα μίγμα έκρηξης στις διεθνείς τιμές του πετρελαίου, των πρώτων υλών και των βασικών προϊόντων. Ο πληθωρισμός της ευρωζώνης υπερδιπλασιάστηκε. Η ακρίβεια εξελίχθηκε σε μείζον κοινωνικό πρόβλημα για όλες τις χώρες. Η ανεργία απειλεί σοβαρά τις κοινωνίες. Οι ρυθμοί ανάπτυξης της Ε.Ε. μειώθηκαν Η χρηματοοικονομική κρίση έφτασε στην καρδιά της Ευρώπης και χρηματοοικονομικοί οργανισμοί κλονίζονται. Η Ελλάδα βρίσκεται σ' ένα κρίσιμο σημείο της σύγχρονης ιστορίας της, καθώς οι οικονομικές πολιτικές των τριών τελευταίων δεκαετιών την έχουν οδηγήσει στα πρόθυρα της χρεοκοπίας. Η χρεοκοπία είναι δυνατόν να αποτραπεί και η Ελλάδα να επανέλθει σε τροχιά ανάπτυξης, με την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει νομοθέτηση και εφαρμογή σημαντικών οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Χρειάζεται γενική ομοφωνία σχετικά με τους λόγους για τους οποίους είναι απαραίτητες οι μεταρρυθμίσεις. Ορισμένοι είναι αντίθετοι με την εφαρμογή αυτών των μεταρρυθμίσεων γιατί το θεωρούν απώλεια εθνικής κυριαρχίας. Άλλοι υποστηρίζουν ότι οι μεταρρυθμίσεις είναι το τίμημα το οποίο πρέπει να καταβληθεί για να αποφευχθεί η πτώχευση. Όμως, για να μπορέσουμε να προσδιορίσουμε τις απαιτούμενες αλλαγές θα πρέπει να αναλύσουμε τα αίτια της ελληνικής κρίσης.

7.2 Αίτια της ελληνικής κρίσης

Τα τρέχοντα οικονομικά προβλήματα στην Ελλάδα έχουν προκληθεί από ένα συνδυασμό εθνικών και διεθνών παραγόντων (Nelson, Belkin, Mix, 2010) Εσωτερικούς παράγοντες αποτελούν οι υψηλές κρατικές δαπάνες, οι διαρθρωτικές αδυναμίες, η φοροδιαφυγή, η διαφθορά κτλ. οι οποίοι έχουν συμβάλει στη συσσώρευση του χρέους στην Ελλάδα. Η κρίση στην Ελλάδα ξεκίνησε με αφορμή την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση αλλά σύντομα εξελίχθηκε σε κρίση χρέους. Τα αίτια της ελληνικής κρίσης είναι:

- Οι μακροοικονομικές ισορροπίες που υπήρχαν στο ελληνικό σύστημα το οποίο εμφάνιζε σοβαρά δομικά προβλήματα.
- Η παγκοσμιοποίηση η οποία μετέδωσε τις συνέπειες της παγκόσμιας κρίσης και στην Ελλάδα. **(Γκόγκας, 2010)**
- Η ελληνική οικονομία η οποία εμφάνισε πολύ μεγάλο χρέος το οποίο συσσωρεύτηκε τις προηγούμενες δεκαετίες. **(Γκόγκας, 2010)**
- Εσωτερικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας όπως η διαφθορά και η φοροδιαφυγή.

Από τα πιο πάνω διακρίνουμε ότι κάποιες από τις αιτίες της διεθνούς κρίσης συνέβαλαν και στην ελληνική κρίση αλλά η ελληνική κρίση εμφανίζει και επιπλέον αίτια όπως είναι η αδυναμία της ελληνικής οικονομίας και η λειτουργία της ευρωζώνης.

Η κρίση στην Ελλάδα έκανε εμφανείς τις επιπτώσεις της έλλειψης ενός κατάλληλα διαμορφωμένου ρυθμιστικού και εποπτικού πλαισίου. Το έμμεσο αποτέλεσμα της κρίσης είναι η έλλειψη ρευστότητας και συνάμα η αύξηση των επιτοκίων. Η κρίση πλήττει πλέον το σύνολο της πραγματικής ελληνικής οικονομίας, αφού υπάρχει επιδείνωση της ανεργίας και του πληθωρισμού.

7.3 Επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης στο ελληνικό σύστημα

Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί τη βάση του χρηματοοικονομικού συστήματος, το οποίο αποτελείται από τις χρηματοοικονομικές αγορές, τα χρηματοοικονομικά προϊόντα και τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς **(Νούλας, 2000)**. Σύμφωνα με την Ελληνική Ένωση Τραπεζών οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στα ελληνικά χρηματοπιστωτικά συστήματα ήταν περιορισμένες σε σχέση με εκείνες που επήλθαν στα συστήματα άλλων χωρών. Αυτό οφείλεται σε δύο βασικούς λόγους: **(Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2011)**

- Οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν στο χαρτοφυλάκιο τους, "τοξικά ομόλογα" των οποίων οι τιμές μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Κατά συνέπεια οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν να καταγράψουν ζημιές από τέτοια ομόλογα.
- Οι ελληνικές τράπεζες διέθεταν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια, και συνεπώς ήταν έτοιμες για να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους και να είναι ασφαλείς οι καταθέτες τους.

Όμως, το κυρίαρχο χαρακτηριστικό της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας είναι η αλληλεξάρτηση των τραπεζών, μέσω του διατραπεζικού δανεισμού, το πρόβλημα ρευστότητας και οι υπέρογκες

διαγραφές των τραπεζών του εξωτερικού, δημιούργησε ανησυχία για πιθανές απώλειες και στην εγχώρια τραπεζική αγορά. Γι' αυτό το λόγο η τότε ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να παρέμβει στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος παρέχοντας στις εγχώριες τράπεζες στήριξη ύψους 28 δισ. Ευρώ.

Αρχικά οι ελληνικές τράπεζες αξιοποίησαν τη δέσμη των μέτρων με την άντληση ρευστότητας μέσω της έκδοσης τίτλων του ελληνικού δημοσίου. Έτσι τον Φεβρουάριο του 2009 έξι τράπεζες άντλησαν περίπου 3,4 δισ. Ευρώ ενώ 10 ακόμη υπέβαλαν αίτηση για περίπου 1 δισ. Ευρώ.

Σχετικά με την κεφαλαιακή ενίσχυση μέσω έκδοσης προνομιούχων μετοχών η άντληση κεφαλαίων περίπου 4 δισ. Ευρώ είχε εγκριθεί από 12 τραπεζικά ιδρύματα. Το 2009 η κεφαλαιακή βάση του συστήματος ενισχύθηκε σημαντικά αφού αυξήθηκε από 24 σε 33 δισ. Ευρώ. Όμως στο τέλος του 2009 το οικονομικό κλίμα άλλαξε δραματικά. Η αποκάλυψη του πραγματικού ύψους του δημοσιονομικού ελλείμματος ενέτεινε την ανασφάλεια και την δυσπιστία των αγορών απέναντι στην ελληνική οικονομία πράγμα που έγινε αισθητό με την εκτόξευση των επιτοκίων δανεισμού. Εξαιτίας της αλληλεπίδρασης του τραπεζικού συστήματος και της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα έχασαν ουσιαστικά την πρόσβαση στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές (**Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, 2011**).

Το 2010 η οικονομική κατάσταση της χώρας οδήγησε σε φόβο και μείωση των καταθέσεων και οι ληξιπρόθεσμες διατραπεζικές υποχρεώσεις δεν ανανεώθηκαν και όσες ανανεώθηκαν έγιναν με υψηλό κόστος. Οι συνθήκες αυτές πίεσαν αρκετά τις ελληνικές τράπεζες σε όρους ρευστότητας και έτσι αυξήθηκε η εξάρτησή τους από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποφάσισε να αναστείλει την εφαρμογή της ελάχιστης πιστοληπτικής αξιολόγησης. Παρ' όλα αυτά, τα περιθώρια δανεισμού δεν υποχώρησαν και έτσι η Ελλάδα αναγκάστηκε να προσφύγει στο μηχανισμό στήριξης και στην υιοθέτηση του μνημονίου. Η προσφυγή στο μηχανισμό στήριξης αποτελεί μεν μια απώλεια αυτονομίας στη χάραξη της οικονομικής πολιτικής της χώρας, όμως αποτελεί ταυτόχρονα την τελευταία δυνατότητα της χώρας να μετασχηματίσει της διοικητικές και οικονομικές της δομές, να ελέγξει τη δυναμική των δημοσιονομικών της μεγεθών και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της. Τα πιο πάνω αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις επιβίωσης, αποφυγή δηλαδή της χρεοκοπίας.

7.3.1 Βασικά προβλήματα που δημιούργησε η οικονομική κρίση στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Η οικονομική κρίση δημιούργησε βασικά κοινά προβλήματα στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα τα οποία είναι:

- Μείωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών τραπεζών.
- Μείωση της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών.
- Αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων , λόγω της ανεργίας και της μείωσης μισθών.
- Αύξηση των προβλέψεων των τραπεζών.
- Μείωση της ρευστότητας.
- Μείωση των χορηγήσεων.
- Μείωση της συνολικής αξίας της περιουσίας τους μέσω της τεράστιας μείωσης των τιμών των μετοχών στο χρηματιστήριο.
- Αναζήτηση κεφαλαίων ενίσχυσης των ελληνικών τραπεζών από το εξωτερικό και έναρξη διαπραγματεύσεων για συγχωνεύσεις ή τυχόν εξαγορές.

Ο πιο κάτω πίνακας δείχνει τους δείκτες αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των ελληνικών τραπεζών και ομίλων.

Δείκτες αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ομίλων								
ποσοστά %	Τραπεζικοί όμιλοι				Τράπεζες			
	2008	2009	α' εξάμηνο 2009	α' εξάμηνο 2010	2008	2009	α' εξάμηνο 2009	α' εξάμηνο 2010
Δείκτης αποδοτικότητας του σταθμισμένου με βάση τον κίνδυνο ενεργητικού (μετά από φόρους)	0,7	0,2	0,5	-0,3	0,2	-0,1	0,2	-0,6
Δείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (μετά από φόρους)	9,9	2,4	7,5	-4,5	3,2	-1,5	4,5	-9,7
Καθαρό επποικικό περιθώριο	2,9	2,6	2,5	2,7	2,2	1,9	1,8	1,9
Δείκτης αποτελεσματικότητας	56,1	54,9	52,4	59,0	60,0	57,4	53,4	66,0

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση για τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και τη νομισματική πολιτική, Ιούλιος 2010 – ενδιάμεση έκθεση, Οκτώβριος 2010.

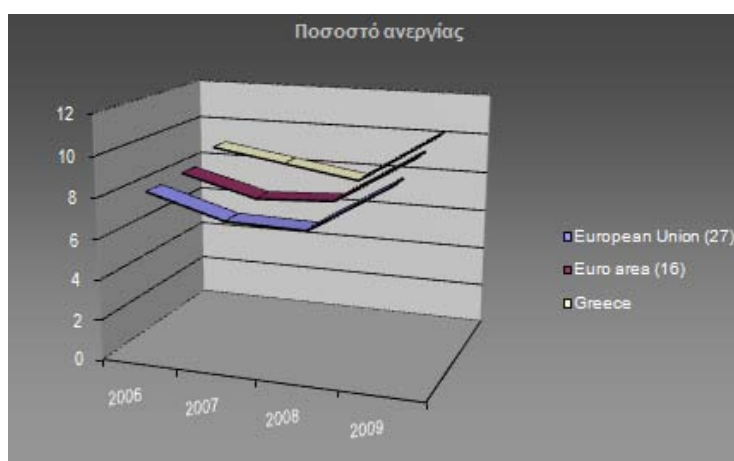
7.3.2 Κίνδυνος και ελληνικές τράπεζες

Η απελευθέρωση του τραπεζικού τομέα οδήγησε την ελληνική οικονομία σε ανοδική πορεία, παρά τη μεγάλη χαλάρωση που διαπιστώθηκε στα κριτήρια χορήγησης δανείων τα τελευταία

χρόνια. Ο δημοσιονομικός εκτροχιασμός της χώρας επηρέασε άμεσα και αρνητικά τον τραπεζικό τομέα, αφού υπάρχει ανησυχία για τη δυνατότητα της Ελλάδας να εκπληρώσει ότι συμφωνήθηκε. Το ΑΕΠ κατά το 2010 μειώθηκε με αποτέλεσμα να μειωθεί η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών. Οι μετοχές κινούνται συνεχώς πτωτικά αφού οι επενδυτές θορυβήθηκαν από τη μείωση των καταθέσεων και τον αποκλεισμό των ελληνικών τραπεζών από τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Κατ' επέκταση τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα είναι αντιμέτωπα με τους εξής κινδύνους:

- Αύξηση της ανεργίας και μείωση του ρυθμού ανάπτυξης

Πηγή: Eurostat

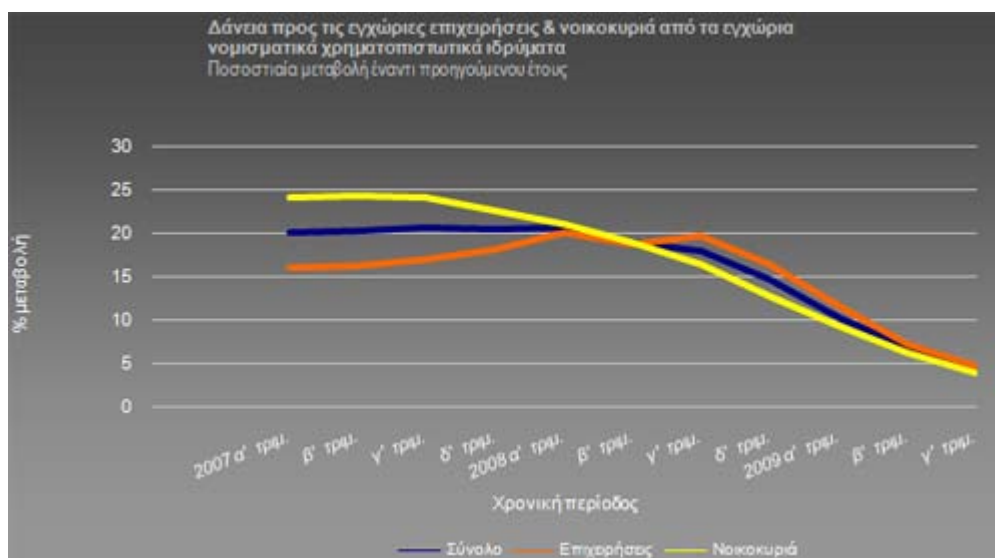
Η συρρίκνωση του ΑΕΠ θα επηρεάσει όλους τους κλάδους και περισσότερο τον τραπεζικό κλάδο. Στο πιο πάνω διάγραμμα διακρίνεται η αύξηση της ανεργίας, και αυτό δημιουργεί ανησυχίες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και για αύξηση των επισφαλειών αφού οι τράπεζες έχουν επεκταθεί αρκετά στην αγορά λιανικών τραπεζικών προϊόντων. Άρα η αύξηση της ανεργίας αυξάνει τους κινδύνους αφού εμποδίζεται η ομαλή εξυπηρέτηση των δανείων. Έτσι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αναμένεται να αυξηθούν με ταχύτερο ρυθμό ενώ η ποιότητα του ενεργητικού των τραπεζικών ιδρυμάτων φθίνειτε.

- Μείωση του ρυθμού ανάπτυξης της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων

Τα τελευταία χρόνια οι αγορές της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και των Βαλκανικών χωρών αποτέλεσαν έδαφος για την επέκταση των ελληνικών τραπεζών και επιχειρήσεων. Κατά την

εξέλιξη όμως της παγκόσμιας κρίσης, ο τρόπος αντίδρασης των οικονομιών των χωρών αυτών δημιούργησε ανησυχίες προς τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα. Αυτό συνέβη γιατί υπήρχε μεγάλη έκθεση των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων σ' αυτές τις χώρες και δημιουργήθηκαν φόβοι για εκτεταμένες χρηματοπιστωτικές αναταράξεις, ιδιαίτερα προς τις επιχειρήσεις σε ξένο νόμισμα.

- Επιβράδυνση ρυθμού αύξησης δανείων και μείωση τραπεζικών καταθέσεων

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Τα αυστηρά δημοσιονομικά μέτρα τα οποία εφαρμόζονται έχουν οδηγήσει στον περιορισμό τόσο της ζήτησης όσο και τις προσφορές δανείων και στη δημιουργία αυστηρών κριτηρίων για χορήγηση δανείων από τα τραπεζικά ιδρύματα.

Σχετικά με τις καταθέσεις το τραπεζικό σύστημα έχασε περίπου το 7,5% των συνολικών του καταθέσεων το γ' τρίμηνο του 2010 σε σχέση με το αντίστοιχο του 2009. Ένα μεγάλο μέρος των καταθέσεων μεταβιβάστηκε σε θυγατρικές των ελληνικών τραπεζών στην Κύπρο και αυτό έκανε εντονότερο το πρόβλημα της ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας τεύχος 132

- Επιδείνωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου

Από τη συρρίκνωση του ΑΕΠ έχει πληγεί σε μεγάλο βαθμό η ποιότητα του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών. Αυτό συμβαίνει αφού οι τράπεζες κατέχουν περίπου το 17% του συνολικού ελληνικού χρέους το οποίο αντιστοιχεί περίπου στο 10% των συνολικών περιουσιακών τους στοιχείων.

Όλοι οι πιο πάνω κίνδυνοι δείχνουν τις προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα. Τα σημερινά προβλήματα των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων συνδέονται άμεσα με την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση. Ο τραπεζικός τομέας έχει εισέλθει σε μια φάση αναδιάρθρωσης. Η δύσκολη οικονομική κρίση στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα επηρεάζει άμεσα τις τράπεζες οι οποίες καλούνται να χρηματοδοτήσουν το νέο ξεκίνημα της οικονομίας.

7.4 Μέτρα τα οποία εφάρμοσε η ελληνική κυβέρνηση για αντιμετώπιση της κρίσης

Η ελληνική κυβέρνηση ανέλαβε διορθωτικές πρωτοβουλίες οι οποίες συμβάλλουν στην άμβλυνση των συνεπειών της κρίσης και κύριο στόχο έχουν την ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών της χώρας. Τα μέτρα που λήφθηκαν από την ελληνική κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης αφορούσαν (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2010) :

- Την ενίσχυση της ρευστότητας. Τα μέτρα που λήφθηκαν μέσω του Ν. 3.723/2008 αφορούσαν το πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας της οικονομίας ύψους 28 δις. Ευρώ. Το πρόγραμμα δεν αφορούσε την παροχή μετρητών προς τις τράπεζες αλλά συνδυασμό ομολόγων και εγγυήσεων του ελληνικού δημοσίου.
- Την εγγύηση των καταθέσεων. Τα μέτρα που λήφθηκαν αφορούν την ενίσχυση του ελληνικού συστήματος εγγύησης καταθέσεων και αποτελούν σε μεγάλο βαθμό ενσωμάτωση κοινοτικών διατάξεων. Συγκεκριμένα το όριο αποζημίωσης των καταθέσεων από 20 χιλιάδες ευρώ ανήλθε σε 100 χιλιάδες ευρώ.

7.4.1 Προτεινόμενοι άξονες για επίλυση του προβλήματος

Τα μέτρα που εφάρμοσε η ελληνική κυβέρνηση θα έπρεπε να είχαν ως στόχο την ενίσχυση της ρευστότητας, την εγγύηση των καταθέσεων των αποταμιευτών, την προστασία των δανειοληπτών, τη στήριξη των επιχειρήσεων, την ενίσχυση των κλάδων και των τομέων οι οποίοι πλήγηκαν περισσότερο από την κρίση όπως π.χ. ο αγροτικός τομέας και ο τουριστικός κλάδος. Άξονες που θα μπορούσαν να ακολουθηθούν από την ελληνική κυβέρνηση για την επίλυση του προβλήματος είναι:

- **Στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και στήριξη της πραγματικής οικονομίας μέσω:**
  - προώθησης περιφερειακών έργων μέσω της τοπικής αυτοδιοίκησης,
  - αύξησης δημόσιων επενδύσεων με κατεύθυνση την παιδεία και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,
  - στήριξη της επιχειρηματικότητας με απλούστευση των γραφειοκρατικών διαδικασιών).
- **Αντιμετώπιση της ανεργίας με τη στήριξη της απασχόλησης και την επιδότηση της εργασίας και όχι μόνο την επιδότηση των ανέργων μέσω:**
  - ενίσχυσης της κοινωνικής εργασίας με πλήρη δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης για στήριξη των ανέργων και των απολυμένων σε τομείς οι οποίοι έχουν ανάγκη από ανθρώπινο δυναμικό,
  - ενίσχυσης των επιδομάτων ανεργίας,
  - επιδότησης για κάθε νέα θέση εργασίας.
- **Δημοσιονομική σταθερότητα και εξυγίανση μέσω:**

- Αναδιάρθρωσης των δημοσίων δαπανών
  - Αύξηση της φορολογίας από μερίσματα τα οποία διανέμονται και μείωση της έμμεσης φορολογίας,
  - Φορολόγηση της μεγάλης ακίνητης περιουσίας συμπεριλαμβανομένης και της εκκλησιαστικής περιουσίας στο πλαίσιο επιχειρηματικής δραστηριότητας της.
  - Εφαρμογή της τεχνολογίας ούτως ώστε να δημιουργηθεί ένας αποτελεσματικός ελεγκτικός μηχανισμός για τον έλεγχο της φοροδιαφυγής.
- **Μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος μέσω:**
    - Κατάρτισης προγραμματικών προϋπολογισμών για την διασφάλιση της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης του δημοσίου χρήματος,
    - Ελέγχου υλοποίησης του προϋπολογισμού, και αυτό θα επιτευχθεί μέσω της δημοσιοποίησης στοιχείων τα οποία αφορούν τα έσοδα και τα έξοδα της εκάστοτε κυβέρνησης.
  - **Στήριξη της αγοραστικής δύναμης των μεσαίων στρωμάτων και ενίσχυση των ευάλωτα κοινωνικών ομάδων μέσω:**
    - Ενίσχυσης των χαμηλόμισθων, των ανέργων,
    - Μείωσης της φορολογίας των φυσικών προσώπων με την εφαρμογή μιας προοδευτικής κλίμακας,
    - Ενίσχυσης του οικογενειακού εισοδήματος,
    - Ενίσχυσης των πολύτεκνων οικογενειών
    - Προστασία των δανειοληπτών και της πρώτης κατοικίας.

7.5 Πώς αντιμετωπίζουν την οικονομική κρίση οι ελληνικές τράπεζες

Οι αγορές ανησυχούν όλο και περισσότερο ότι η ελληνική κρίση του χρέους θα μπορούσε να προκαλέσει ακόμα και ρήξη της Ευρωζώνης, αφού έχει ήδη εξαπλωθεί και σε άλλες χώρες όπως η Πορτογαλία, η Ιταλία, η Ισπανία και η Ιρλανδία. Για την ελληνική οικονομία, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση αποτέλεσε την αφορμή για την εκδήλωση της κρίσης χρέους. Αν και η παγκόσμια οικονομία έδειξε σημάδια ανάκαμψης το πρώτο τρίμηνο του 2010, η ελληνική αγορά πλήττεται ακόμη από αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, αύξηση των επιτοκίων δανεισμού και μείωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, οι οποίοι οδήγησαν το ελληνικό κράτος στην

ένταξή του στον μηχανισμό στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω οι κυριότερες συνέπειες της παγκόσμιας κρίσης για το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας είναι η αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η αύξηση του κόστους χρηματοδότησης των τραπεζών αλλά και η μείωση της ζήτησης για χρηματοπιστωτικά προϊόντα και υπηρεσίες. Σε αυτό το δυσμενές περιβάλλον οι ελληνικές τράπεζες δεν θα μπορούσαν να μείνουν ανεπηρέαστες από αυτή την κρίση. Για τη διασφάλιση του τραπεζικού συστήματος και την αποτροπή των κρίσεων, καθίσταται αναγκαία η υιοθέτηση μια σειράς προληπτικών μέτρων, καθώς και παρεμβατικών και προστατευτικών μηχανισμών. Το σύνολο αυτών των μέτρων και μηχανισμών αποτελεί το « Προστατευτικό δίκτυο του τραπεζικού συστήματος » (Γκόρτσος, 2000). Το σύνολο των τραπεζικών ιδρυμάτων όρισε ως προτεραιότητες τη διασφάλιση της ρευστότητας και της κεφαλαιακής επάρκειας και τη διατήρηση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου.

Η χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών εμφανίζει δυσκολίες, αφού η μετεξέλιξη της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης σε κρίση χρέους έχει δυσκολέψει σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητά τους να στραφούν σε μέσα κάλυψης των χρηματοδοτικών τους αναγκών, οδηγώντας τη δυναμική του εξωτερικού τους δανεισμού στο χαμηλότερό της επίπεδο. Επιπλέον, η μείωση των καταθέσεων συνεχίζεται λόγω της ανάγκης των πολιτών να χρησιμοποιήσουν τις αποταμιεύσεις τους, σε αντίθεση με τις εκροές στις αρχές του 2010 που σχετίζονταν με τις ανησυχίες τους για την πορεία της οικονομίας.

Η ελληνική δημοσιονομική κρίση που βρίσκεται σε εξέλιξη αποτελεί πλέον την βασική αιτία για το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες βιώνουν την μείωση της χρηματοδοτικής τους βάσης από πηγές όπως είναι οι πελατειακές καταθέσεις και κλιμακώνουν την εξάρτησή τους από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το πρόγραμμα στήριξης του ελληνικού δημοσίου.

Τα τελευταία χρόνια οι τράπεζες είδαν την κερδοφορία τους να εξαφανίζεται καθώς βρίσκονται αντιμέτωπες με ένα διογκούμενο κύμα επισφαλειών, ενώ πληρώνουν και υψηλά επιτόκια στις καταθέσεις που δεν μπορούν να μετακυλήσουν στις χορηγήσεις λόγω της ύφεσης.

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των εγχώριων τραπεζών και των ομίλων τους ενισχύθηκε το 2010, σε 13,8% από 13,2% που ήταν το 2009 για τις τράπεζες και σε 12,2% από 11,7% για τους τραπεζικούς ομίλους.

Ο δείκτης βασικών κεφαλαίων αυξήθηκε ελαφρώς εξαιτίας της αύξησης των εποπικών ιδίων κεφαλαίων τους και της μείωσης του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού. Παρά τις αντίξοες συνθήκες το εγχώριο τραπεζικό σύστημα κατάφερε να βελτιώσει την κεφαλαιακή του

βάση και να διατηρήσει την κεφαλαιακή του επάρκεια σε επίπεδο ψηλότερο των ελάχιστων απαιτούμενων.

Ο δείκτης αποτελεσματικότητας (λειτουργικά έσοδα προς λειτουργικά έξοδα), παρουσίασε μικρή επιδείνωση τόσο σε επίπεδο τραπεζικών ομίλων όσο και σε επίπεδο τραπεζών από 54,9% το 2009 σε 58,2% το 2010 και από 57,7% σε 62,3% το 2010 αντίστοιχα (**Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, 2011**).

Τον Δεκέμβριο του 2010 αυξήθηκε τόσο ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων καταναλωτικής πίστης όσο και ο λόγος των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων στεγαστικής πίστης. Η αύξηση των δανείων σε καθυστέρηση αποδίδεται στην περαιτέρω επιδείνωση του προβλήματος στην Ελλάδα το 2010 και στην επιβράδυνση των εισοδημάτων των νοικοκυριών. Κατά τη διάρκεια του 2010, συνεχίστηκε η άσκηση συντηρητικότερης πολιτικής δανεισμού από τις τράπεζες, με στόχο τη σταδιακή βελτίωση του χαρτοφυλακίου των δανείων τους προς τα νοικοκυριά (**Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, 2011**).

Οι ελληνικές τράπεζες δέχθηκαν τις συνέπειες της κρίσης. Ενώ το τραπεζικό σύστημα μπόρεσε και ξεπέρασε συγκριτικά με άλλες χώρες, σχεδόν ανώδυνα την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση, δοκιμάζεται λόγω της δημοσιονομικής κρίσης και των συνεχών υποβαθμίσεων που υφίσταται από τους οίκους αξιολόγησης το Ελληνικό Κράτος.

Η ανθεκτικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος μπορεί να αποδοθεί σε μια σειρά από παράγοντες, από τους οποίους οι πιο σημαντικοί είναι ότι:

- Οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν εκτεθεί στους κινδύνους που αποτέλεσαν τις αιτίες της πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης,
- έχουν ισχυρή κεφαλαιακή βάση,
- προχώρησαν έγκαιρα στην αύξηση των προβλέψεων τους έναντι επισφαλών απαιτήσεων,
- ακολούθησαν πολιτική συνετούς διαχείρισης των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται,
- υπήρξε αποτελεσματική προληπτική εποπτεία από την Τράπεζα της Ελλάδος που συνέβαλε αποτελεσματικά στη διασφάλιση της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού ιδρύματος.

Οι ελληνικές τράπεζες τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό λειτουργούν σε ένα ιδιαίτερα αυστηρό πλαίσιο ρυθμιστικής παρέμβασης. Μέσα σε αυτό το ρυθμιστικό πλαίσιο, οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι επιδιώκουν τόσο τη μεγιστοποίηση των αποδόσεων για τους μετόχους τους όσο και την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και των χωρών στις οποίες δραστηριοποιούνται (Μιχαλόπουλος Γ., 2011). Παρόλα αυτά οι ελληνικές τράπεζες θα πρέπει να κερδίσουν την επιστροφή τους στις αγορές.

Στο πλαίσιο μιας πιο αποτελεσματικής προσπάθειας για αντιμετώπιση των προκλήσεων, τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα προέβησαν σταδιακά στις πιο κάτω ενέργειες (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2011):

- προώθηση νέων καταθετικών προϊόντων που επιβράβευαν την εμπιστοσύνη και τη σταθερότητα της καταθετικής τους βάσης,
- εξατομικευμένη διαχείριση των ευμετάβλητων και ευμεγεθών καταθέσεων χονδρικής φύσης,
- υιοθέτηση πληρέστερων εσωτερικών δεικτών υπολογισμού ρευστότητας και πρόβλεψης χρηματοδοτικών ανοιγμάτων,
- αναδόμηση των στοιχείων του ενεργητικού για την αυτοχρηματοδότησή τους μέσω των πράξεων νομισματικής πολιτικής των κεντρικών τραπεζών.

Η κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η ελληνική οικονομία καθιστά αναγκαία την χάραξη μιας δυναμικής και αποτελεσματικής στρατηγικής για την αντιμετώπισή της. Το κλειδί για την επανένταξη των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων στις αγορές αποτελεί η εξυγίανση και η αναβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης της ελληνικής οικονομίας, καθώς και η διευθέτηση των ευρωπαϊκών ανισορροπιών που ταλανίζουν την διεθνή επενδυτική κοινότητα.

7.5.1 Stress tests και πως τα αντιμετώπισαν οι ελληνικές τράπεζες

Η άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων δεν είναι πρόβλεψη γεγονότων αλλά ένα από τα εργαλεία που χρησιμοποιείται για εποπτικούς σκοπούς. Σχεδιάζει δυσμενή σενάρια, τα οποία αποτελούν υποθετικά σενάρια και δεν απεικονίζουν την τρέχουσα κατάσταση ή τυχόν άμεσες κεφαλαιακές ανάγκες. Σκοπός των stress tests είναι η αξιολόγηση της συνολικής ικανότητας του τραπεζικού τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να απορροφήσει τυχόν περαιτέρω οικονομικούς και χρηματοπιστωτικούς κραδασμούς.

Οι ελληνικές τράπεζες, πέρασαν με επιτυχία τα τεστ αντοχής της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής. Ο δείκτης βασικών ιδίων κεφαλαίων τους (core tier 1) ήταν ψηλότερος από το εποπτικό όριο των 5%, λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές προβλέψεις που έχουν ήδη σχηματίσει οι τράπεζες και δράσεις που έλαβαν ή ανακοίνωσαν μετά τις 30 Απριλίου 2011. Στην άσκηση συμμετείχαν οι έξι μεγαλύτεροι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι (Εθνική Τράπεζα, EFG Eurobank, Alpha Bank, Τράπεζα Πειραιώς, ATEbank και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο), που από κοινού αντιπροσωπεύουν ποσοστό άνω του 90% του συνολικού ενεργητικού του ελληνικού τραπεζικού συστήματος (εξαιρουμένων των θυγατρικών ξένων ομίλων).

Ειδικότερα, οι ελληνικές τράπεζες κατέγραψαν τις εξής επιδόσεις:

- Εθνική Τράπεζα : Επίδοση 7,7% η μεγαλύτερη τράπεζα της χώρας, ξεπέρασε με άνεση το κρίσιμο όριο του 5%.
- Eurobank: Επίδοση 7,6% (μετά την πρόβλεψη για λήψη πρόσθετων μέτρων) η τράπεζα ξεπέρασε το κρίσιμο όριο του 5%.
- Alpha Bank: Επίδοση 7,4% ξεπέρασε το κρίσιμο όριο του 5%.
- Τράπεζα Πειραιώς: Επίδοση 5,3% η τράπεζα ξεπέρασε το κρίσιμο όριο του 5%.
- Αγροτική Τράπεζα: Επίδοση 6% (μετά την πρόβλεψη για λήψη πρόσθετων μέτρων) η τράπεζα ξεπέρασε το κρίσιμο όριο του 5%.
- Τράπεζα Κύπρου: Επίδοση 6,2% η τράπεζα ξεπέρασε το κρίσιμο όριο του 5%.
- Marfin Popular Bank: Επίδοση 6,2% η τράπεζα ξεπέρασε το κρίσιμο όριο του 5%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

Γενικά Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία παρουσιάστηκε και αναλύθηκε το σύμφωνο της Βασιλείας, το οποίο και βιώσαμε εντονότερα τα τελευταία χρόνια και το οποίο βρέθηκε σε αλληλεπίδραση με την τρέχουσα χρηματοοικονομική κρίση. Ακολούθησε η ανάλυση της χρηματοοικονομικής κρίσης τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και πώς αυτή επηρέασε το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η χρηματοοικονομική κρίση εμφανίστηκε χρονικά στην αρχή υλοποίησης μιας μεγάλης προσπάθειας τροποποίησης του εποπτικού πλαισίου για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις της Βασιλείας II. Παράλληλα όμως, τα μαθήματα από την κρίση ανέδειξαν ορισμένες αδυναμίες της Βασιλείας II γι' αυτό και η Επιτροπή της Βασιλείας συμφώνησε στο Σύμφωνο της Βασιλείας III, το οποίο συνιστά ακόμη μεγαλύτερη ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Σε αυτό το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έρχεται αντιμέτωπο με μια σειρά από προκλήσεις. Οι ελληνικές τράπεζες σε αντίθεση με άλλες χώρες δεν υπήρξαν γενεσιουργός αιτία της οικονομικής κρίσης, αλλά υφίστανται τις συνέπειες των δημοσιονομικών προβλημάτων της χώρας. Τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αν και δεν ήταν εκτεθειμένα σε παράγωγα προϊόντα υψηλού ρίσκου, επηρεάστηκαν αρνητικά από την αύξηση του κόστους χρηματοδότησης τους με αποτέλεσμα τη μείωση της ρευστότητάς τους. Προκειμένου να βγεί η χώρα από την κρίση, πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες μεταρρυθμίσεις που επιβάλλει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, όπως ιδιωτικοποίηση, δημοσιονομική ευθύνη, έλεγχος προσφοράς χρήματος, καταπολέμηση της διαφθοράς. Ολόκληρη η Ευρώπη βρίσκεται σε συνθήκες μιας κατάστασης πρωτόγνωρης, η οποία προκαλεί αναστάτωση και επηρεάζει τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Οι συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής αξιολόγησης των ελληνικών τραπεζών, αποτέλεσμα των αντίστοιχων υποβαθμίσεων της χώρας, ο αποκλεισμός των ελληνικών τραπεζών από τις διεθνείς αγορές άντλησης κεφαλαίων, αλλά και ο περιορισμός της ρευστότητάς τους από την έντονη εκροή καταθέσεων που παρατηρήθηκε στην ελληνική αγορά κατά το 2010 αντισταθμίστηκαν κυρίως από τα συνδυασμένα μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας εκ μέρους του

Ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Επιπλέον το 2010, σημειώθηκε υποχώρηση της αποδοτικότητας των ελληνικών τραπεζών, με σημαντική άνοδο της τάξης του 19% σε ετήσια βάση, λόγω της χειροτέρευσης των δεικτών ποιότητας των δανειακών χαρτοφυλακίων τους (**Ενωση Ελληνικών Τραπεζών, 2011**).

Οι ελληνικές τράπεζες, αν και δεν ήταν εκτεθειμένες σε παράγωγα προϊόντα υψηλού ρίσκου, επηρεάστηκαν αρνητικά από την αύξηση του κόστους χρηματοδότησης τους με αποτέλεσμα την μείωση της ρευστότητάς τους. Προς αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων, προχώρησαν ή προχωρούν σε αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων, εκδόσεις ομολογιακών δανείων, αύξηση των προβλέψεων των μη αποπληρωθέντων δανείων, μείωση των λειτουργικών τους κοστών, επέκταση των επενδύσεών τους σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Όλες αυτές οι ενέργειες συνέβαλαν στην διατήρηση ικανοποιητικού επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας.

Οι μέθοδοι διαχείρισης των κινδύνων και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται από τις ελληνικές τράπεζες για να προστατευθούν από τους πιθανούς κινδύνους παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία. Είναι πολύ σημαντικό για τις τράπεζες να εφαρμόζουν το κατάλληλο εργαλείο και την κατάλληλη μέθοδο για τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο, αφού το καθένα έχει δημιουργηθεί για να αντιμετωπίσει διαφορετικούς κινδύνους και καταστάσεις.

Όλες οι τράπεζες ακολουθούν πιστά τους κανόνες που έχουν οριστεί από την Συμφωνία της Βασιλείας, έχουν προσαρμοσθεί στις υποχρεώσεις τους απέναντι στην Τράπεζα της Ελλάδος και αναπτύσσουν συνεχώς το τμήμα της διαχείρισης κινδύνων που διαθέτουν.

Η ανάλυση που προηγήθηκε στο πέμπτο κεφάλαιο μας έδειξε ότι οι βασικοί χρηματοπιστωτικοί κίνδυνοι με τους οποίους ασχολούνται όλα τα τραπεζικά ιδρύματα είναι τρεις, ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος αγοράς και ο λειτουργικός κίνδυνος. Για τον κάθε ένα από αυτούς τους κινδύνους χρησιμοποιούνται ένα ή και περισσότερα ειδικά εργαλεία. Η διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων αποτελεί συνεχώς εξελισσόμενο κλάδο αφού καλείται να προσαρμοστεί στις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες του οικονομικού περιβάλλοντος.

Συμπερασματικά το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα αναπροσαρμόζεται κατόπιν της παγκόσμιας κρίσης. Νέοι αυστηρότεροι κανόνες ρυθμίζουν το πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων, ενώ συνεννοήσεις για επεκτάσεις, συγχωνεύσεις και εξαγορές βρίσκονται επί τάπητος. Κάτω από τις σημερινές συνθήκες, το τραπεζικό σύστημα πρέπει να συνεχίσει να

βοηθά τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες που έχει προκαλέσει η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας από το 2009 και θα συνεχιστεί για αρκετό χρονικό διάστημα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία:

- Αντζουλάτος Α.,(2011), « Τραπεζική – Τάσεις (πριν) και Προοπτικές (μετά την κρίση), στο συλλογικό τόμο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών " Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα "
- Γκόγκας Π. (2008), « Τραπεζική κρίση και ύφεση για μη ειδικούς ». Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.in.gr
- Γκόγκας Π. (2010), « Η δομή του ελληνικού δημόσιου χρέους», Εφημερίδα Καθημερινή , 26 Μαΐου
- Γκόρτσος Χ. (2000), « Τραπεζικό Περιβάλλον, Τραπεζικό Δίκαιο », Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Γκόρτσος Χ. (2011), Παρουσίαση στο συλλογικό τόμο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών " Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα "
- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, (2010), « Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009 »
- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, (2011), « Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010 »
- Ζάκκα Β., 2010, Τράπεζα της Ελλάδος: Η Βασιλεία ΙΙΙ θέτει τους νέους όρους στην τραπεζική αγορά, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.bankersreview.gr>
- Μιχαλόπουλος Γ. (2011), « Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της κρίσης », Alpha Bank
- Νούλας Γ.Α, (2000), « Χρήμα και Τράπεζες, Θεσσαλονική, Εκδόσεις Πανεπιστήμιου Μακεδονίας
- Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Νικολάου Χ. Γκαργκάνα, στο γεύμα που παρέθεσε σήμερα προς τιμήν του η λέσχη Propeller Club στις 19/12/2003. <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/Speeches/default.aspx>
- Προβόπουλος Γ. και Γκόρτσος Χ. , (2004), « Το νέο ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον, Εκδόσεις Σάκκουλα.

- Σταϊκούρας Π.(2011), Η θεσμική οργάνωση της χρηματοοικονομικής εποπτείας στην Ελλάδα, στο συλλογικό τόμο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών " Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα".
- Συριόπουλος Κ.(1999), «Διεθνείς Κεφαλαιαγορές, Τόμος Ι – Θεωρία & Ανάλυση», Εκδόσεις Ανίκουλα
- Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική,2010, Ετήσια Έκθεση 2009 - 2010.
- Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική,2009, Ετήσια Έκθεση 2008 - 2009.
- Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική,2011, Ετήσια Έκθεση 2010 - 2011.
- Τράπεζα της Ελλάδος, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας τεύχος 132.
- Χαρδούβελης Α. Γκίκας, (2009), « Η χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας », Eurobank EFG Economic Research : Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Vol . 4, No.8, pp. 19-43.
- Χαρδούβελης Α. Γκίκας και Σαπουντζόγλου Γ. (2010), «Τα αίτια της κρίσης», www.in.gr
- Χαρδούβελης Α. Γκίκας (2011), Παρουσίαση στο συλλογικό τόμο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών " Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα ".

Ξένη Βιβλιογραφία:

- Altman E.I., (2002), “Corporate distress prediction models in a turbulent Economic and Basel II environment”, *Journal of Finance* 4, 189 – 209)
- Barth et al.,(2004) “Bank Regulation and Supervision: What works best?” *Journal of Financial Intermediation*, 13, pp.205-248.
- Basel Committee on Banking Supervision, (2006), International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework, Basel: Bank for International Settlements
- Bank of International Settlements BIS (2009), Annual Report

- Beck, T., Demirguc-Kunt, A. and Levine, R., “Bank Supervision and Corporate Finance” National Bureau of Economic Research, Working Paper 260, April 2003.
- Benford J. and Nier E. (2007), “Monitoring cyclicity of Basel II Capital Requirements”, *Financial Stability, Bank of England*
- Bensako, D., Kanatas, G., (1996). The regulation of bank capital: Do capital standards promote bank safety? *J. Financial Intermediation* 5(4), 160-183.
- Berger, A.N., Demsetz, R.S., Strahan, P.E., (1999). The consolidation of the financial services industry: causes, consequences and implications for the future. *J. Banking Finance* 23, 135-194.
- BIS (2011), Basel III, Long – term impact on economic performance fluctuations, Working Paper No. 338
- Cai J., K. Cherny and T. Milbourn (2010), «Compensation and Risk Incentives in Banking and Finance » Federal Reserve Bank of Cleveland Economic Commentary Number 2010-13, September 14.
- Crockett A. (2002), Institutions for stability – current and past experience – www.bis.org/speeches/sp021206.htm
- Diamond, D.W. and P. Dybvig, (1983), “Bank runs, deposit insurance and liquidity”, *Journal of Political Economy*, 91(3), pp.401-419
- Downs, (1961), “In defence of majority voting” (*Journal of Political Economy*, pp. 192 – 199)
- Goodhart, (1996), “Some regulatory concerns” Working Paper, Financial Market Group, London School of Economics.
- Keeler, (1984), “Theories of regulation and deregulation movement” (*Public Choice*, pp. 103 – 145)
- Lastra R.M., (2004), “Risk – based capital requirements and their impact upon the banking industry: Basel II and CAD III”, *Journal of Financial Regulation and Compliance* 12, 225- 257.
- Matthews, K. and J. Thompson “The economics of banking”, (Chichester: Wiley, 2008) Chapter 12.
- Mishkin, S.F. and Eakins G.S., “Financial Markets and Institutions” (Pearson 6th edition, 2009) Chapter 20

- Nelson M. R., Belkin P. and Derec E. M.,(2010), «Greece’s dept crisis: Overview, policy, responses and implications», Congressional Research Service
- Rajan R., (2010), « Fault Lines. How Hidden Fractures still Threaten the World Economy», Princeton University Press, Princeton
- Rodriguez L.J. (2002), “International Banking Regulation. Where’s the market Discipline in Basel II?”, *Cato Institute, Policy Analysis* No 455.
- Stigler, (1971)“ The theory of Economic Regulation”(Bell Journal of Economics and Management Science, τομ. 2., pp. 2-19,)
- Tanaka M. (2007) The macroeconomic implications of the new Basel accord – www.cesifo-economicstudies.de
- World Bank, “Finance for Growth: Policy Choices in a Volatile World” (Oxford: World Bank and Oxford University Press, 2001)

Ιστοσελίδες:

www.bankofgreece.gr

www.bis.org

www.economist.gr

www.europa.eu

<http://www.inprecor.gr/index.php/archives/167172>

http://62.1.43.74/5Ekdosis/UplPDFs//deltia/2-3_2001/deltio.pdf

www.ase.gr

www.alphabank.gr

www.eurobank.gr

www.atebank.gr

www.nbg.gr

www.bankofcyprus.gr